

ZBOROVSKY
FERENC S.J.

PAL TÖRÖK

ISTEN ORSZÁGA MIBENNÜNK

KORDA R.T. KIADÁSA BUDAPEST

ZBOROVSKY FERENC S. J.:

ISTEN ÓRSZÁGA MIBENNÜNK

LELKIGYAKORLATOS ELŐADÁSOK
A MŰVELT KATOLIKUS KÖZÖNSÉG
RÉSZÉRE

HÁROMNAPOS LELKIGYAKORLATRA

KORDA R. T. KIADÁSA, BUDAPEST

Nr. 62/1940. Imprimi potest. Budapestini, die 21. Ianuarii 1940.
Eugenius Somogyi S. J. Praep. Prov. Hungariae. — Nihil obstat.
P. Joannes Hemm cens. dioec. Nr. 342/1940. Imprimatur. Strigonii,
die 15. Ianuarii 1940. Dr. Joannes Drahos vicarius generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Bpest, VIII., Csepreghy-u. 2.

Karafiáth Jenő dr.

Önagyméltóságának

Budapest Főpolgármesterének

mély tisztelettel ajánlva

az 1938. eucharisztikus évben

a fővárosi törvényhatósági tagok és

a fővárosi vezető tisztviselők részére

a szerző által tartott lelkigyakorlatok emlékére.

I. MI A LELKIGYAKORLAT?

A XVI. század első felében a kis spanyol városkában, Manrészában, különös vándor vonta magára a járókelők figyelmét. E vándor férfiú — Loyolai Ignác — valamikor büszke lovag volt és mint minden spanyol nemes, úgy ő is nevének emlékét a dicsőség halhatatlan fényével akarta koszorúzni. Ámde az isteni Gondviselés más határozott sorsa felől. Pampelona várának hősi védelménél ágyúgolyó zúzta szét lábát és súlyos sérülése következtében heteken át mozdulatlanul feküdt a betegágyon, őseinek loyolai várában. Itt betegsége üres óráiban a szentek életének olvasása közben megismerte Krisztust, a mennyei királyt és elmerengve a földi királyok szolgálatának mulandósága felett, még a betegágyon határozta el, hogy felgyógyulása után ezentúl csakis az örök királynak szenteli életét. Majd mikor felépült, elzarándokolt a montserrati kegyhelyre és lovagi kardját Spanyolhon Nagyasszonyának képe alá függesztve, nemesi ruháját egy arra menő koldusnak adva, búcsút mondott a lovagi életnek. Elvonult a Manréza melletti sziklabarlangba és itt írta meg a keresztény aszkézis egyik legértékesebb művét, a „lelkigyakorlatok könyvét“.

A manrészai vándor

Szent Ignác a lelkigyakorlatokban vázolja a manrészai barlangban átélt mindama lelki élményeket, amelyek nyomán az ő lelki világában kialakult a keresztény élet eszményképe. A lelki megújulás e nagy művészetét foglalta össze a lelkigyakorlatok könyvében és azt hagyta hátra gazdag örökségül nemcsak az általa alapított Jézustársaságnak, hanem az egész keresztény világnak is.

Mi a lelkigyakorlat?

A keresztény életeszmeny azonban nem vászonra festett holt kép, hanem élő kép, amelyet mindenkinek önmagának lelke világában kell életre kelteni, átélvén mindama lelki folyamatokat, amelyekkel ez az erkölcsi eszmenykép ott kialakítható. *Igy a lelkigyakorlatok komoly megfontolások a keresztény életnek bennünk való kialakításáról az Úr Krisztus tanítása és példája nyomán.* S azért hívják lelkigyakorlatoknak, mert ezzel azt akarják jelezni, hogy az itt foglalt igazságok csakis a lelki gyakorlatokkal: az elmélkedés és az ima által ültethetők át a lélekbe.

A lelkigyakorlatok alatt foglalkozunk az eredet és a cél alapvető világnézeti kérdéseivel, honnét van a világ, honnét vagyunk mi, mi a mi életcélunk? Átvesszük a teremtmények keresztény értékelméletét. Lélekben bejárjuk az élet ama állomásait, amelyeket mindenkinek csak egyszer lehet megjárnia és ahonnét nincs többé visszatérés: a halált, a mennyországot és a poklot. Amikor így életünket az örökkévalóság távlatába állítottuk be, megvonjuk magunk előtt lelki világunkban az erkölcsi világ törvényeit, amelyeknek megtartásában áll a mi erkölcsi életünk. Az isteni törvények öntudatos megszegése erkölcsi és természetfeletti világunk megsemmisülését jelenti. Erkölcsi eltévelyedésünk tudatában őszintén bánjuk az etikai világrend megsértését, amellyel a végtelenül szent és jó Istent megbántottuk és erősen fogadjuk, hogy ezentúl annak törvényeit tiszteletben tartjuk.

A belső megújulás után megrajzoljuk lelkünkben a keresztény élet előírásait az Úr Krisztus tanítása és példája nyomán, hogy ezt az eszmenyképet szemelött tartva alakítsuk ki a mi erkölcsi életünket.

Az Úr Krisztus az emberiség többi erkölcsstanítóival ellentétben nemcsak elvontan adta meg nekünk az erkölcsi élet előírásait, hanem ő az erkölcsi élet eszmenyét saját életével érzékítette meg előttünk. Az erkölcsi életnek ez az eszmenyképe már csaknem 2000

évvel azelőtt tűnt fel az emberiség előtt, de azért annak fenséges szépsége még ma sem halványodott el, az ma is a keresztény élet örök eszményképe. És az Úr Krisztus élete nemcsak a mi erkölcsi életünk eszményképe, hanem egyben, mivel ő a mi elsőszülött testvérünk, azért az ő életsorsa a mi erkölcsi életünknek sorsát, ígéretét és örök jutalmát is jelenti.

Isten az embert „képére és hasonlatosságára” teremtette. Ezt a hasonlóságot kell a földi élet keretében megvalósítanunk az Úr Krisztus tanításának normái által szabályozott étellel. Ha az istenhasonlóság kialakításán egész életünkön át az erkölcsi tökéletesedés napról-napra megújuló munkájával szüntelenül fáradozunk, akkor az Isten a mi erkölcsi életünkben visszatükrözve látja az ő szent Fiának képét és akkor üdvözít bennünket az örök életben. „Isten azokat üdvözíti, akikben szent Fiának képét ismeri fel.” (Róm. 8, 9.)

Az istenhit — az emberiség, a történelem és a bölcsélet örök problémája — annyi százados küzdelem után, ma is a jelenkor legnagyobb horderejű kérdése, amely az emberiséget két nagy táborra osztja: az istenhívők és az istentelenek táborára. Szomorú, hogy napjainkban az istentelenség harca nemcsak egyes emberek állásfoglalása az Isten ellen, hanem társadalmi megmozdulás; egész népeket állít be az istentagadás táborába, szinte világmozgalommá nőtt, amely kiirtani akarja az istenhitet és az ezen felépült keresztény társadalmat.

Az istenhit
problémája

Az istenhit az egyéni és a társadalmi élet legfontosabb problémája, amely elsősorban szabályozza az emberek világnézetét és erkölcsi életét.

Ha nincs Isten, akkor téves az a hódolat, amellyel az emberiség az Istennek adózott az elmúlt századok folyamán és adóz most is a jelenben. Ha nincs Isten, akkor önámítás a túlvilági élet hite és akkor az élet végcélja a földi élet értékeiben: a szellemi és a kulturális javakban, avagy az élvezetekben keresendő. Ha nincs Isten, akkor én vagyok önmagam istene, életem

végcélja és az én akaratom szabja meg az erkölcsvilág törvényeit.

Ellenben, ha van Isten, akkor én az Isten teremtménye vagyok és akkor az Isten az én életemnek a végcélja. Ha van Isten, akkor ez az Isten az etikai világrend alapja, az ő akaratja az erkölcsvilág legfőbb törvénye és a kötelességteljesítés igazi forrása. És ez az Isten maga az erkölcsi élet jutalmazója és büntetője a túlvilági élet szentesítésével az örök életben és az örök halálban.

Ezen az istenhiten, mint alapépítményen nyugszik az egységes, lelket megnyugtató keresztény világnézet. *Ezért a lelkigyakorlatozó elsősorban ezt az istenhitet akarja lelkében öntudatossá tenni és ezt észérvekkel megalapozni.**

A kereszténység Istene személyes Isten, végtelen tökéletes lény, aki létének utolsó okát önmagában bírja, aki minden létezőnek végső alapja. Isten a világ és az ember teremtője, fenntartója és végcélja, akinek imádatára és szolgálatára vagyunk hivatva. Aki a személyes Istent tagadja, az istentelen, hitetlen, vallástalan; ezek azonos értelmű szavak. Csak annak van joga magát istenhívőnek mondani, aki a személyes Istent elfogadja.

Az Isten szent nevével visszaéltek a multban és visszaélnék a jelenben. A régi pogányok, akik sok istent vettek fel, visszaéltek az Isten szent nevével. Visszaél vele a modern kor embere, aki a természetet isteníti, aki a világgal azonos panteista Istent vesz fel. Visszaél vele az, aki az Istent megillető helyre helyezi a fajt, a népet vagy az államot, mint ahogy azt Rosenberg új vallása teszi. Pedig micsoda örültség az egész világ teremtőjét, minden népnek Istenét egyetlen nép

* Kant azt állította, hogy az Isten a mi eszmevilágunknak egységesítő, de „üres fogalma”. A mult század istentelen, vallástalan tudománya az Istent „ismeretlen X-é” tette. Pedig az istenhit bölcséleti alapokra támaszkodó pozitív tudás, amelyet a természetes ész világánál igazolni lehet.

vagy faj keretébe beszorítani. Aki így értelmezi az Isten fogalmát, az megszenteltleníti az Isten nevét és megteveszti vele az egyszerű hívő embereket. (XI. Pius.)

Ha kétségtelenül igaz, hogy van Isten, akkor a további kérdés az, *hogyan milyen az Isten és milyen viszony fűz bennünket az Istenhez.* Erre a kérdésre a józan ész egymagában választ nem adhat; *erre csak a kinyilatkoztatás tud elegendőképpen válaszolni. A kinyilatkoztatás pedig az Úr Krisztus személyében és tanításában áll előttünk.* Az Úr Krisztusban jelent meg látható alakban a mi Istenünk. „Sok részben és sokféle módon szólván Isten az atyákhoz a próféták által, legutóbb ezekben a napokban (a messiási korban) Fia által szólott hozzánk.” (Zsid. 1, 1.)

A Krisztus-probléma

Az Úr Krisztus tanításán épül fel a keresztény világnézet, amely nemcsak az egyéni, hanem egyúttal a társadalmi életet is irányítja. A szerint, ki milyen állást foglal el a Krisztus-kérdésben, a szerint igazodik világnézete, erkölcsé, bölcselete, gazdasági és társadalmi rendszere is. Keresztény alapon legyen-e megszerveve az egyéni élet, avagy a független erkölcs alapján? Keresztény legyen-e a család, avagy széttépve a felbontathatlan köteléket a szabadszerelem jegyében kell azt megszervezni? A Krisztus-probléma hatásaiban ma is a legnagyobb horderejű probléma és ezért a Krisztus-kérdés körül viharzanak még ma is a világnézeti harcok, ez választja ketté az emberiséget a Krisztus-hívők és a Krisztus-tagadók táborába.

Ha pedig a Krisztus-problémát teljes mértékben megoldjuk, akkor az szükségkép a katolicizmushoz vezet. Hol található meg Krisztus tanítása a maga teljes, meg nem hamisított alakjában? *Melyik a Krisztus által alapított Egyház, amely az emberiség örök üdvösségének földi letéteményese?* A válasz erre: *ez kizárólag a katolikus Anyaszentegyház.* Az Egyház az Úr Krisztusnak, az Istenembernek megváltó birodalma, amelyet Péterre és annak utódaira, a római pápákra alapított.

Az Egyház a vallásos igazságok őrzője, a kegyelmi kincsek kincsháza. Az Egyház az üdvösség kizárólagos letéteményese. Az Úr Krisztus személyén, nevén, tanításán és kegyelmén kívül nincs üdvösség. „Nincs üdvösség senki másban, mert más név nem is adatott az embereknek az ég alatt, amelyben üdvözülni kellene.” (Ap. csel. 4, 12.) Ma sokan azt mondják, hogy a kereszténység egy túlhaladott kor itt hagyott, itt felejtett maradványa. Sokan kiindulva a faj és a vér mítoszából azt mondják, hogy Jézus Krisztus személyisége és tanítása a megváltásról ellentmond a modern ember törekvéseinek. Ámde ma is igaz, hogy az Úr Krisztus kegyelmén és az ő Egyházán kívül nincs üdvösség.

Ezért a lelkigyakorlatok legfőbb célkitűzése az, hogy a lelkigyakorlatozó megrajzolja lelke világában a katolikus vallás alapján az erkölcsi élet eszményképét, mindama előírásokat, amelyek megvalósításával ő a katolikus Egyház öntudatos gyermeke lesz, nem saját érdeméből, hanem az Úr Krisztus kegyelméből, hogy így majd egykor, ha ebben a mulandó földi életben az Úr Krisztus küzdő Egyházának, azaz a katolikus Egyháznak volt méltó híve, méltó legyen arra is, hogy valamikor a megdicsőült Egyháznak, az Úr Krisztus örök birodalmának is boldog tagja legyen az örök életben.

A lelkigyakorlatok légköre

A lelkigyakorlatok csodálatraméltó hatása több tényezőtől függ. *A lelkigyakorlatok csakis akkor lehetnek eredményesek, ha pár napra teljes magányba vonulunk.* Az elvontabb lelki igazságok, ezek „az egyedül szükséges dolgok” csakis úgy hatolhatnak be lelkünkbe, ha azokba elmélyedünk, ami csak úgy lehetséges, ha a világ pár napra lelkünkön kívül marad és a lélek mentesül a külvilág bántó benyomásaitól.

Szükségünk van ezután lelki tehetségeink, értelmünknek és akaratunknak komoly munkájára, mert az örök igazságokat és a keresztény élet normáit kell átélmélnünk, azaz azokat meg kell fontolnunk, azo-

kat át kell értenünk, ami az értelem munkája és ezek alapján életünk megjavítását célzó gyakorlati elhatározásokat kell magunkban kiváltanunk, ami pedig az akarat dolga. A lelkigyakorlatos elmélekdedések főcélja, hogy belső lelki világunkat és külső életünket az örök igazságoknak és a keresztény élet parancsainak megfelelően átformáljuk és egész életünket az etikai világrendnek megfelelően szabályozzuk.

Végül saját lelki tevékenységünkön kívül szükségünk van az Isten kegyelmére, az imára is, mert Isten az ő szent kegyelmét csakis az alázatosan imádkozónak adja meg. Kérem kell a jó Istent, hogy az én lelki tevékenységem munkájához adja meg szent kegyelmét, világosítsa meg értelmemet és erősítse meg akaratomat, hogy a lelkigyakorlatok alatt ne csak elvontan elmélkedjem a keresztény élet követelményeiről, hanem hogy meg is javuljak, életem jobbítását célzó jóféléteket tegyek és azokat az életben az Úr Krisztus kegyelmével meg is valósítsam.

Az emberiség a boldogságnak a messze távolban felénk integető eszményét csakis úgy közelítheti meg, *ha az összes kultúrértékeket harmónikusan kifejleszti és mindezekkel iparkodik gazdagítani az emberiséget.*

Az emberiség
kultúrkincsei

A kultúrkincsek sorában a jelenkor különösen nagyra becsüli a szellemi és a technikai tudományok kincseit. Az ember ezekkel igazta le a természet erőit és állította be az emberi haladás szolgálatába.

A mai kor joggal nevezhető a kultúra századának. Az ember a technika vívmányaival olyan kultúrétetet teremtett, amelyet ha összehasonlít a kőkori kultúrfokon élt ősember kultúrájával, akkor szinte elszédül és szinte isteníti önmagát. A technikai kultúra nagy kincs az emberiség életében és mégis az egyoldalúan kifejlesztett technikai kultúra az embert nem tette boldoggá. A legtöbb ember élete ma is, sőt talán még jobban, mint a középkorban, a könyörtelen vak robot, az ember a technikának, a gépnek szinte rab-

szolgája lett. Az ember a technika századában figyelmen kívül hagyta az emberi szív magasabb vágyait és nemesebb törekvéseit és azért a technikai kultúra nem is válhatta valóra az emberiség álmainak vágyát, a boldogságot.

A kultúrértékek közé számítjuk a *szépművészetet* is, mint aminő a festészet, a szobrászat, a zene és az esztétika. A szép szeretetét Plátó az emberi szív legszentebb szerelmének nevezte. A szépművészetek, az ének és a zenének élvezete esztétikai gyönyört vált ki az ember lelkében és azok szárnyain legalább néhány percre felemelkedünk a földi élet bajai fölé az esztétikai élvezetek éterien tiszta honába.

Végül a kultúrkincsek között *legértékesebbek az erkölcs és a hitvilág kincsei*, amelyek erkölcsi tökéletességünket szolgálják.

A technikai haladás századában ma is keressük a boldogságot és mégis a mai kor embere a kultúra fényében kevésbé boldog, mint aminő volt a középkor embere, aki egyszerűbb kulturális keretben, de kiegyensúlyozott lélekkel, lelki értékekben gazdagon élt a dómok árnyékában. Az emberiség földi boldogsága, amely földi törekvéseink egyik legfőbb célkitűzése, csakis úgy közelíthető meg, ha a technikai kultúrával párhuzamosan fejlesztjük a hit és az erkölcsvilág kincseit azzal az odaadással és semmitől vissza nem riadó elszántsággal, mint aminővel a technikai kultúra kincseit kifejlesztettük.

A lelkigyakorlatok az erkölcsi és a hitvilág kincseivel akarják gazdagítani a lelkigyakorlatozó lelkét.

Az itt közölt lelkigyakorlatos előadások háromnapos lelkigyakorlatra szólnak. Ezért a bevezető és befejező előadáson kívül 12 előadást tartalmaznak. Ebben a szűkreszabott keretben kellett összefoglalnunk a keresztény világnézet csaknem minden értékes gondolatát, ezért egyes előadások több gondolatkört tartalmaznak. A könyv felépítését és vázlatát Szent Ignác „Lelkigyakorlatos könyvének” vezérgondolatai adták. Szerény munkánk megírásánál felhasználtuk a lelkigyakorlatos irodalom két kimagasló alakjának, P. Meschler „Exerzitien des hl. Ignacius” és P. Longhaye „Retraite

de huit jours" című könyveit, továbbá a francia irodalomból Bossuet, Felix, Ravignan, Lacordaire és elsősorban Monsabré műveit; az itt található szép gondolatok hasznosan értékesíthetők a lelkigyakorlatos tárgyú beszédeknel. — A katolikus öntudat ápolásának kitűnő könyvei P. Bangha: Istenhit és istentagadás, Jézus istenségének bizonyítékai, A katolikus Egyház krisztusi eredete és Világnezeti válaszok című hitvédelmi művei.

PALGÖRÖV

II. AZ EREDET PROBLÉMÁJA

A világnézet kialakításának két alapvető problémája van. Egyik az eredet kérdése: honnét van a világ, az élet és az ember? A másik a cél kérdése: miért teremtette Isten a világot? Mi az emberi élet célja, amit az embernek ebben a rövidebbre szabott földi életben megvalósítania kell?

Erre a kettős problémára, amely századokon át foglalkoztatta az emberi elmét, két válasz merül fel a gondolkodás történetében.

Az egyik választ a kutató emberi elme akarja megadni. A nagy gondolkodók közül néhányan komolyan foglalkoztak az élet rejtélyeivel, de sajnos nem tudtak világosságot gyujtani a sötétségben, nem adtak kielégítő választ a lét értékét kutató kérdésekre.

A régi bölcselők csak tapogatództak a sötétségben és vágyakoztak az igazság után. Socrates mondotta, hogy csakis az Isten maga mondhatja meg nekünk, hogyan tisztelhetjük őt méltóképpen, várnunk kell, míg valaki eljön az égből a földre, aki megtanít minket erre. A legnagyobb bölcselőnek, Aristotelesnek ezek voltak utolsó szavai a halálos ágyon: Kétkedés között éltem és így is halok meg; könyörülj rajtam, felséges Isten!

Az újabbkorú bölcselők sem voltak ezeknél szerencsésebbek. Humbold többször őszintén kijelentette, hogy az élet megfejthetetlen rejtély: 80 évig éltem és nem tudom, miért, mondotta keserűen élete alkonyán. Schopenhauer szerint életünk célja elismerni azt, hogy jobb lett volna, ha sohasem születünk volna. Tolsztoj, a híres orosz regényíró azt írja testvérének, hogy amikor az ember elérte értelmi fejlettségének legmagasabb fokát és kérde magá-

tól, hogy mi is az élet célja, erre csak kétkedéssel lehet válaszolnia; az életben minden csalódás; azért az ő ideálja az orosz paraszt, a muzsik, aki a kultúra esküdt ellensége, de aki lelkében megőrzi az élet értékének hitét és ezeket a kérdéseket nem feszegeti, mert ezekre úgysem tud feleletet adni.

A *természettudomány* sem tud válaszolni a lét nagy problémáira, azért mondotta *Dubois Raymond* híres párizsi beszédében, hogy a tudománynak több problémája van, mint pl. az eredet, a célszerűség kérdése, amelyekre azonban a felelettel mindig adós marad. E problémák megfigyészésének kulcsát csakis a vallás adhatja meg; minthogy azonban a modern felvilágosult ember ezt nem fogadhatja el, azért ezekre nézve mindig tudatlanságban fogunk élni. Ignoramus et ignorabimus.

A gondolatok e zűrzavarában egyedül a kereszténység tanítása oldja meg az eredet és az életcél nagy kérdéseit. A kereszténység azt tanítja, hogy Isten a mi teremő Atyánk és hogy mi az Istenért, az Isten örök országának eléréséért vagyunk ezen a földön. Ezt az igazságot szövegezi meg Szent Ignác is ebben a mondatban: „Isten azért teremtette az embert, hogy a mi Urunkat Istenünket dicsérje, tisztelje, neki szolgáljon és ezt cselekedve lelkét üdvözítse.”

Jelenleg csakis az eredet kérdését világítjuk meg. Erre vonatkozólag a keresztény világnézet azt tanítja, hogy a világmindenség, az élet, az ember teste és lelke az Isten kezéből jött, minden az Isten teremtménye. Lásuk most egyenkint, honnét van a világmindenség, az élet és az ember, egyrészt a hit, másrészt a tudomány tanúsága szerint.

I. A világ eredete

A világegyetem a hit és a tudomány összhangzó tanúsága szerint a teremő Isten műve.

A hit tanúsága

1. *A katolikus hit alapvető igazsága, hogy a világot Isten teremtette.* „Kezdetben teremő Isten az

eget és a földet", így kezdődik az isteni kinyilatkoztatás a világegyetem teremtéséről. A teremtés a semmiből való létrehozást jelenti és ezt csak az Isten teheti meg; a világot az Isten teremtette. Ha pedig tovább kérdezzük, hogyan alkotta Isten a világot, erre Szent János evangéliumának bevezetése adja meg a választ. „Kezdetben vala az Ige és az Ige az Istennél vala és az Ige vala az Isten; Isten mindent ő általa teremtett.” Az Istenben három személy van: az Atya, a Fiú és a Szentlélek. A Fiú az Isten örök gondolatvilága: ő az Ige. Benne, az Igében játszódtott le a számtalan lehető világok örvénylésében a mi világunk is és amikor eljött az idők teljessége, akkor Isten mindent az Ige által teremtett. Ezért az egész világmindenség és minden, ami azon van, a mérhetetlen csillagvilág birodalma éppúgy, mint a parányi atom, minden az Isten kezének alkotása. Hiszek az Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében.

2. *Amit pedig a hit tanít a világ eredetéről, azt alátámasztja a tudomány, mert a világot nem lehet megérteni a nélkül, hogy fel ne venniök a világon kívülálló teremtő Istent.*

A tudomány
tanúsága

A világegyetem kialakulásáról a természettudósok általában a modern ködelméletet fogadják el. A ködelmélet alapgondolatát Kant és Laplace adták meg és a jelenkor legnagyobb csillagásza, mint Braun, Hagen, Lockeyer, Russel és Eddington a modern csillagászati ismereteknek megfelelően fejlesztették tudományos rendszerré.

A modern ködelmélet szerint a világegyetem valamikor finom eloszlású ködtömeg volt, amelyet még most is lehet látni a Hagen S. J. által tanulmányozott sötét kozmikus ködökben, a világegyetem ősananyagában. Ez az ősananyag valamikor mozgás és hő nélkül volt.* A sötét kozmikus ködök-

* A hő és a meleg a fizikusok szerint a test legkisebb részecskéjének láthatatlan mozgása és ott nagy a hő, ahol az atomok nagy mozgási energiával rendelkeznek.

ből lettek a spirális alakú fénylő ködök, mint aminő jelenleg pl. az Andromeda köde. Az ilyen spirális ködök közepén van a központi mag, amelyből majd évmilliók multán kialakul a nap, továbbá a görbült csikokban elhelyezégt ködtömegek: a karok, amelyekből majd idővel a bolygók alakulnak ki.

A modern ködelmélet szükségkép feltételezi az Istent. Az elmélet szerint a legősibb állapot valamikor mozgás és hő nélkül volt. De most joggal kérdezhettük, honnét van az anyag, honnét van a mozgás és a hő, honnan vannak az anyag erői, elsősorban a nehézségi erő, honnan vannak a sűrűsödési központok és a fejlődésnek ama iránya, amely az ősananyag káoszából ezt a csodálatos világmindenséget kialakította. Az ilyen ősköd a világokat kidolgozó őserővel és sűrűsödési központjaival már egy csirában levő világrendszer, amely csakis a teremtő Isten elfogadásával érthető meg, aki a teremtés hajnalán a tér és az idő keretei közé teremtette a világ ősananyagát, aki a vajúdo ősködbe teremtett erőkkkel megadta a fejlődés és a kialakulás ama irányát, amely ezt a színpompás világot eredményezte.

A véletlen

Hogy is volna lehetséges a világegyetem kialakulását a véletlennel magyarázni? Ha csak futó pillantást is vetünk a világegyetem szerkezetébe, meggyőződünk arról, hogy ott mindent, a csillagvilág forgását éppúgy, mint az elemekben az atomok, illetve az elektronok törvényszerű elrendeződését valami határtalanul nagy és emberi értelemmel alig felfogható intelligencia szabályozott és hogy a természet kialakulásának a véletlennel való magyarázata egyszerűen lehetetlen. Különben is a természettudományos gondolkodás kizárja a véletlennel való magyarázatot.

II. Az élet eredete

A katolikus vallás szerint a földön oly gazdagon kibontakozott élet, a növény- és az állatvilágban egyaránt, az Isten alkotása. És ezt megerősíti a tudomány tanúsága is.

1. *Hitünk tanítása szerint Isten teremtette ezen a földön az élő lényeket*, a növény- és az állatvilág megszámlálhatatlan egyedeit. Úgy olvassuk a Szentírásban, hogy Isten népesítette be a vizeket halakkal, a levegőt madarakkal és a szárazföldet a szárazföldi állatokkal. Mindezek az állatok, amelyek néhány fajtát a Szentírás elsorolja, Jahvénak, az igaz Istennek alkotásai. Az élet tehát az Istentől származik, aki a leg-tökéletesebb és okát önmagában bíró élő valóság.

A hit tanúsága

2. *Az élet eredete a tudomány mai állása mellett csakis az Isten felvételével érthető meg és így a geológia és a biológia megdönthetetlen bizonyítékot nyújt az Isten léte mellett.*

A tudomány tanúsága

A geológia azt tanítja, hogy a föld valamikor saját fényében izzó gázgolyó volt és csak a lehűlés után alakult ki a szilárd földréteg. Mikor a föld még izzó állapotban volt, akkor a földön az élet nem volt lehetséges. Igazolják ezt a föld legrégebb rétegei, ősközetek, az élet nélküli azoikus rétegek. A megszilárdult földkérgen egyszerre csak megjelenik az élet.

Mármint hogyan sarjadt az élet a kihűlt földtekén ez ősi időkben? A természettudósok közül egyesek az ősnemződéshez folyamodnak és az élet eredetét természetes úton, az anyagi erők eredőjeként szeretnék magyarázni. Ámde a biológia igazolja ennek lehetetlenségét, mert szerinte az élet csak élő lényből és nem pedig holt anyagból származhatik és így a mellett tanúskodik, hogy az élő lények teremtője az Isten.

Ősnemződésen az élő lényeknek az élettelen anyagból való származását értjük. A középkori bölcselek csakugyan azt hitték, hogy az alacsonyabbrendű állatok ősnemződés útján jönnek létre, így pl. a békák az iszapból, a kukacok pedig a rothadó húsból. Téves felfogásuk menthető, mert a mikroszkópi felszerelések hiányában szabad szemmel nem is láthatták ezeknek az állatoknak apró kis csirasejtjeit. Ma azonban a természettudomány végkép eldöntötte ezt a kérdést

és az ősnemződést lehetetlennek tartja. Innét a biológia alapelve, hogy az élő lény csakis az élő lényből, az élő sejt csakis az élő sejtből származhatik.

Az ősnemződés tanának végleges elintézése Louis Pasteur, a nagy francia kémikus örök érdeme. Pasteur igazolta, hogy a magas hőben megtisztított és légmentesen elzárt üvegcsőben baktériumok nem jönnek létre, ellenben az üvegcső legott megtelik a baktériumok milliárdjaival, ha oda szabad levegőt bocsátunk. A baktériumok tehát nem ősnemződés útján, hanem a levegőben levő csírákból származnak.

Az ősnemződést a tudomány jelenleg lehetetlennek tartja. Ha pedig az ősnemződés jelenleg lehetetlen, akkor az ősi elmúlt időkben is lehetetlen volt, mert a jelen élet törvényei egyúttal a multnak a törvényei is.

Ha megengednők, hogy ami manapság kémiailag lehetetlen, az millió esztendővel azelőtt lehetséges volt, akkor azt is meg kell engedni, hogy valamikor három vonal is elegendő volt a négyyszög alkotására, vagy hogy az ólom akkoriban a víz felszínén úszott. (Reinke.) A mai kor technikája a kémiában és a fizikában csodákat művel és mégis a laboratóriumokban nem sikerült élő lényt létrehozni. Létrehozhatnak szerves vegyületeket szintetikus úton és talán idővel megvalósul az alkémia régi vágya, hogy aranyat csinálnak majd más elemekből, de élő lényt sohasem fognak alkotni, mert az élőket és az életteleneket soha át nem hidalható ür választja szét.

Az élet kozmikus eredete

Arrhenius szerint a világűrben levő kozmikus por tele van életszírákkal, amelyeket a fény sugárzó és az elektromosság taszító ereje hoz a földre. Helmholtz és Thomson szerint pedig az élet a világűrben kóválygó meteorok útján jön a földre. — Ámde ez merőben lehetetlen. A világűrben a hőmérséklet —263 fok és ott teljesen hiányzik a nedvesség, azért a világűrben nem lehet élet. És ha volna is élet a kozmikus porban és a meteorokon, az úgy sem jöhetne a földre, mert a föld légkörébe jutva a surlódás következtében létrejött meleg azt úgyis kioltaná. Különben is ezzel a feltevással az élet eredetének a kérdését csak elodázzuk, mert ismét csak felmerül a kérdés, hogy honnét jött létre az élet ezeken az égitesteken.

III. Az ember eredete

Úgy a katolikus hit, mint a tudomány tanúsága szerint, az ember létét a teremtő Istennek köszöni.

1. *A hit arra tanít, hogy Isten az első emberpárt a paradicsom édenében teremtette.* A népek hagyományában is fellelhető az ősi boldogságnak emléke. A költészet éppúgy, mint a vallás, az emberi történet kiinduló pontjául az aranykort, az aurea aetas-t veszi fel, ahol az ember mint az isteni szeretet alkotása boldogan élt és amelyet saját bűne következtében veszített el.

A hit tanúsága

Hogy hol volt a mi hajdani boldogságunknak otthona, a mi ősi szülőföldünk, ahol az első ember, az élet e leg-tökéletesebb mintázása először jelent meg a földön, erre nézve a hit biztosat nem mond. A hagyomány az őshazát valahol Ázsiában keresi. A Szentírás négy folyót említ: az Eufrát, Tigris, Fizon (Nilus?) és a Gehon (Indus?) folyók neveit, amelyekből valószínűséggel lehet következtetni Mezopotámiára, amelynek földjét legalább részben hasonló nevű folyók öntözik. A paradicsom helyét nem tudjuk biztosan, de hitünk kezeskedik a mellett, hogy valahol volt egy boldog éden, ahol az Isten az első emberpárt alkotta.

Alkotta pedig úgy, amint azt a Szentírásban olvassuk. Isten miután a földet élő lényekkel benépesítette, mintegy azon gondolkodik, hogyan koronázza meg a teremtés művét. Ekkor mondja: teremtsünk embert képünkre és hasonlatosságunkra. Agyagból alkotta az első ember, Ádám testét és belelehelte az élet leheletét, a halhatatlan lelket, amely az istenség visszénye és képmása. Majd mély álmodat bocsátott Ádámra, kivett egy csontot oldalából és azt építette ki Éva testévé, jelezni akarván ezzel azt a benső viszonyt, amely a férj és a feleség között kell, hogy mindenkor meglegyen. Isten Évát Ádamból alkotta, hogy így Ádám legyen egyedül az emberiség ősatya és hogy Ádám szeresse őt a szeretet ama bensőséges melegével, amely benne saját testét és vérének látja. Isten

nem a férfi koponyájából vette, mert a családban a férfinak kell parancsolnia; nem a férfi lábaiból, amelyek a földet tapossák, mert a nő nem a férfi rabnője. Isten a nőt a férfi oldalából, szíve tájékaról alkotta, hogy így életének segítőtársa legyen. Mikor Ádám felébredt mély álmából és maga előtt látta az asszonyt, örömtől repeső szívvel zengte nászdalát: „Ez csont az én csontomból és test az én testemből, ezért hagyja el a férfi házanépét és legyen egészen feleségé.” Isten pedig megáldotta frigyüket: „Növekedjete, mondá, és sokasodjatok és vegyétek hatalmatokba a földet.”

A tudomány tanúsága

2. *A természettudományok szerint az ember és az állat között soha át nem hidalható ürré tátong, és azért az ember nem fejlődhetett az állatvilágból az évezredek folyamán, hanem az szükségképpen az Isten közvetlen alkotása.*

Az őstörténelem

a) *Az őstörténelem tanúsága szerint az ember a legrégebbi időkben is mint igazi ember jellegzetesen emberi anatómiai felépítéssel és a kultúra hátterében jelenik meg.**

Az ősember már az ősidők történetében, már első megjelenésében is mint igazi ember teljes emberi anatómiai felépítéssel tűnik fel.

A prehisztorikus ember legrégebbi képviselője az ú. n. neandervölgyi vagy másként jégkorszaki ember, bár a mai európai embernél primitívebb anatómiai felépítésű volt, de azért igazi ember volt, mert az őt jellemző bélyegek, mint amilyenek a rézsutosan hátradúlt alacsony homlok, az erősen fejlett szemöldök-feletti ívek, a durvább szerkezetű állkapocs

* *A leszármazás védői szerint az ember az állatvilágból származott, és pedig olyképen, hogy az eddig fán élő majom egyszerre csak kiegyenesedett, és egyenesen járó majomember lett, akitől azután az értelmes ember, a Homo sapiens származott — Az őstörténelem azonban ma már nem ismeri el ezeket az átmeneti majomembereket; így pl. a jávai, a piltdowni vagy a pekingi majomembert, amelyekét régente átmeneti alakoknak tartottak az ember és az állatvilág között.*

nem lépik túl a különféle emberfajták ingadozási körét; ezért a neandervölgyi ember testi felépítésében igazi ember volt.

Az ősember nemcsak tökéletes emberi anatómiával, hanem az igazi emberi kultúra hátterében is mint értelmes és vallásos lény jelenik meg az ősidők történetében.

A negyedkori csontvázak mellett mindig megtaláljuk a jellegzetes emberi *kőeszközöket*, amelyeket az ősember használt különféle igényeinek kielégítésére; ez jellegzetesen emberi vonás, mert csakis az értelmes lény tud eszközöket készíteni. Már a legrégebb időben is megtaláljuk a *tűzhelyek* maradványait; a tűznek használata pedig szintén csakis az emberiség történetében található fel. Ugyancsak az őstörténelem a *szertartásos temetkezésekből* teljes bizonyossággal igazolja az ősember vallásos voltát. Az ősember halottait szertartásszerűen temette el és így bizonyosságát adta a túlvilági életbe vetett hitének és vallásos lelkiületének; a vallás pedig az embernek kizárólagos sajátja. Végül igazi emberi voltát igazolják *művészi rajzai és festményei*, amelyeket a barlangok sziklafalára vésett be vagy festett fel; a művészet pedig tipikusan emberi vonás, amely az állatvilágban nincs meg.

b) Az összehasonlító lélektan sem engedi meg, hogy az embert az állatvilágból származtassuk. A szellemi lélek a gondolkodás, az akarat, a beszéd, a művészet, a technikai haladás, az erkölcs és a vallás révén lényegesen felette áll az állati léleknek, úgyhogy az emberi lélek nem fejlődhetett az állatvilágból.

Az összehasonlító lélektan

Az állatnak nincs értelme, nem tud fogalmakat alkotni. Ezért az állatvilágban nincs beszéd; ha pedig egyes állatok bizonyos hangokat hallatnak, amelyekre a többiek hasonlóképp válaszolnak, ez nem igazi, tanulás útján szerzett beszéd, hanem az a természetnek vele született ajándéka és ez akkor is megvan, ha a környezet őket erre nem tanítja. Az állatvilágban nincs kultúra, művészet vagy tudomány, ott minden úgy van most, ahogy az sokezer évvel ezelőtt volt. Az állatoknak látszólagos értelmi cselekvését egyrészt az érzéki társításon alapuló tevékenységgel, más-

részt az állatoknak ösztönével magyarázzuk. Ez az ösztön készíti az állatot sok olyan értelmesnek látszó cselekvésre, amelynek tudatában nincs. Így a dolgozó méhek a hatszögű viaszkamrák felépítésénél megoldják azt a mérnöki problémát, hogyan lehet a teret a lehető legjobban kihasználni; ha kerek viaszkamrákat építenének, akkor sok tér üresen maradna; a méhek ezt nem tanulták, hanem az ösztön vezeti őket erre; az ösztön pedig szükségképpen az állaton kívül álló intelligenciára, az Istenre mutat. Így az ember és az állatvilág között lényeges különbség van és ezért az értelmes ember az állatvilágból nem származhatott.

IV. Az emberi lélek eredete

Isten bölcs világrendje szerint az emberek maguk viszik tovább az élet fáklyáját az egymást követő századok folyamán. *Az emberek testüket, azaz tenyészeti és érzéki életüket a Gondviselés rendje szerint szüleiktől kapják. Lelküket azonban az élet lángallobbanásának pillanatában közvetlenül az Istentől nyerik. Minden emberi lélek közvetlenül az Isten teremtő hatalmának köszöni létét.*

Mellőzve a *panteisták emanációs tanát*, amely az emberi lelket az isteni állag részének vagy megnyilatkozási módjának tekintette, egyesek, mint *Tertullian*, azt állították, hogy az emberi lelket a szülők lelke hozza létre. Ugyancsak ezt tanítják még most is a *fejlődéstan* hívei, akik az embert lelke szerint is az állatvilágból származtatják; szerintük is a lelket a szülők hozzák létre.

A keresztény bölcsélet szerint a lelket az Isten teremti. A szellemi lelket ugyanis nem kaphatjuk a szülőktől, éspedig azért nem, mert egyszerű szellemi állagot nem hozhat létre két egyenrangú ok: az apai és az anyai lélek. Továbbá a lélek működésében az anyagtól belsőleg nem függ és ezért keletkezésében sem függhet így az anyagtól és ezért azt a szülők létre

nem hozhatják.* Az egyszerű szellemi lelket tehát az Isten közvetlenül teremti. *Ez a katolikus Egyháznak századokon át közmegegyezéssel védett tana.*

A hit a tudománnyal összhangban arra tanít, hogy az egész világmindenség éppúgy, mint a mi Földünk, annak utolsó porszeme is, a teremtő Isten műve. De nemcsak az anyag, hanem az élet is a maga gazdag kibontakozásában a növényi és az állati élet, és első-sorban az ember úgy teste, mint lelke szerint is, a teremtő Isten hatalmának alkotása. Honnét van minden és honnét van az ember? A hit oly világosan válaszol az eredet problémájára: Isten teremtett mindent, az egész világ és az ember az Isten teremtménye.

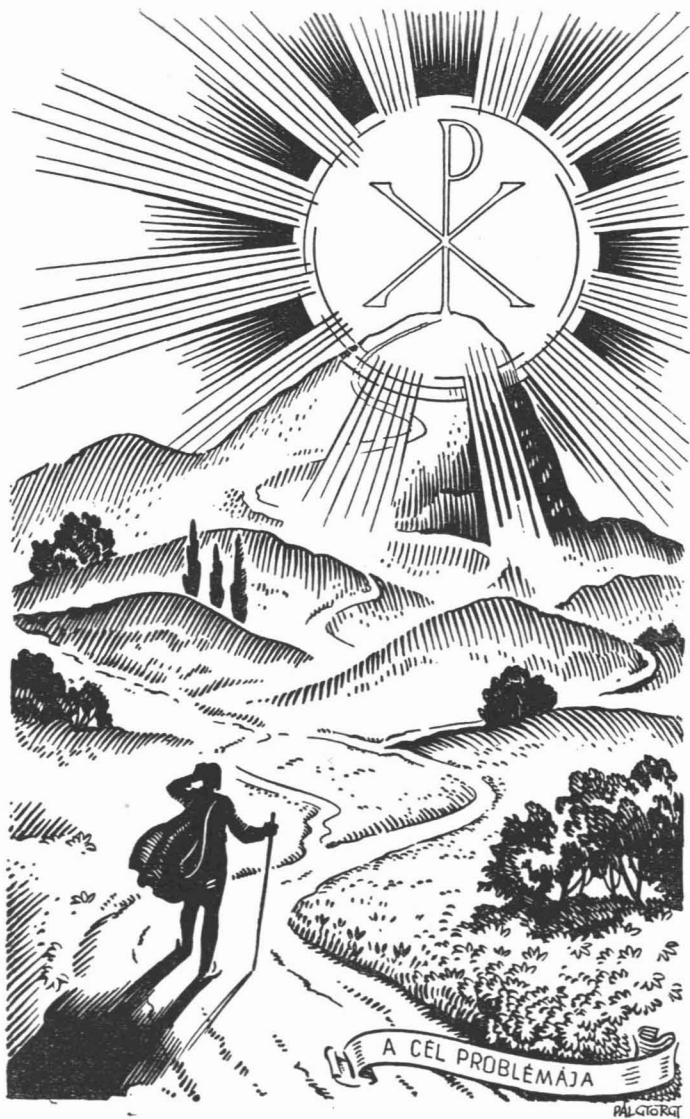
Ha így Isten teremtménye vagyok, akkor ez a fizikai függés alapja a jogi függésnek is az Istennel és az erkölcsvilággal szemben. Ezért az ember köteles a jog és az igazságosság alapján elismerni Istentől való függését, bele kell illeszkednie az erkölcsi világrendbe és életfeladatának kell tekintenie az Isten által megszabott életcél megvalósítását.

Uram Istenem, én benső meggyőződéssel hiszek Tebened. Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtő Istenében. Én a Te teremtményed vagyok, ezért fizikailag és jogilag függök Tőled és ezt az erkölcsi függést életemben mindenkor érvényre akarom juttatni az isteni törvények által szabályozott étellel.

* Az értelmi jelenségek (fogalom-, ítéletalkotás, következtetés), úgyszintén a szabadakaratú elhatározások szellemi jelenségek, azaz lényegesen különböznek az érzéki élet jelenségeitől: a képzetektől és az érzéki törekvésektől, ezért ezektől nem lügghetnek „belsőleg”, azaz mint részleges létrehozó októl. Ha pedig a lélek működésében az anyagtól „belsőleg” független, akkor létezésében és egyben keletkezésében is függetlennek kell lennie, mert a működés, a lét és a keletkezés viszonylagos fogalmak és azoknak tökéletessége egymással összhangban van.

A CÉL PROBLÉMÁJA

PALGIGRAT

III. A CÉL PROBLÉMÁJA

A másik világnézeti probléma az, hogy miért teremtette Isten az egész világmindenséget és miért alkotta Isten az embert? Mi az a cél, amit az embernek rövid földi életében megvalósítania kell?

Az eszes lény célt tűz ki munkája elé. Az ember mindenütt, a mindennapi életben is mindent célszerűen cselekszik, célt tűz ki minden cselekvése elé. A szép-művészet, a festészet, a szobrászat és az építészet örök időkre szóló alkotásaiban ez a célkitűzés még fokozottabb mértékben valósul meg.

Ha már most minden értelmes lény céllal cselekszik, akkor Isten is, az örök bölcsesség, a világot valami céllal teremtette. S mi lehetett ez a cél? Csakis az Isten lehetett a teremtés célja, mert csakis ő lehetett cselekvésének méltó indítóoka. Isten a világot nem saját boldogságának növelésére teremtette, mert ő önmagában végtelen boldog, hanem azért teremtette, hogy tökéletességeit kinyilvánítsa. A teremtés célja az Isten tökéletességeinek kinyilvánítása, azaz az Isten dicsősítése.* Minden teremtménynek az Isten dicsőségét kell hirdetni a tőle kitelhető legjobb módon és ebben egyúttal saját tökéletességét és boldogságát is eléri.

* A vatikáni zsinat szerint „Isten az ő jósága és mindenható ereje által teremtett, nem azért, hogy boldogságát növelje vagy hogy ezzel tökéletesedjék, hanem, hogy tökéletességét kinyilvánítsa ama javak által, amelyeket a teremtményeknek juttat. A teremtés célja Isten jóságának és tökéletességének kinyilvánítása.”

I. A teremtett világ célja: Isten dicsőítése

Isten a világot saját dicsőségére teremtette és ezért a világnak dicsőíteni kell az Istent. A teremtett világ dicsőíti Alkotóját tökéletességei által, amennyiben ezek az Isten tökéletességeinek halvány visszfényei. *A világ térbeli nagyságával az Isten végtelenségének a képe, csodálatos világrendszereivel az Isten hatalmának képe, időbeli végtelenségével az Isten örökkévalóságának képe, a mindenütt látható rend és célszerűségével az Isten bölcsességének képe, az ott látható szépség által az Isten szépségének képe, a természet ajándékai által pedig az Isten jóságának képe. Ezért a teremtett világ csakugyan dicsőíti az Istent.*

Isten végtelenségének képe

A világegyetem szédületes méreteivel az Isten végtelenségének képe. A világegyetem méretei minden képzeletet felülmúlnak.

A csillagászok a Földtől a Venuson és a Merkuron át az izzó Napig kb. 150 millió km-t számlálnak. Az ellentétes irányban a Földnek távolsága a Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus és Neptunuson át a Naprendszer utolsó tagjáig a Plutoig kb. 40-szer akkora (6000 millió km). Ha most a mi Naprendszerünket elhagyva a szomszédos állócsillagokig akarunk jutni, akkor a leggyorsabb futár, a fény szárnyain kell odaszállnunk. A fény mp-ként 300,000 km-t halad és a fény sebességével kell tovarohannunk a világűrben, ha az állócsillagok birodalmát akarjuk megközelíteni. A fény egy év alatt kb. 10 billió km-t tesz meg; hihetetlenül nagy távolság ez. A legközelebbi állócsillagnak, a Centaurus csillagzat Alfa jelzésű csillagának a távolsága 4.5 fényév, azaz a fénynek 4.5 évig kell haladni ezzel a szédítő sebességgel, hogy odaérjen. Ez a távolság kb. 45 billió km. Az óránként 300 km sebességgel haladó repülőgép kb. 15 millió év alatt, a 100 km sebességgel haladó gyorsvonat pedig kb. 45 millió év alatt érne oda. A fény sebességével haladó repülőgép egy mp alatt hétszer futja meg a Föld területét, 8 perc alatt ér le a Naptól a Földre, hat óra alatt ér el a Plutoba és a legközelebbi állócsillagra csak 4.5 év alatt ér le. A többi állócsillagok azonban sokkal nagyobb távolságra

vannak; pl. a sarkcsillag távolsága kb. 46 fényév; ha a sarkcsillagot nézzük, akkor azok a fénysugarak, amelyek most szemünket érik, már 46 esztendeje útban vannak és ha ez a csillag e szédületes távolságban kialudna, még 46 évig látható lenne.

Az állócsillagok a messze távolban tömörülve alkotják a csillaghalmazokat. A gömbalakú csillaghalmazok távolsága kb. 100,000 fényév. Legcsodálatosabbak a spirális alakban tömörült csillaghalmazok, mint aminő az Andromeda köde, amelynek távolsága kb. egymillió fényév. És ki tudja, nincsenek-e előttünk teljesen ismeretlen csillagrendszerek, amelyekről az óriási távolság miatt tudomást sem veszünk.*

A világmindenség e szédítő méretei az Isten végtelenségének méltó képei, ezek hangosan hirdetik az Isten végtelenségét. Isten lángoló betűkkel írta dicsőségét az égboltra. A zsoltár szavai szerint „az egek hirdetik az Isten dicsőségét és az ő keze művét magasztalja az égbolt”. A zsoltáros a hajnal szárnyán szállt el a tengerek végső partjára, ahová a világ végét gondolta és ott is szembetalálta magát az Istennel. Mi, akik a modern csillagászat szédületes méreteibe bepillantást nyertünk és elmerengve a csillagvilág csodáin, lélekben elszállunk a távoli csillagködök legszélső peremére, ott is szembetaláljuk magunkat az Istennel, sőt lélekben még tovább kell szállnunk, hogy a végtelenség trónusán megpillanthassuk „az örökkévalóság halhatatlan és láthatatlan királyát”, az Istent, aki előtt mélységek tisztelettel térdet-fejet kell hajtánunk.

A világegyetemnek évmilliókat felölülő kora az Isten örökkévalóságának méltó képe. A Föld geológiai kora kb. 1500 millió év; ez idő alatt keményedett meg

Isten örökkévalóságának képe

* Az égbolton látható összes csillagok alkotják a Tejút rendszerét. Ez az égbolton végighúzódo tejféhér felhőszeru sáv, amely a valóságban az önfényében izzó napok halmaza; számukat 30 milliárdra tartják. A tejúti rendszer átmérője 200,000 fényév. A gömb — és még inkább a spirális-csillaghalmazok a tejúti rendszeren kívül esnek.

a Föld külső kérge.* Nagy idő ez, de mégis csak röpké pillanat a csillagvilág kialakulásának korához képest. Micsoda szédületes időtartam kellett ahhoz, hogy a Naprendszer és az egész tejúti rendszer kialakuljon a sötét, majd meg a fénylő kozmikus ködökből. Isten azonban már az idők kezdetén megvolt, mert ő öröktől fogva volt. A csillagvilágok kialakulásának minden képzeletet felülmúló időtartama csakugyan méltó képe az Isten örökkévalóságának.

Isten bölcseségének képe

Isten végtelen bölcseségének képe az a rend és célszerűség, amely a természet világában mindenütt megvan. Az egész fizikai világban bámulatos sokszerű és állandó rend van, amely annak áll célnak áll szolgálatában, hogy a természet élete mindenkor biztosítva legyen. A rend, a törvényszerűség és a célszerűség azt mutatja, hogy határtalanul bölcs lény alkotta a nagy természetet és magát az embert. A természet az ott látható rend, törvényszerűség és célszerűség révén méltó képe az isteni örök bölcseségnek.

A természetben mindenütt állandó rend és törvényszerűség uralkodik.

Rend van a világmindenségben. Az égitestek percnyi pontossággal járnak meg pályájukat, pedig nem is járnak sineken és mégis a csillagászok előre megmondják percnyi pontossággal az égi jelenségeket, pl. a napkeltét vagy a napnyugtát. Az égitestek mozgásában nincs összeütközés, pedig ott nincsenek váltóállomások, avagy közlekedési rendőrök, ott a természettörvények, elsősorban a nehézségi erő, szabályozzák az égitestek mozgását.

De a természet világában is mindenütt rend és törvényszerűség van. Így van ez az ásvány-, a növény- és az állatvilágban, a fizika és a kémia világában. A tudomá-

* A fizikusok a Föld legősibb rétegeiben, a prekambriumi rétegekben levő urán-tartalmú ásványok: a zirkon és a bröggerit korát — a radio-aktivitás alapján — 1500 millió évre becsülik. Ezek az adatok még felülvizsgálatra szorulnak; bizonyos azonban, hogy a Föld geológiai kora, ha évszámokkal nem is fejezhető ki, de igen nagy időszakot ölel fel.

nyok rendszerezése az ott uralkodó rendet és törvényszerűséget mutatja. Emberi elmével alig felfogható csodálatos rend van a kémiában, az atomok és az elektronok birodalmában, amelyekből az elemek és a testek felépülnek; mily nagyszerű rendet tüntet fel a szerves és a szervetlen kémia rendszere. Ugyanilyen törvények vannak a fizikai tüneményeknél is, ahol a fizikai törvények kifejezői az ott uralkodó állandó rendnek és törvényszerűségnek. De ugyanilyen rend van az élők világában is, amit a növény- és állatrendszertan tüntet fel. Ugyancsak így van ez az élettani tüneményekben, az élő lények növekedésében és szaporodásában és egész életében, amelyeket az élettani törvények szabályoznak.

A természetnek ez a nagyszabású állandó rendje célirányos, azaz úgy van beállítva, hogy egyes célok, mint aminő az egyed és a faj fenntartása és elsősorban az egész természet élete, biztosan és állandóan megvalósuljanak.

Ilyen célszerű pl. az égitestek mozgásában a nehézségi erő, amely nélkül az égitestek vagy egymásba rohannának, vagy egymástól örökre eltávolodnának. Milyen célszerű, hogy a Föld tengelye ferdén áll, mert csak így lehetséges az évszakok egymásutáni változása. Mily célszerű, hogy a Nap sugaraival melegíti a Földet, mert e nélkül nem volna élet a Föld színén. Mily célszerű a víznek az elpárolgás révén keletkezett folytonos körforgása, amely az úgy keletkezett csapadékkal a föld termékenységét biztosítja. Mily célszerű a növény- és állatvilág egymásrautaltsága; az állatvilág kileheli a szén-savat, amelyet a növényvilág belehel és viszont a növényvilág által kilehelt oxigén az állatvilág legfőbb tápláléka, ami által a levegőben az oxigén és szén-sav egyensúlya biztosíttatik. Célszerű az élők és az élettelenek egymásrautaltsága; az ásványvilág táplálja a növényvilágot, ez táplálja az állatvilágot és mind a három az ember szolgálatában áll. Célszerű továbbá az állat- és növényvilág minden egyedének szervezete, az egysejtű lénytől kezdve a magasabbrendű lényekig oly célszerűen berendezett szervezettel, amely az egyed és a faj életét legjobban biztosítja. A madár teste a repülésre van szerkesztve, akárcsak a repülőgép, a hal

a vízi életre van megalkotva, akárcsak a modern bújárhajó.

Isten hatalmá-
nak képe

A világegyetem szerkezete és az égitestek fenntartása a világűr mélységei felett az Isten hatalmának a képe. A világűrben millió és millió csillagrendszer rohan tova előre megszabott pályán. Micsoda erő és hatalom kellett ahhoz, hogy ezeket a félelmetes csillagtömegeket a semmiségből kiemelje, beledobja a világűr mélységeibe és fenntartsa a világűr mélységei fölött az előre meghatározott pályán. Micsoda erő, micsoda erős acélsodrony kell ahhoz, hogy a bolygókat a mi Napunk megtartsa forgásában pályáikon és ezt Isten a nehézségi erő által teszi meg.

Isten szépségé-
nek képe

Ha végignézzük a természet világában, mindenütt csodálatos szépséggel találjuk magunkat szemben. Az emberek azért keresik fel a természetet, hogy annak szépségében gyönyörködjenek. És a természet kultusza szinte imádattá válik előttük. Mennyi formai szépség van a sokezer növényfajban; nincs az a rajzoló művész, aki annyi formát, szerkezetet, olyan nagy változatoságban és színpompában tudott volna kitalálni, mint amennyi a növényvilágban látható. Mennyi formai szépség, mennyi színpompa és illat van a legkisebb virágban is. Ezért mondja az evangélium, hogy a mezők liliomai szebb ruhába vannak öltözve, mint amilyen ruhája volt Salamonnak dicsősége tetőpontján. Mennyi formai szépség és a színek micsoda pazar tobzódása tűnik elő a kis pillangó szárnyán. *A természet tele van hintve minden vonalon a szépség ezer és ezer pompájával és így a természet az Isten szépségének csakugyan méltó képe.*

Isten jóságá-
nak képe

A természet világa, annak mindennemű tökéletessége és értéke egyúttal az ajándék jellegével bír, mert Isten az egész világot az ember számára teremtette. *Ezért a természet világa, amelyet egy felsőbbrendű kegyelmi világ kiegészít, az Isten végtelen jóságának a képe.*

A világmindenség e tökéletességei az Isten tulajdonságainak fénysugarai és ezért a teremtett világ tökéletességei révén dicsőíti a teremtő Istent. Így hirdeti a természet a maga nyelvén némán és mégis beszédesen az Isten hatalmát, végtelenségét, örökkévalóságát, szépségét, jóságát, szóval isteni tulajdonságait a józanul gondolkodó ember előtt. Ez a teremtett világnak Istenre vonatkoztatott célja: az Isten dicsőítése.

A természet dicsőíti az Istent

Ezért a teremtett világból a gondolkodó ember szükségkép felemelkedik a természet Alkotójához, az Istenhez. A Szentírás esztelennek mondja azokat, akik a világ szépségeiből, az ott látható rendből és célszerűségből nem ismerték fel az Alkotót, hanem a tüzet, a szelet, a levegőt, a csillagokat, a napot és a holdat, szóval a teremtményeket tartották isteneknek, mint ahogy a napimádók azt tették. A józanul gondolkodó ember azonban nem isteníti a teremtményeket, hanem a teremtmények tökéletességeiből felemelkedik az Alkotóhoz, az Istenhez.

A teremtett világnak az Istenre vonatkoztatott célján kívül van még egy másik, az emberre vonatkoztatott célja is, amelyről a következő fejezetben lesz szó.

II. Az ember célja: az Isten dicsőítése

Az ember teste és lelke szerint a teremtés koronája és már önmagában is teremtett tökéletességei által dicséri Alkotójának nagyságát.

Az ember természetes célja

Mily bölcsen és célszerűen van berendezve az emberi test szervezete. Az emberi szervezetben van egy központi iroda: az agyvelő, amelyet egész telefon-hálózat, az ideghálózat kapcsol egybe a szervezet minden részével és a külvilággal. A külvilág ingereit két telefonkagyló: a két fül veszi fel. A külvilág képeit két fényképezőgép: a két szem veszi fel színesen. Az emlékezet az élet mozzanatait felvevő és megőrző filmtekercs. Két vegytani állomás: az

iz és a szaglás itéli meg a benyomásokat. A szív nyomó és szívó berendezés, amely a véráramot a vérereken át elviszi a szervezet minden részébe a sok milliárd vörös vércsejt útján. Az emberi szervezet e mótorra naponként 100 hl vért szivattyúz a szervezet különböző részébe naponként 120,000-szer összehúzódva és kitágulva. Van önműködő szűrő készülékünk: a vese és a bőr, amelyek a mérges anyagokat távolítják el a szervezetből. A tisztító készülék: a tüdő, amely a tüdőhólyagocskák útján veszi fel az oxigént és adja le a széndioxidot és így a gázcserével lehetővé teszi az életet. A szervezet központi fűtőberendezése: az emésztőszervek állandóan 37 fok meleget fejlesztenek; a kazánt egy őrlőmalom: a száj a fogakkal táplálja, megadva így a szükséges fűtőanyagot. Az emberi hangszálak az emberi érzelmeket kifejező hangszer. Az egész csontváz és izomrendszer tartó, emelő és átviteli gépezet. 240 csont képezi a szervezet állványát és 300 izom végzi a mozgást. Galénus, az ókor első anatómusa így fejezi be könyvét az emberi test leírásáról: Istenség, ki minket alkottál, a legfenségesebb rólad szóló himnusz maga az emberi test. Oly csodálatos az emberi test szervezete, hogy az orvostudomány, amely már évszázadok óta kutatja annak berendezését, még most sem fedezte fel annak minden titkát. Az emberi testnek az anatómiai és élettani szépségen kívül van még magasabbrendű lelki szépsége is, amely az antik szobrok szépsége mellett felsőbbrendű szépséget kölcsönöz neki. *Mindezért az ember már önmagában is a beleteremtett szépség, törvényszerűség és célszerűség révén hirdeli a teremtő Isten dicsőségét.*

Az ember tartozik az Isten dicsőségét hirdetni nemcsak némán, teremtett tökéletességével, hanem tehetségeinek: értelmének és akaratának felhasználásával is. *Az ember köteles értelmével az Istent megismerni, köteles az Istennek hódolni és akaratát tiszteletben tartani.*

Isten és az etikai világrend megkívánja az ember e hódolatát az Istennel szemben. Az ember e hódolat által egyben a természet világának néma hódolatát is tolmácsolja az Istennek és így erre a tiszteletadásra a természet nevében is kötelezve van.

Ha pusztán a természet emberét a természetes etika keretén belül tekintjük, akkor is az élet célja csakis az Isten lehet. Az ember köteles Istent a természetes ész világánál a teremtett világból megismerni és köteles a természetes erkölcsstan törvényeinek megtartásával neki szolgálni.

Az ember természetfeletti célja

Isten azonban végtelen jóságában az embernek természetfeletti célt adott. Isten az örök életben önmagát, saját boldogságát adja nekünk, amikor majd őt magát, a végtelen igazságot megismerjük, a végtelen szépséget szemléljük, a végtelen jóságot szeretjük és az ő szeretetében örökké boldogok leszünk. Hogy az ember ezt a természetfeletti célt elérje, azért adta meg Isten a kinyilatkoztatást, amely a természetes istenismetnél felsőbbrendű fényt ragyogtat fel az ember lelkében. Ezért emeli fel őt az Isten a természetfeletti világba, hogy így a kegyelem által Isten gyermeke és a mennyország örököse legyen és így elérhesse Isten kegyelméből fenséges élethivatását, az örök üdvösséget.

III. A lélek tanúsága a mellett, hogy az élet végső célja az Isten

Csakis az Isten lehet az élet végső célja. Ennek ékesen szóló tanúsága a léleknek a vágyódása a boldogság után, amelyet a földi teremtmények soha, hanem csakis az Isten elégíthet ki.

Minden ember vágyódik a boldogság után, és pedig a mennél nagyobb, a teljes boldogság után. Mindnyájan boldogok akarunk lenni. Lelkünkbe oltott természetes vágyódással keressük a boldogságot különféle utakon, de a cél mindig ugyanaz: a boldogság elérése. A boldogság e vágya megnyilatkozik mindenkinél és ellenállhatatlanul, azért ez a természet megnyilatkozása, amelyet maga a természet alkotója, az Isten vésett be az emberi természetbe.

Az ember lelkében él a boldogság vágya

A boldogság az emberi természetnek megfelelő minden jó tartós és állandó birását jelenti minden rossz kizárásával.

Ez egyúttal az emberi természetnek megfelelő legnagyobb tökéletesség is. Mivel az értelemnek tökéletességét az igazság, az akaratnak tökéletességét pedig a jó és a szép adja, ezért ezt a tökéletességet és a boldogságot minden igazság, jóság és szépség állandó és teljes bírásával érjük el.

**A boldogság
vágyát nem
elégítik ki a
földi javak**

A földi javak tökéletlenek és mulandók, azokat nem szerezheti meg mindenki és ezért *a földi javak nem elégíthetik ki a boldogság vágyát.*

Nézzük csak az élet különböző javait. Talán a *gazdagság* tesz minket boldoggá? Nem, a gazdag vágyai nem elégülnek ki, ő mindig többet és többet kíván és ha a rövid földi életben élvezhetné is a gazdagságot, ez az öröm és boldogság mégsem lehet teljes, mert rávetődik arra az enyészet árnyéka és élete alkonyán mégis azt kell mondania Salomonnal: hiúságok hiúsága és minden csak hiúság. *A tudás* sem boldogíthat, mert annak megszerzése fáradságos és bár sok lelki örömet okoz, hideg fényével az ember szívét nem boldogítja. *A hírnév és a dicsőség* sincs előnyösebb helyzetben. Ezeket olyan könnyen lehet elveszíteni és azért a bölcs ember boldogságát nem helyezheti ilyen mulandó javakba. *Az érzéki élvezetek* sem adhatják meg a keresett boldogságot, és ha ideig-óráig el is töltik az embert gyönyörrel, azok már csak mulandóságuk miatt sem elégíthetik ki az ember szívét. Az élet igazolja, hogy mennél többet élvez az ember az érzéki örömeiből, annál többet kíván belőlük élvezni; ezek felszabadítják az emberben az ösztönt, megtépázzák erkölcsi életét és az érzéki élvezetekben való tobzódás nem egyszer fiatalon öli meg az ember szervezetét. *A szeretet* sem képes a boldogítás nagy feladatára, mert bár az ember szívét el is tölti ideig-óráig boldogsággal, ez azonban nem tarthat örökké. A szeretet elfakul az idők multával és még a legforróbb szereteten is győzedelmeskedik egy nagyobb hatalom: a halál. És maga az *erény* sem teszi teljesen boldoggá az embert, mert ha az erényes ember lelke békéjét meg is őrzi az élet viszontagságai közepette, mégis az erények gyakorlása nehéz és küzdelmes és így ez sem elégítheti ki a szívnek a boldogság utáni vágyát.

A boldogság utáni vágy egykor feltétlenül megvalósul, mert ez az emberi természet megnyilatkozása és így az Istennek a lélekbe vésett ígérete. Isten ezt a vágyat megvalósítja, bölcsesége kezeskedik e mellett. Lehetetlen, hogy Isten megcsillogtassa az ember előtt a boldogságot, annak vágyát oltsa be az emberi lélekbe és azt mégse valósítsa meg. S mivel az Isten nemcsak bölcseséggel, hanem szeretetből is teremtette az embert, azért *nemcsak bölcseségére, hanem jóságára és szeretetére is esküdhetünk, hogy a lélekbe oltott vágy valamikor megvalósul.* Isten adott szemet és adott fényt, megadta a szomjúság és az éhség ösztönét, de egyúttal adott ételt és italt az ösztön kielégítésére. Ha ez így van, akkor elsősorban a lélekbe oltott legnemesebb vágnak kell kielégülnie.

A boldogság vágya feltétlenül megvalósul

Az állatvilágban is mindenütt megvan a természettől megkívánt tökéletesség, megvalósul a tökéletesség utáni vágyódás, amelynek legfőbb tényezője az ösztön. A hideg idő beálltával az északi vidékek madarai a délvidék verőfényes tájaira költöznek. Az ösztön készíteti őket, hogy ezáltal életüket megmentsek. És az Isten nem hazudtolja meg a természetbe adott ösztönt. *Ha az Isten így valóra váltja az állatvilág ösztönét, akkor ezt annál inkább fogja megtenni az embernél, aki a teremtés koronája és az isteni szeretet gyermeke.* Ha ez nem válna valóra, akkor az embernek nem volna meg a helyes beállítottsága a természetadta cél iránt, természete céltalan és szerencsétlen lenne, mert elérhetetlen ábrándok után vágyódnék, tökéletlenebb és nyomorultabb lenne az állatnál, ahol a természetben alapuló vágyak teljeseznek. Ez pedig kétségtelenül nem egyeztethető össze a természet összhangjával, az isteni bölcseséggel és jósággal, amely a természetben mindenütt oly csodálatos módon nyilván meg.

A tökéletes boldogságot csak a legfőbb jónak, az Istennek bírása által lehet elérni. Az emberi boldogság csakis úgy valósulhat meg, hogyha úgy a megismerő, mint pedig a vágyó tehetség, az értelem és az akarat teljes mértékben kielégül. Az értelem akkor

Egyedül Isten valósíthatja meg a boldogság vágyát

elégül ki, ha nemcsak egyes igazságokat, hanem magát az igazságot, az igazság forrását bírja, az akarat pedig akkor elégül ki teljes mértékben, ha nemcsak a véges, korlátolt szépséget, hanem minden szépséget és jóságot, minden szépségnek és jósnak a teljességét bírja, azaz magát az Istent. Az Isten kétségtelenül kielégíti a boldogság utáni vágyat, mert ha bírjuk minden értéknek összefoglalóját, teljességét és tökéletességét, úgy csakugyan minden vágyunk a boldogság után kielégül és akkor az ember is megnyugszik végkép a legfőbb jónak örök bírásában Szent Ágoston szép szavai szerint: „Nyugtalan a mi szívünk mindaddig, amíg benned, Istenem, nem pihen meg.” Az életcél tehát az Isten, aki a boldogság utáni vágyat a boldogabb létben, az örök életben egykor valóra váltja.

*

Isten dicsősége
és az ember
boldogsága

A teremtés és az emberi élet végső célja az Isten dicsőítése. Ámde a boldogság is az emberi élet végső célja, hiszen ez után sóhajtozunk természetünkön alapuló ösztönös vágyódással. *Hogy függ össze egymással e két végső életcél?*

Az Isten dicsősége

A teremtés célja, amelyért az Isten az egész világmindenséget és az értelmes lényt alkotta, *az Isten dicsősége*.

Minden mű dicséri a mestert. *Az értelem nélküli lények* is létük tökéletességei által dicsőítik az Istent, dicsérve az Alkotó tökéletességét. Ezért teremtett az Isten a lét különféle fokain különböző tökéletességű teremtményeket megszámlálhatatlan mennyiségben, hogy ezek, ha egyenkint nem is, de egyesülve és összegeződve méltóképp hirdessék a világmindenségben látható annyiféle tökéletesség által az Isten dicsőségét.

Az értelmes lények a lét magasabb fokán részesülnek az isteni jószág közlése folytán a lét tökéletességeiben. Ezek az Isten szellemi életét, a megismerést és a szeretetet utánozzák és ezért az értelmes lény már önmagában, mint minden kiváló alkotás, hirdeti a

Mester dicséretét, az értelem nélküli lényeknél magasabb fokban dicsőítve az Istent, mert az kiválóbb műve az Istennek, mint az értelemmel nem bíró teremtmény.

Azonban az ember nemcsak ezt a tárgyi dicsőséget adhatja meg az Istennek, hanem *az igazi dicséretet is*, amely az isteni fenség elismerésében, hódolatában és dicsőítésében áll. Az igazi dicséretet az Istennek csakis az értelmes lény adhatja meg; ezt az Istennek megadni az emberi élet legfőbb célja.

Isten mindennek kezdete és végcélja és azért mindennek a természetben vissza kell térni hozzá. Ez a *körforgás* csakis az értelmes lényeknél valósulhat meg teljes mértékben. Egyedül az ember irányíthatja önmagát az Isten felé és egyedül az ember érheti el az Istent önmaga által itt a földön a megismerés és a szeretet által, a túlvilágon pedig az Isten színről-színre való látása és bírása által. Az értelem nélküli lények az Istent így önmaguk által nem, hanem csakis az értelmes lények által érhetik el.

Isten az ő dicsőítését úgy tűzte ki a teremtés céljául, hogy *az Isten dicsőítése egybeessék a teremtmények tökéletességével, illetve az értelmes lényeknél az ő boldogságukkal.*

A teremtmények java és az ember boldogsága

Az értelem nélküli teremtmények akkor érik el tökéletességüket, ha a lét ama fokán vannak, amelyen nekik az Isten elgondolása szerint lenniök kell; ezek elérve jellegzetes tökéletességüket, tőlük kitelhető legnagyobb mértékben dicsőítik az Istent.

Az embernél az Isten dicsőítése egyben az ő tökéletessége és boldogsága is. Az értelmes lény akkor tökéletes és boldog, ha eléri természetszerű rendeltetését és ha állandóan bírja a természetének megfelelő jót. Ez pedig akkor valósul meg, ha bírja a teljes igazságot, a tökéletes jót, minden érték örök forrását, az Istent. Az Isten tökéletes ismeretében és bírásában, amely egyben az Isten legnagyobb dicsőítése, áll az embernek tökéletessége és boldogsága.

Ha most az Isten dicsőséget és az ember boldogságát egybevetjük, úgy világos, hogy első helyen van

Az elsődleges és a másodlagos végcél

az Isten dicsősége és csak második helyen van az ember boldogsága. A helyes értékelés megkívánja, hogy az Istennek java az értékek rangsorozatában előbb legyen, mint a teremtményé. Továbbá az Isten dicsőségét feltétlenül akarja és azt el is éri az üdvözülteknél éppúgy, mint az elkárhozottaknál, akik szintén hirdetik az Isten hatalmát és szentségét; mert a megsértett isteni világtrend helyreállítása az örök büntetéssel szintén az Isten dicsősége; ezzel szemben pedig a boldogság csak feltételes, az ember azt csak akkor kapja meg, ha méltónak teszi magát erre az erkölcsi rend tisztelbentartása által. E szerint tehát *az Isten dicsősége az ember elsődleges végső célja, míg a boldogság a másodlagos végső cél. Ebben áll az erkölcsvilág fenséges összhangja*, amikor az Istennek a dicsősége egybeesik a neki hűségesen szolgáló embernek boldogságával.

Szent Ignác az ember célját így fogalmazza: *„Isten az embert azért teremtette, hogy a mi Urunkat Istennünket dicsérje, tisztelje, neki szolgáljon és ezt cselekedve lelkét üdvözítse.“*

Az ember életcélja az Isten megismerése, elismerése és imádata. Istent elismerem teremtőmnek, életem végcéljának és ezért lelkemben hódolattal hajlok meg az isteni Fenség előtt. Ez a *belső istentisztelet*. Ezt a belső istentiszteletet vallom meg külsőképpen a vallásos élet gyakorlataival, az isteni és az egyházi parancsolatok megtartásával. Ez a *külső istentisztelet*. *Ezzel a kettős istentisztelettel szolgálom a földön az Istent, üdvözitem lelkemet és így valósítom meg az én magasztos földi életcéloimat.*

Uram Istenem, én mélységes hódolattal imádom szent Felségedet. Ezt a belső hódolatot kifejezésre juttatom a Te parancsaid által szabályozott vallásos élettel. Vallásos életem kötelességeinek egész életemen át hűséggel eleget teszek, hogy így megvalósítva fenséges életcéloimat, egykor az örökkévalóságban Téged bírjalak és örökre boldog legyek.

IV. A) A FÖLDI JAVAK ÉRTÉKELÉSE AZ ISTENTELEN ÉS AZ ISTENHIVŐ VILÁGSZEMLÉLETÉBEN

Az emberi élet végső célja az Isten dicsőítése, amelyet az ember Istennek megad teljes mértékben az örök életben; ez lesz egyúttal az embernek legnagyobb tökéletessége és legteljesebb boldogsága. Ezzel a végső céllal lehetetlen bárminemű más célt egyvonalba állítani.

A modern istentelen korszellem, amely a személyes Istent nem fogadja el, a mulandó földi értékeket helyezi az Istent megillető helyre. Egyesek szerint az életcél a gyönyör és az élvezet. Másoknál az életcél a személyiség kiművelése. Sokan az életcél a kultúra előmozdításában látják. Egyesek szerint pedig a legfőbb jó az emberiség szociális java, vagy mint újabban mondják, a nemzet és az állam java és az emberi élet célja ennek a közjónak szolgálatában felőrlődni. Ezeket a modern életcélokat lehetetlen összeegyeztetni a keresztény életfelfogással, amely az élet célját az Istenben jelöli meg. A kereszténység azonban ezeket a javakat nem veti el; ellenkezőleg, ha ezeket az etikai világrendbe állítjuk be a végső célnak alárendelten, akkor ezek a keresztény világszemléletben is nagyra-becsülendő értékek, amelyeknek a szolgálata az élet közvetlen célja lehet.

Mi is ismertetjük ezeket a modern életcélokat, amelyek azért tévesek, mert a jelzett földi értékeket mint a legfőbb jót tüntetik fel; megadjuk ezeknek a javaknak helyes keresztény értékelését és végül megjelöljük az élet ama közvetlen célját, amely alárendelve az utolsó végcélnak, képezi a földi élet közvetlen célkitűzését.

I. A modern életcélok*

1. Az életcél:
az élvezet és
a gyönyör

Sokan az emberek közül *az életcél a gyönyörben és az élvezetben látják*. Szerintük az életcél az élet gyönyöreinek élvezete és mindama javaknak a megszerzése, amelyek nekünk ezeket a gyönyöröket nyújtják. Egyesek az élet célját az érzéki gyönyörben látják, mások inkább a szellemi gyönyörben, amelyet a szellemi élet és az erényes élet nyújt; ezeknek mennél nagyobb és tartósabb élvezete az egész életen át képezi az élet célját.

Ámde az élvezet és a gyönyör nem lehet az élet végső célja. Igazoltuk ugyanis, hogy az élet végső célja csakis az Isten lehet, a legfőbb jó, aki egyedül elégítheti ki az embernek a boldogság utáni vágyát. A földi javak ezt nem tehetik meg, azokat csak kevesen élvezhetik és így azoknak a megszerzése és az azok által nyújtott gyönyör és élvezet nem lehet az élet végső célja.

Sokszor halljuk a vádat, hogy a kereszténység mindig csak a lemondást hirdeti a földi élet javairól és örömeiről. Ámde ez téves. A kereszténység csakis az élet bűnös örömeit veti el. *Az öröm a végcélnek alárendelten szerinte is nagy értéke az emberi életnek*. Az etikai keretbe beleilleszthető öröm nemcsak önmagábanvéve jó, hanem erkölcsileg is értékes, mert hathatós erőt jelent az etikai célok elérésében is. Ezért a természet is nagy bölcsen úgy rendezte be az ember életét, hogy a táplálkozással, a testi és szellemi munkával, az erkölcsös és a vallásos élettel öröm legyen egybekapcsolva. A keresztény világnézet nem ellensége az élet örömeinek, ha azok az etikai törvényekkel összhangban vannak.

2. Az életcél:
a személyiség
kímélése

Sokaknál az életcél az emberi személyiség kímélése. Az ember legyen önmagának elegendő, ön-

* I. Donat: Ethica generalis 151. o.

magá legyen életének célja, önmagában lássa méltóságát és önmagában találja meg boldogságát. A modern ember minden törvénytől független, ő szabja meg magának az erkölcsi törvényeket, az ő akarata az erkölcsi törvényeknek és az innét származó kötelességeknek egyedüli forrása. Az emberi természet önmagában jó (Rousseau); ezért az ember tegyen eleget természete minden kívánságának, még az érzékiség terén is, élje ki magát teljesen, hogy így személyisége szabadon, minden korlát nélkül bontakozhassék ki. Ezért kell feltámasztani, mondják, a régi hellén világot, ahol a szabad emberi természet minden kendőzés nélkül volt az eszmény. Csakis így alakulhat ki az emberiség eszményi típusa, a magasabbrendű ember, az „Übermensch“. Az emberiség életének célja, hogy magából mennél több ilyen felsőbbrendű lényt termeljen ki.

Ámde az emberi személyiségnek fent vázolt kifejlődése nem lehet az élet célja. Az ember az Isten teremtménye és társadalmi lény, ezért van alávetve az isteni és a társadalmi törvényeknek, életét az erkölcsi törvények szerint kell szabályoznia és így nem is lehet autonóm, független lény. Ha az alantasabb ösztönös természet lesz úrrá a lélek felett, akkor elvész az emberi személy méltósága; ez nem a személyiségnek, hanem az érzékiségnek lesz a diadala a szellemiség felett. Ha pedig valaki azt mondaná, hogy a törvény és a tekintély sérti az emberi természet méltóságát, és annak tökéletességét az erkölcsi törvényektől való teljes függetlenségben akarná látni, úgy ez félreismerné az emberi természetet és ő maga hasonló lenne ahhoz az örülthöz, aki függetleníteni akarná magát az élet tényezőitől, a levegőtől, a világozságtól, a táplálkozsástól és az egyéb élettani törvényektől; az ilyen kétségkívül a legrövidebb idő alatt elpusztulna.

Azonban a személyiség kiművelése helyesen értelmezve lehet az élet célja. S csakugyan az ember köz-

vetlen célja saját személyiségének ápolása és kifejlesztése, testi és lelki tehetségeinek kibontakoztatása és azok gazdagítása a testi, a szellemi, az erkölcsi és a vallásos élet értékeivel.

Az emberben tagadhatatlanul megvan a törekvés személyiségének kibontakozására és magasabb tökéletesség elérésére. Az igazi emberi méltóságot azonban nem érheti el a független modern ember saját titáni erejére támaszkodva, Isten nélkül és az isteni törvények ellenére. Ezt a magasabb tökéletességet csakis úgy valósíthatja meg, ha tiszteletben tartja az erkölcsvilág törvényeit és alázatosan meghajol az isteni fenség előtt. Akkor az Isten részesíti őt az isteni természet és az isteni élet közösségének méltóságában, amely csakugyan az ő személyiségének legteljesebb kibontakozását és a legmagasabb tökéletességet jelenti.

Sokszor azt róják fel a kereszténységnek, hogy az ember természetét félreismeri, lekicsinyli, mindig csak az önmegtagadást hirdeti és így útját állja a személyiség teljes érvényesülésének. Amde ez a vád igazságtalan. A kereszténység megbecsüli az ember személyiségének méltóságát és azt meg is adja akkor, amikor az embert az Isten és az örökkévalóság felé irányítja. Igaz, hogy a természet rosszra hajlik és éppen ezért a kereszténység által kívánt erkölcsi eszmény csakis áldozatok és önmegtagadás által valósítható meg. Azért amikor a kereszténység sürgeti az önmegtagadást, akkor voltaképpen az erkölcsi eszméket akarja diadalra juttatni a törékeny emberi testben az alantasabb érzelmi természet felett. Ezért az önmegtagadás nemcsak a kereszténység sajátja, hanem megvolt az ókori bölcselőknél is és megvan ugyancsak a modern pedagógusoknál is, akik mindnyájan az erkölcsi értékek megszerzése céljából annyira hirdetik az önmegtagadást.

Sokan a modern erkölcsbölcselők közül *az élet célját a kultúra szolgálatában látják*; ezek a kultúrát helyezik az Istent megillető helyre.

A kultúra mindama javaknak az összessége, amelyek valamely népnek vagy nemzetnek életét magasabb színvonalra akarják emelni. Általában a kultúrán a profán kultúrát értjük; ez magába zárja az anyagi természetű, a szellemi, az esztétikai és az erkölcsi javakat, de a vallási javak nélkül. Ha a kultúrát így értelmezzük, természetes, hogy a kultúrának önmagában is megvan a maga értéke, amennyiben e kultúrjavak gazdagítják az ember testi és lelki életét. Ha azonban a kultúrát így vesszük, akkor a kultúra fogalma nem lehet teljes, mert nem öleli fel a vallási értékeket, amelyek mégis csak a legbecsesebb kultúrkinccsek, mert ezek bennünket a végcélal, az örök Istennel kapcsolnak egybe és így legfőbb tökéletességünket jelentik.

A kultúra önmagában véve nem lehet a legfőbb jó és annak előmozdítása nem lehet az élet végső célja. Ugyanis az ember az Istennek van alárendelve és így az ember kulturális tevékenysége is ennek a végcélal alárendelt. Ha a kultúra lenne a végcél, úgy az emberek javarésze nem érné el az életcél, mert az emberek közül csak kevesen részesülnek a kultúrjavakban. Különben is a kultúra nem lehet az életcél, mert az nem elégítheti ki a boldogság vágyát, ez nem teheti az embert boldoggá, miként azt a letűnt antik világok kultúrája mutatja és igazolja azt a jelen élet kultúrája is, amelynek fényességében élünk és mégsem vagyunk boldogok. A jelen élet nyomorúságaiban pedig édes-keveset vigasztal bennünket a kultúra folytonos haladásába vetett hit. Azonkívül minden kultúra valamikor elpusztul és mindaz, ami a mulandóság jegyébe van állítva, az nem lehet az emberi életnek méltó végcélja, amely csakis az örök Isten lehet.

Ha azonban a kultúra a végcélal, az Istennek van alárendelve, úgy annak szolgálata lehet az emberi élet közvetlen célja. Az emberi életcél nemcsak az egyéni, hanem a társadalmi tökéletesség elérésében is

áll és ezért kötelességünk a kultúra előmozdításán is fáradozni. Isten akarata, hogy az ember a kultúra kincseit, amelyeket ő primitív, egyszerű formában adott meg mindenütt a természetben, az ember teljes mértékben kiaknázza és azoknak áldásait élvezze. A magasabbban fejlett kultúra jobban tükrözteti vissza az Isten tökéletességét és így az Isten nagyobb dicsősége, mint — ugyanannyi kegyelem mellett — a primitívebb kultúra. A kultúra előmozdítása, az emberi életnek embe-ribbé tétele is lehet az élet közvetlen célja, csak ne legyen az életnek végső célja. A földi élet javait nem szabad szembehelyezni az örök élet javaival, hanem azoknak harmónikusán kell egymást kiegészíteniök. És amint a kultúrjavak alá vannak rendelve az örök javaknak, úgy a kulturális javakat is rangjuknak megfelelőleg kell értékelnünk és nemcsak az anyagi, a technikai és a szellemi, hanem az erkölcsi és a vallásos kultúrának harmónikus tovafejlésztésében kell mindenkinek tehetségéhez mérten közreműködni, hogy annak áldásaiban mennél többen részesüljenek és hogy így a földi boldogság eszményét, amely szintén a földi élet részleges célja, mennél jobban megközelíthessük.

Sokszor halljuk azt a vádat, hogy a kereszténység, mivel az örökkévalókat hirdeti, azért nem törődik a földi javakkal és így a kultúra előhaladásának kerékkötője.

Kétségtelen, hogy az Egyház jellegzetes célja az erkölcsi és a vallási értékek ápolása, hogy az emberek az Úr Krisztus tanítása szerint élve, elérjék az örök életet. Mindazonáltal *az Egyház mindenkor nagyra becsülte a kulturális értékeket*, csak azokat az örök javaknak rendelte alá. Azért az Egyház a századok folyamán mindig sokat tett a kultúra érdekében. Megszentelte az ókorban annyira megvetett munkát, anyja lett a nyugati kultúrának, halhatatlan érdemeket szerzett magának a tudományok, a művészetek és a civilizáció terén és ezt a kultúrát missziós tevékenysége révén szétvitte a földgolyó legtávolabbi sarkára is. A

kultúra szolgálata tehát összefér a keresztény világnézettel, sőt az a földi élet közvetlen részleges célját alkotja.

Sokan a kollektív életcél t hirdetik. Ezek szerint *az emberi élet legfőbb célja a legfőbb jónak, a közjónak a szolgálata*; ez a közjó pedig lehet vagy a társadalom közös java, vagy pedig a nemzet, illetve az állam jóléte.

4. Az életcél:
a közjó

A szocialisták szerint *a legfőbb jó a közösség java, a szociális, a társadalmi jólét*. A közösség magábaolvastja az egyéneket, megszünteti azok személyi jogait és a magántulajdont. A közösségnek, a társadalomnak a jóléte a legfőbb jó, amelynek szolgálni az emberi élet végső célja.

Újabbán a nacionalista elméletek azt hirdetik, hogy *a legfőbb jó a nemzet hatalma, dicsősége és jóléte*; a polgárok ennek szolgálatában állanak. Az államnak korlátlan jogai vannak a polgárokkal szemben, mert a totális államban az egyén pusztán eszköz a nemzeti jó érdekében. Az ember legfőbb célja az állami jó szolgálata.*

A modern kollektív életcél nem lehet az emberi élet célja. A kollektív tan tévesen hiszi, hogy a leg-

* Ennek a túlzó nacionalizmusnak legújabb megnyilvánulása a faj imádata. A faji kultusz hitvallása szerint a „faj és a vér” foglalja el az Istent megillető helyet az értékek rangsorozatában. A „faj és a vér” a kultúra tulajdonképeni hordozója. A nemzetnek legfőbb feladata vérét tisztán megőrizni minden idegen vérekeveredéstől, mert csak a tisztavérű faj adhat nemesebb jövő nemzedéket és magasabb kultúrát. — A faj és a vér nemesítése a megfelelő eugenetikai eszközökkel lehet szép és nemes feladat, azonban a „faj és a vér” kultuszával a keresztény vallást nem cserélhetjük fel. A vallás az embernek teremtményi természetén alapszik és ez független attól, hogyan vesszük az embert egyedenként, avagy valami nagyobb egység — a faj, nép, nemzet — keretében. Ha pedig valaki azt mondaná, hogy az ő istene a „tisztá faj”, akkor az őserdők elzárt területein élő legalacsonyabb fajokat kellene istenitenie, ami nyilván örültség, mert az európai ú. n. „uralkodó fajok” erősen kevertvérű népek.

főbb jó a közjó, a társadalom vagy az állam java. Helytelenül állítja, hogy az állam minden jog forrása, hogy az embernek nincsen a közösségtől független, önálló célja és joga, hanem csak annyi joggal rendelkezik, amennyit a közösség ad neki. Előtte csakis a társadalom és az állam java számít, míg az egyén és a család jogaira — holott ez az államnál régebbi és természetesebb alakulat — nincs tekintettel. Az ember önálló erkölcsi céllal rendelkezik, ezért nem lehet pusztá eszköz a társadalmi vagy az állami jó elérése érdekében, nem lehet az államgépezet lélek nélküli láncszeme. Ilyen értelemben a kollektív jó nem lehet az emberi élet célja.

Azonban a kereszténység szerint is a közjó, a társadalom, a nemzet és az állam java, tiszteletreméltó értékek, ha azok a végcélnak vannak alárendelve. Az individualista tanok mellett, amelyek az egyén jogát és szabadságát hirdetik a közjóra való tekintet nélkül, nagyon helyénvaló hirdetni a közösség eszményét és annak javát. Helyes szembehelyezkedni a szociális igazságtalanságokkal és küzdeni az igazságosabb társadalmi rend kialakulásáért. Ezt meg is tette a kereszténység, amely elsőnek hirdette az általános emberszeretetet és megteszik ezt a legújabb pápai körlevelek is, amelyek nem szűnnek meg hangoztatni a társadalmi igazságosságot, hogy annak alapján kialakulhasson a jobb és az igazságosabb társadalmi rend. A közjónak a szolgálata is lehet az emberi élet közvetlen részleges célja.

II. A keresztény értékelés

Miután láttuk a modern életcélokat, amelyek a földi értékeket tartják a legfőbb jónak és ezeknek szolgálatában látják az emberi élet célját, mármost nekünk kell megadnunk ezeknek a földi értékeknek helyes értékelését.

Ennek a problémának helyes megoldása logikus

következménye az eredet és az életcélról vallott fel-fogásnak. Ha elfogadjuk a teremtő Istent, aki egyben az emberi élet célja is, úgy természetesen a földi élet javainak e végső célnak alárendelve kell lenniök.

Az ember az Isten bírására teremtett önálló életcéllal rendelkező erkölcsi lény. Minden embernek önálló egyéni életcélja van: az Isten és ezt a végcélt mindenkinek önmagának kell elérnie. Ezért az ember nem lehet merő eszköz más céloknak elérésében. Ezzel szemben pedig a többi teremtmények az embernek alárendelt eszközök és rendeltetésük, hogy az embernek szolgáljanak végcéljának elérésében. Amennyiben tehát a teremtmények rendeltetése, hogy az embert segítsék földi életcéljának elérésében, annyiban a teremtmények közvetlen célja az embernek a java. *A teremtményeknél az Istenre vonatkoztatott végső cél az Isten dicsőítése. E végső célon kívül van azonban a teremtményeknek egy közelebbi, az emberre vonatkoztatott céljuk is és ez az embernek a szolgálata.* Ezt az igazságot Szent Ignác így szövegezi: „Mindaz, ami az emberen kívül a föld színén van, az ember végett teremtett, hogy segítsék őt a rendeltetésének elérésében.”

A teremtmények közvetlen célja az ember. Isten az emberért teremtette a földi élet javait. Az emberért alkotta a világot szülő ősködöket, úgy adva meg a fejlődés irányát, hogy a kialakuló világ egykor az embernek méltó lakhelye legyen. Az emberért keményedtek meg az egykor izzó gránitok, őérette süllyedtek le a karbonkor óriási erdei és alakultak át a századok folyamán szentelepekké, őérette hozott a föld méhe különböző érceket, hogy ezek fejlődő iparának alapját képezhessék. Az egész világ az ember szolgálatára van, hogy az ember onnét vegye táplálékát, onnét készítse ruháját, onnét szerezzé meg találmányainak anyagát. A szerves világ szinte felemészti magát az élők világáért és elsősorban az emberért. A növények

A teremtmények közvetlen célja

megtisztítják a levegőt az állatok számára, magvakkal, gyümölcssel és a mezők fűvével táplálják az állatok millióit, amelyek szintén az embert szolgálni vannak hivatva. A növény- és az állatvilág az emberért van. Isten az ember számára teremtette az élet értékeit, hogy az ember ezeket mint Isten ajándékait, Isten akaratának megfelelően az etika és a vallásos élet keretében felhasználja és ezáltal életcélját a földön elérje.

A földi javak értékelése

A földi élet javai a jelenlegi világrendben földi boldogulásunk nélkülözhetetlen tényezői. Az embernek feltétlenül szüksége van bizonyos mértékben az élet javaira, hogy így egyéni és társadalmi kötelezettségeinek eleget tegyen és így biztosítsa az emberi méltósághoz kívánatos életszínvonalat, amely egyúttal a magasabb erkölcsi életnek is alapja szokott lenni. Hisz a földhöz tapadt szegénység, a nyomor és a nincstelenség rendszeren az erkölcstelenség melegágya is, miként azt a régiek is mondták: „A szegénység a legnagyobb bűnrekerítő.” Ott, ahol a nyomorban és a piszokban él az ember teste, ott rendszeren a lélek is az erkölcsi fertőben él. A korgó gyomrú emberek mindennel elégedetlenek és mivel nincs veszítenivalójuk, azonnal készek a társadalmi rend felforgatására. A jelenlegi társadalmi rendben csakugyan igazságtalan a földi javak szétosztása, mert egyeseknek túl sokat juttat az önzés az élet javaiból, míg mások a sötét nyomorban sínylődnek. Ezért kell küzdenünk az igazságosabb társadalmi rendért, ahol az élet javai legalább minimális mértékben megadatnak mindenkinek, amint azt a pápai körlevelek is oly nyomatékkal hangsúlyozzák. Keressétek előbb az Isten országát és akkor az élet anyagi természetű javai is megadatnak, mondja az evangélium. De ez a tétel fordítva még hangsúlyozottabban igaz. Ha a jövő kor mindenkinek megteremti a tisztességes élet feltételeit, akkor az erkölcsi és a vallásos élet képe is vigasztalóbb lesz. Azért minden kereszténynek kötelessége az élet javait helyesen felhasználni életcéljának megvalósí-

tása érdekében, hogy ezért jutalmul kaphassa egykor az örök élet boldogságát.

Egyesek néha úgy beszélnek, mintha az istenszolgálatnak legfőbb akadályai lennének a földi javak; ezért a földi javakról való lemondásban és azok megvetésében vélik az Istent szolgálni. *Amint helytelen az egyoldalú naturalista szemlélet, amely tagad minden természetfölötti értéket és imádja a technikát és azért nem egyeztethető össze a keresztény állásponttal, úgy hasonlóképpen helytelen az a szintén szélsőséges ellentétes beállítás, amely a földi javak megvetésében és az azokról való lemondásban akarná megjelölni a keresztény élet célját.* A kereszténységnek ilyen egyoldalú beállítása azonban nem felelhet meg a világ forgatagában élő embernek, akire az élet sokszor sokféle és nehéz kötelességeket ró. De ez nem is a keresztény életeszmény. A keresztény előtt is a földi életben megvalósítandó életcélok lebegnek, amelyek csakis a földi élet javainak céltudatos felhasználásával valósíthatók meg.

A boldogságot nemcsak az örök életben, hanem már ezen a földön is a lehetőség szerint elérni akarjuk. Ezért a keresztény élet nem lehet tiszta lemondás a földi élet javairól és nem lehet valami elvont készüllet az örök életre elvonatkoztatva minden földi célkitűzéstől, hanem *a keresztény előtt is kell a földön megvalósítandó életcélt megjelölni, amely a végső céllal és az örök üdvösséggel összhangba hozva képezi az élet közvetlen célját.*

A földi élet
közvetlen útja

A földi élet közvetlen célja abban áll, hogy az ember az erkölcsileg rendezett élet keretében saját személyét kiművelje és a neki megfelelő szociális élet által másoknak a javát is előmozdítsa.*

Az ember életcélja elsősorban *saját személyének*

* J. Donat: Ethica generalis. 115. o.

ápolása és kiművelése az etikailag rendezett élet háttérében. Az ember tökéletessége tehetségeinek harmónikus kifejlésztésében áll. Az embernek egyaránt kell kifejleszteni testi és lelki tehetségeit, az értelmet éppúgy, mint az akaratot és a kedélyt. Nemcsak testi életét kell ápolnia, hanem gazdagítania kell a lelkét is a szellemi, az erkölcsi és a vallásos kultúra kincseivel. Iparkodnia kell megszerezni magának a földi élet ama javait, amelyek szükségesek ahhoz, hogy emberhez méltó életet éljen és kötelességeinek eleget tehessen.

Saját személyének kiművelésén kívül az embernek szüksége van a neki megfelelő *társadalmi életre* is, mert az emberi élet, a nevelés, a tanítás és a kultúrértékeknek átszarmaztatása csakis társadalmi úton lehetséges. Természetesen e kettős közvetlen életcélnek alá kell vetve lennie a végső életcélnek.

Ha e két célt egybevetjük, akkor az elsődleges közvetlen cél az ember egyéni java, míg a szociális jó a másodlagos közvetlen cél. Saját tehetségeinket kell elsősorban kifejleszteni, saját személyiségünk kiművelése a mi első kötelességünk, mert a helyes rend megkívánja, hogy önmagunkat szeressük első helyen; ezenkívül az ember öncéllal rendelkező erkölcsi lény és magának kell elérnie a végső célt. A személyes cél, a személyes tökéletesség tehát az elsődleges közvetlen életcél, míg a közjó, a társadalmi vagy a nemzeti jólét szolgálata csak másodlagos közvetlen életcél lehet.

*

Isten dicsőségére és lelkem javára az etikai törvények keretében akarom mindenkor felhasználni az élet javait, hogy így igazi keresztény életet élve egykor jutalmul kaphassam az örök életet.

IV. B) AZ ISTENI GONDVISELÉS

Isten teremtette a világot és önmagát tette a teremtés végcéljának. Isten azonban *nemcsak teremtette a világot, hanem azt fenn is tartja és annak gondját viseli*. Hiszek a teremtő, a célt kitűző, a világot fenntartó és annak gondját viselő Istenben.

Isten mindent fenntart, mert ha hatalmas keze nem tartaná fenn a csillagok világát és köztük a mi bolygónkat forgásukban a világűr mélységei felett, akkor

azok abban a pillanatban megsemmisülnének. Isten azonban nemcsak mindent fenntart, hanem ő mindent az általa megjelölt célra irányít és vezet, azaz Isten a világnak gondját viseli és azt kormányozza.*

Az isteni Gondviselés mellett szól az emberiség közmegegyezése. A népek hisznek egy felsőbb Lényben, aki úgy az egyedek, mint a nemzetek életét vezeti. Ennek a nagy Lénynek hódolnak a vad népek az őserdők tisztásain és ennek mutatunk be mi is áldozatot templomaink égbetörő boltívei alatt. Minden vallásban imádkoznak az Istenhez, neki hálát adnak, neki áldozatot mutatnak be és az ő segítségét kérik életük útjaira bizonyosságul annak, hogy hisznek a gondviselő Istenben.

Gondviselés a természetben

Az egész világ a maga bámulatos berendezésével igazolja, hogy mindenütt van csodálatos célravezetés, azaz gondviselés. Ha átgondoljuk a természet világában mindenütt látható csodálatos rendet és célszerűséget, amelyet részletesen leírtunk az előbbi fejezetben, akkor a világmindenségben éppúgy, mint a Földön a természet világában lehetetlen nem látni a végtelenül bölcs Alkotó célirányítását, célravezetését, azaz az isteni Gondviselést.

Gondviselés az emberek életében

Az isteni Gondviselés örködik nemcsak a természet, hanem az emberek élete felett is. Mert erre is áll a vatikáni zsinat hittétele: „A mindenséget, amelyet Isten teremtett, gondviselésével óvja és kormányozza.” Isten az egész világ gondját viseli. Ő gondoskodik a mezők liliomairól és az ég madarairól, azaz gondoskodik a növény- és az állatvilágról, megadva ott a növény- és állatvilág számára a növényi és az állati élet feltételeit. De ha Isten az egész világnak

* A Gondviselés ennek a célra irányított rendnek létezése az isteni értelemben (Szent Tamás). Ennek a célirányos tervnek a kivitele pedig a világ kormányzása. Isten a világtervet úgy gondolta el és azt úgy kivitelezi, hogy a teremtmények az általa kitűzött célt elérik.

gondját viseli, akkor kétségtelenül gondját viseli a teremtés koronájának, az embernek is, akit képére és hasonlatosságára teremtett és akinek egyéni voltában önálló rendeltetése van: az örök élet elérése.

Isten gondoskodott is az emberi élet feltételeiről és a maga részéről biztosította az emberi élet céljának elérését.

Isten gondoskodott arról, hogy az ember *testi és szellemi életét* megfelelően kifejleszthesse. Az embernek e cél elérésére minden eszköz rendelkezésére áll egyrészt testének és lelkének erőiben, másrészt a természet adományaiban. A fény, a meleg, a természet ezer ajándéka lehetővé teszi a táplálkozást, a ruházódást, az emberi élet ápolását és kifejlesztését, az Isten által rendelt természetes intézmények: a család és az állam keretében. Isten gondoskodott az *erkölcsi életéről* is. A parancsolatok és a lelkiismeret szava mindenkinek elegendőképpen kinyilvánítják az erkölcsi törvényt és annak szentesítését; ezek az embert a jóra serkentik és a rossztól visszatartják. Amikor pedig az ember az erkölcsi nyomorba zuhant, ahonnét saját erejével nem tudott kiemelkedni, akkor az Isten a kinyilatkoztatással és a kegyelemmel az ember segítségére sietett és azt jelenleg is megteszi. Az Isten tehát a maga részéről elegendőképpen gondoskodott az emberi életéről.

Sokan az isteni gondviselést a szülői gondoskodás hasonlóságára fogják fel. Ezek elvárják, hogy Isten az élet kritikus pillanataiban rendkívüli módon segítségükre siessen, elhárítsa róluk az élet csapásait és szerezzen nekik jó állást; ha pedig kérésük nem teljesül, akkor hitük is megrendül. Hány ember hite szenvedett hajótörést azért, mert a kért és remélt segítség elmaradt, holott azért oly buzgón könyörgött leborulva az Isten oltára előtt. Ezeknek téves fogalmuk van az isteni gondviselésről. Az *isteni gondviselés és a szülői gondoskodás között nincs meg a teljes párhuzam*. A szülő kizárólag csakis a családnak a gondozója és azért az ő kötelessége a gyermek szükségleteiről a részletekben is gondoskodni. Ellenben az Isten az általános gondviselő, ő az egész emberiségnek és az

Az isteni és az emberi gondviselés

egész világmindenségnek a gondviselője, ő a maga részéről mindenről gondoskodott, de az ő gondviselésének kivitelezését a másodlagos okokkal, a teremtményekkel valósítja meg. Ha pedig ezek közreműködése elmarad és így sok baj származik az életben, ez kétségtelenül nem a gondviselő Isten, hanem az emberi mulasztás számlájára írható.

A Gondviselés
tana

A katolikus hit tanítása szerint *van isteni gondviselés*, amely öröködik az ember élete felett. Hogy azonban az isteni gondviselést megérthessük, azért *kell előzőleg megismernünk a jelenlegi világrendet*, hogy ezzel a tisztult szemlélettel a gondviselés magaslatairól tekinthessük át az emberiségnek sokszor homályba borult útjait. A hitetlen szemében az élet céltalan vergődés, előtte az élet útjai érthetetlenek; ellenben ha mindezt a hitvilág magaslatairól nézzük, akkor mindez a hit fénye mellett lelket megnyugtató világításban tűnik elénk.

A jelenlegi
világrend

Isten a világot a másodlagos okok, azaz a természeti tényezők igénybevételeivel kormányozza. A jelenlegi világrendben a természeti jelenségeket létrehozzák a természeti erők és törvények és így Isten a gondviselés szándékait a teremtmények tevékenységével valósítja meg. Ez a világrend nem méltatlan Istenhez, mint ahogy az sem volt méltatlan hozzá, hogy ő a világot primitívebb formában teremtette és a világ végleges alakját a természeti erők kidolgozására hagyta. Mivel én is a természet gyermeke vagyok, azért én is alá vagyok vetve a természet rendjének, a természettörvények énrám is érvényesek az élet minden vonalán. *Énnekem kell tehát a magam részéről megtenni mindent*, nekem kell igénybe vennem az összes rendelkezésre álló eszközöket, mintha egyedül énrajtam múlna életem irányítása, amint azt helyesen fejezi ki a magyar közmondás: Segíts magadon és akkor az Isten is segít. Ha valaki beteg, akkor neki kell megtennie mindent, hogy egészségét az orvostudomány vívmányai-val visszaszerezze. Szerencsétlen az a gyermek, aki

vérbajos szülőktől származott, mert a megmérgezett szülői szervezet hajtása is megmérgezett az édesanya minden imája ellenére is, mert Isten a természet törvényeit nem függeszti fel az egyesek kedvéért. Ezért, ha valamit elérni akarunk, úgy annak érdekében elsősorban magunknak kell megtenni mindent és nem elég magunkat vigasztalni efféle jámbor sóhajokkal, „bízunk magunkat az isteni gondviselésre“, „majd az Isten gondoskodik rólunk“ és ölbetett kezekkel várni a jószerecsét, mert az ilyen ráhagyatkozás az isteni gondviselésre ellentétben van a jelenlegi világrenddel.

Ebből az következik, hogy *a természeti jelenségeket általában nem szabad közvetlenül magának az Istennek tulajdonítani, hanem azoknak közvetlen okait a természeti tényezőkben kell keresnünk.* Ez nemcsak az élet kedvező, hanem elsősorban az élet tragikus jelenségeire és sorscsapásaira áll, amelyeket a mindennapi beszédmód sokszor közvetlenül magának az Istennek tulajdonít. Ha valakit szerencsétlenség ér, akkor az emberek mily könnyen ráfogják, hogy ez az Isten büntetése, holott ez csak akkor indokolt, ha annak természetfeletti jellege kétségtelenül igazolódik. Mert ha valaki az élet sorscsapásait, az árvizet, a jégverést, a pusztító vihart, a tűzvészt és a betegségeket az Isten kimondott akaratának, sőt hozzánk való szeretete megnyilatkozásának tüntetné fel, akkor az emberek javarésze értelmetlenül állna a vallás eme beállításával szemben, ez lelkében a legnagyobb ellenszenvet váltaná ki és sokaknál ez volna lélektani magyarázata az Istentől való elfordulásnak is. Az élet e sorscsapásai egyes indokolt esetekben lehetnek az Isten kifejezett akarata, azonban általában csak az Isten megengedése, amely az Istentől öröktől fogva előrelátott és általa választott világrendben foglaltatik, magasabb természetfeletti célok elérése céljából, miként azt majd mi is a fizikai rossz problémájánál kifejtjük.

Ha tehát az Isten által létesített világrend olyan, hogy ott a természeti jelenségeket a természeti erők hozzák létre és így Isten a teremtmények tevékenysége által éri el a gondviselés céljait, az a kérdés, hogy *a jelenlegi világrendben mennyire kell és szabad az isteni beavatkozásra hagyatkoznunk, amit a kérő ima által akarunk megnyerni.* Milyen befolyással lehet az ima a természeti tényezők tevékenységére?

1. *Az erkölcsi és a kegyelmi rendben kétség-telenül szükségünk van Isten kegyelmére és segítségére, ezért kell ezekért imádkoznunk.* Szükségünk van Isten kegyelmére, hogy erkölcsös életet élhessünk, mert az ember önmagára hagyatva hosszabb ideig nem tarthatja meg a természetes etika követelményeit és mert az ember önerejéből az örök élet szempontjából sohasem élhet érdemszerző életet. Aki alázatos lélekkel imádkozik az Isten kegyelméért, Isten megsegíti őt, hogy egyrészt megtartsa az etikai élet törvényeit, másrészt, hogy természetfölötti életet élhessen s így valamikor az Isten örök boldogságának részese legyen. Ez a teológia egyhangú tanítása.

2. *A természeti jelenségek világában a természeti jelenségeket, mint mondtuk, az ember által irányított természeti erők hozzák létre. Vajon mennyire szabad itt az isteni közbelépésre hagyatkoznunk, amelyet a kérő ima által akarunk számunkra biztosítani?* Természetesen itt nem az isteni beavatkozás elméleti lehetőségéről van szó, ami nem képezheti vita tárgyát, hanem arról, vajon a jelenlegi világrend olyan-e, hogy józanul számíthatunk kérő imánk folytán az Istennek segítségére.

a) *Kétségtelen, hogy Isten a természet világában közvetlenül is befolyhat* és ezt meg is teszi akkor, amikor a természeti törvényeket felfüggeszti és valami csodát hoz létre, rendszerint valami természetfeletti cél érdekében. A történelem folyamán többször megnyilatkozott az Isten eme hatalma az Úr Krisztus evan-

géliumi csodáiban és megnyilvánul ma is a lourdesi csodákban, amelyeknek természetfeletti jellegét az elfogulatlan ember nem tagadhatja. Ez azonban oly ritkán történik, hogy ezekre a természetfeletti csodás beavatkozásokra az embernek a mindennapi életben *számítania nem lehet*, és ha ezt megtenné, akkor istenkísértést követne el, amint istenkísértés volt a középkorban tartott istenítélet is, ahol az Isten csodás beavatkozását akarták kikényszeríteni.

b) *Lehet-e azonban a mindennapi életben az Isten olyan segítségére számítani*, amelyek nem jelentik a természeti törvények felfüggesztését, azaz a csodát, hanem beleilleszthetők a rendes isteni Gondviselésbe, *amikor az Isten a mi imáinkra a természeti erőket úgy irányítja, hogy azok imáink kérését eredményezik?* Lehet-e joggal imádkoznunk az anyagi javakért, jó termésért, jó időért, esőért, jó állásért, egészségért, hosszú életért és az életnek egyéb anyagi vonatkozású javaiért.

Az Egyház és a hívek kétségtelenül imádkoznak a földi élet javaiért abban a meggyőződésben, hogy Isten kérésüket meghallgathatja és teljesítheti. Isten ugyanis az ima által nem forgatja fel az isteni világrendet, mert az Isten öröktől fogva felvette oda az ima törvényét és az Isten a természeti erők irányításával a természetes erők útján hozhatja létre azt, amit tőle kérünk a nélkül, hogy a természettörvények felfüggesztésével csodát kellene művelnie.

A hívek mindenütt az egész világon imádkoznak az élet e javaiért és azt helyesen is teszik. Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy Istennek jelenlegi világrendje szerint *elsősorban magunknak kell megtenni mindent és csak ha a magunk részéről megtettünk mindent, akkor számíthatunk méltán az Isten segítségére*. Ha így a magunk részéről felhasználtunk minden tényezőt, csak akkor kérhetjük méltán imáinkban az Isten segítségét. Hogy azután ennek milyen eredménye lesz, azt nem

tudjuk előre megmondani, mert ezt az Isten nem szavatolta. Azonban mindig biztosak lehetünk abban, hogy imánk sohasem lesz haszontalan, mert az imának belső értéke, az Istennel való kapcsolódás, mindenkor megvan és az Isten mindenkor bőségesen megadhatja a kért, de elmaradt földi javak ellenértékét a kegyelmi élet ajándékaiban.

**A Gondviselés
célja**

Hogy azonban az emberek felett örökdő isteni Gondviselést megérthessük, *sohasem szabad szem elől téveszteni a Gondviselés célkitűzését*, amely az ember életcéljának megvalósítása. Az ember azért él a földön, hogy ebben az életben az Istent szolgálva egykor az örök életben elérje, bírja, szeresse és dicsérje az Istent és így egyben saját örök boldogságát is elérje. A jelenlegi világrendben ennek a célnak van alárendelve minden és a földi életben mindent e szerint kell megítélni. Az isteni Gondviselésnek ez a célja magyarázza meg az egyéni életet és az egész emberiségnek életét is, amikor az emberi sorsszálak kuszáltsága közepette is kifejezésre jut az isteni Gondviselés magasabb szándéka: *az Isten dicsősége és az emberek üdvözítése*.

A hit szemével tekintve a történelem több a nemzetek élethalálharcánál. A hit tanítása szerint az égben a pártütő angyalok bukása következtében megritkultak az angyalok sorai. Isten a bukott angyalok helyét akarja betölteni az üdvözült lelkekkel, ezért az emberek áradatából üdvözíti a neki hűséggel szolgáló embereket és az üdvözült lelkekből fon élő koszorút örökévalóságának trónusa köré.

Az emberek ezt az életcélzt az élet akármilyen keretében elérhetik. Itt a földön az élet javaiban egyformán részesülnek a jók és a rosszak; Isten napja egyaránt ragyog fel a jók és a rosszak felett. A jóakarató kereszténynek élete is kétféle keretben játszódhat le; lehet ő is szegény és lehet gazdag. Lelkének üdvösségét azonban az isteni kegyelem segítségével mindkét életkeretben elérheti és így valósul meg Szent Pál mondása minden jóakarató keresztény életében: „az

Istent szeretőknek minden javukra válik". (Róm. 8, 28.) Javukra válnak az élet javai, amennyiben azokat az etikai keretben felhasználják életcéljuk megvalósítására, és javukra válnak az élet szenvedései is, amennyiben ott is biztosítani tudják lelkük üdvösségét. *És így az Isten az örökkévalóságban az embereknél eléri a teremtés célját: Isten dicsőségét és a jóakarató emberek üdvözítését.*

*

Hiszek a teremtő Istenben, akinek én teremtménye vagyok. Hiszek a célt kitűző Istenben, aki engem önmagáért teremtett, hogy itt a földön az ő hűséges szolgálata által igazi keresztény életet élve dicsőítsem őt és ezáltal kiérdemeljem az örök életet. És hiszek a gondviselő Istenben, akinek kegyelmével segítve, az élet nehézségei dacára is akarom megvalósítani fenséges életcélokat. Ez a hit irányítsa egész életemet és akkor nyugodtan halok meg, mert teljesítettem életem célját és elérve az Istent, enyém lesz az örök boldogság is.

PAL GÖRÖG

V. AZ ETIKAI VILÁGREND AZ ANGYALOK ÉS AZ EMBERISÉG TRAGÉDIÁJA

I. Az etikai világrend

Isten az embert önmagáért teremtette és önmagát tette az emberi élet végcéljának. *Van tehát egy etikai, egy erkölcsi világrend*, amelynek tiszteletben tartása az emberi élet legfőbb feladata.

Isten az etikai világrendbe felvette *az emberi szabadakaratot*, ezért az etikai törvények megtartása az ember szabadakarati elhatározásától függ. Az ember szabadon szolgálja az Istent, ami az embernek kétségtelenül nagy érdemére szolgál.

A mi kötelességünk az etikai világrendet tiszteletben tartani, mert *ezt az etikai világrend így kívánja*. Az etikai világrendet tisztelni tartozom az igazságosság és a kötelesség alapján. Isten a világ ura, én az ő teremtménye vagyok és én a szolgáló, a hűbéres, a teremtmény természetén alapuló függés kapcsán tartozom megtartani az etikai világ törvényeit még akkor is, ha ezért nem jár jutalom vagy büntetés.

Ezenfelül azonban azért is kötelességünk az etikai törvényeket megtartanunk, mert *Isten ezeknek a törvényeknek megtartását külön tételes parancsokban is kötelezővé tette és azt szentesítette a túlvilági jutalommal, illetve büntetéssel*. Így az Isten olyan világrendet létesített, ahol az ember az etikai törvények megtartásával éri el saját ideiglenes és örök boldogságát.

A mai kor embere az Isten erkölcsi világának helyes értékelését szinte teljesen elveszítette, annak

megsértését az emberi természet gyengeségének minősíti, amelyet az emberi gyarlóság elegendőképpen kiment. Ámde nekünk, akik komolyan vesszük az örök üdvösség kérdéseit, az *erkölcsi világrend helyes értékelését ama isteni ítélet fényében kell látnunk, amelyet a hit az angyalok és az embernek tragikus történetében tár elénk*. Ezért vonultatjuk el lelki szemeink előtt az angyalok és az ember tragikus életsorsát, hogy így az erkölcsi világ helyes értékelését megtanulva, annak tisztelben tartását életünk legfőbb feladatának tekintsük.

II. Az angyalok szomorú sorsa

A teremtés
elszázúltői

Hitünk tanítása szerint Isten az örökkévalóság hajnalán, amikor még nem volt sem nap, sem hold, sem csillagok, amikor még nem volt semmi, Isten a teremtés hajnalán *tiszta szellemeket teremtett*. Isten ezeket felruházta a természetes tökéletesség ajándékai-val, fenkölt értelemmel és lángoló szeretettel. A természetes boldogságon kívül felemelte őket a természetfeletti világba is. Lelkünk szépségét megkoronázta az isteni kegyelemmel és az isteni élet részeseivé tette őket azzal a rendeltetéssel, hogy majdan az Istent színről-színre lássák és szeretetében örökre boldogok legyenek.

A próba

Isten az angyaloknak a mennyei boldogságot önkéntes ajándék gyanánt minden próba nélkül is megadhatta volna. Ámde az ő bölcsesége más utat írt elő. Isten úgy akarta, hogy az angyalok is mint értelmes lények kiérdemeljék örök boldogságukat és ezért próbára tette őket.

Mi volt ez a próba, amelyet az angyalok nem álltak ki győztesen? A tiszta szellem csak kevélységgel vétkезhetik és kevélységgel vétkезtek az angyalok is úgy, hogy önakaratukat többre becsülték az Istenénél és nem engedelmeskedtek neki. *A teológusok tani-*

tása szerint Isten kinyilatkoztatta az angyaloknak a megtestesült Ige titkát. Kinyilatkoztatta nekik, hogy valamikor majd emberek lesznek ezen a földön, ezek vétkeznek, és hogy az Isten a bűnbeesett embert megváltsa a bűntől és az örök kárhózzattól, a második isteni személy, az Ige fog majd testet öltetni az idők teljességében az Isten-ember, az Úr Krisztus személyében. Az Úr Krisztus mint Isten-ember végtelen isteni méltósággal bír és azért az Isten joggal kívánta számára az angyalok hódolatát.

Az angyalok közül ezren és ezren lelkük hódolatával köszöntötték a megtestesült Igét. De sokan, akik kevélyek voltak, élükön Luciferrel, *fellázadtak az Isten ellen.* Zúgolódva mondták: Ó, te Ige, az Isten lényegének tökéletes és élő tükörképe, maradj te nálunk és ne alacsonyítsd le magad a föld sarával, amikor emberi testet veszel fel magadhoz, különben megvetjük nagyságodat. És a fellázadt angyalok nem hódoltak a megtestesült Igének. A bukás

Biztos, hogy az angyalok vétkeztek. Az örökkévalóság kapuinál rettenetes vihar üt ki. A legszebb angyal, Lucifer nem engedelmeskedik az Istennek, szépsége és büszkesége romlásba dönti őt. És a lázadó angyalok mind mellé csoportosulnak.

Joggal kérdezhetjük az Irás szavaival: Hogyan buktál el Lucifer, te aki a teremtés hajnalhasadása voltál, te aki a megtestesült szépség valál, te kerub, fényes szárnyakkal, aki hivatva voltál megvédeni az Isten trónját? Nehéz erre válaszolni, de hitünk azt tanítja, hogy ez így volt.

Abban a vértelen küzdelemben, amely az örökkévalóság küszöbén zajlott le, Szent Mihály arkangyal küzd a lázadó angyalok ellen. Egyetlen szó dönti el a csata sorsát: „ki olyan, mint az Isten?” És mintha villám sujtott volna le közéjük, a cikázó villám sebességével *bukott alá a büszke nemzedék a pokol mélyére,* amelyet Isten ebben a pillanatban teremtett. Így lett A bűnhődés

az angyalból ördög, a mennyország várományosából a kárhozat örök rabja. Ott átkozódva és az Isten büntető karjától lesújtva élük szomorú életüket. Elvesztették természetfeletti kincseiket, Isten kegyelmét és szeretetét. De azért megőrizték szellemi természetüket, bukásukban is nagyszerűek, mint a villámtól sujtott százados tölgy és épp ebben áll legnagyobb büntetésük. Megmaradt angyali értelmük, átlátják bukásuk nagyságát, tudják, hogy többi testvéreik örökre boldogok, számukra pedig nincs irgalom és megtérés. Lelkükben él a boldogság, az Isten utáni vágy és mégis ők azt el nem érhetik soha, nekik a legnagyobb jót gyűlölniök kell. Egyetlen örömük, hogy másokat romlásba kergethetnek és mint rossz szellemek, kegyetlen, irgalom nélküli sötét lelkek, megkísérthetik az embereket és azokat bünbe sodorhatják. Az emberiség mindenkor hitt a rossz szellemek létezésében. Szent Pálnak intelme szerint is „küzdünk kell nemcsak a test és a vér, hanem a hatalmasságok, a sötét alvilág láthatatlan fejedelmei ellen is” (Efez. 16, 12).

Ez a katolikus hit tanítása az angyalok tragikus sorsáról. Az emberi értelem ezt nem tudja felérteni. De e szörnyű istenítélet alapján megtanulhatja az erkölcsvilág helyes értékelését.

III. Az emberiség tragikus sorsa

Az angyalok bűne folytán megritkultak az Isten trónusát övező angyali karok sorai. Isten azért teremtette az embert, hogy majd egykor az üdvözültek pótolják az égben a bukott angyalok helyeit.

A paradicsom
édenében

Az első emberpár boldogan élt a paradicsom édenében. Ők Isten szeretetének gyermekei valának és azért tökéletesek voltak testben és lélekben egyaránt. Isten felruházta őket a természetes szépség ajándékai-

val. Testük tökéletesen szép volt egyenes alkattal és ragyogó, égbenező tekintettel, miként azt Michelangelo festette meg a sixtusi-kápolna freskóin. A férfitest az izmok harmóniájában, a női test a formai szépségben tündöklött. Az arcon visszatükröződtek a fenkölt lélek nemes vonásai. A szemben az ártatlanság varázsa ragyogott, amely a test szépségét tiszta szemmel tudta nézni, nem keverve hozzá az ösztön nemtelen vágyát, amely a bukott embert meggátolja a test harmónikus szépségének szemléletében. És e csodásan kifaragott szépségbe öltözött testbe Isten halhatatlan lelket lehelt, amelyet feldíszített a lelki világ minden szépségével, éles ítélettel és tökéletes szabadsággal, továbbá a természetfeletti világ kincseivel, Isten barátságának minden földi értéket felülmúló ajándékával, a megszentelő malasztal, amely által ő Isten gyermeke és a mennyország örököse lett azzal a rendeltetéssel, hogy egykor az Isten bírásában örökké boldog legyen. Isten végül megadta ősszüleinknek a földi élet boldogságát, mentesítette őket a szenvedés nyomorúságaitól és a halál borzalmaitól, békében és boldogan éltek volna. Csodálatos élet lett volna ez!

Ezt a boldogságot azonban az embernek *ki kellett érdemelnie és azért Isten az embert próbára tette.* A próba
A paradicsom közepébe helyezte a jó és a rossz tudás fáját és ennek gyümölcséből nem volt szabad enniök. Ez nem azt jelenti, mintha a tudás ellensége lenne az Istennek, hanem ez egy élő tilalomfa volt, amely Isten parancsát jelezte számukra. Ennek megsértése az Isten parancsának volt az áthágása és megtartásával elismerték volna függésüket az Istennel szemben. Miként most is hódolattal imádjuk a szent keresztet és szeretettel csókoljuk annak minden kis szálkáját és drága aranyba foglaljuk, mert az Isten szeretetének záloga függött azon és az ő vére áztatta, hasonlóképpen kellett ősszüleinknek is tekinteni a paradicsomi fát a hozzákötött isteni parancsnál fogva.

A kísértés

Ámde a gonosz szellem megirigyelte az ember boldogságát és bűnre csábította őt. Minthogy az asszony inkább szívével gondolkodik, könnyebben lesz hiú, és ezért *a rossz szellem először Éva anyánkat kísértette meg*. Azt kérdi tőle, miért nem eszel a tiltott fának a gyümölcséből? A kísértésre Éva így válaszolt: nem eszünk, nehogy talán meghaljunk! Hogyha a kísértést elszántan utasította volna el, akkor azonnal győzedelmeskedett volna felette. Az ördög pedig a kételkedő válaszra kételkedést nem tűrő hangon azt mondotta: nem haltok meg, sőt ha esztek a jó és rossz tudásnak fájáról, olyanok lesztek, mint maga az Isten, tudni fogjátok a jövőt, önmagatok istenei lesztek. Így lesz a kevélység minden bűnnek a kezdete és ez a bűnnek lélektani jellemzése is, az ember megveti az Istent és önmagát istenítve önmaga ura és istene lesz.

Őszülein bűnbeesése

Éva hitt az ördög ígéréteinek és evett a tiltott fának gyümölcséből. Elfelejtette testi és lelki szépségét, amelyet addig a hála érzelmeivel tekintett. Istent irigységgel vádolja, magában akarja feltalálni az igazság forrását, az élet törvényét, a jövő titkát és a boldogság zálogát. A szellem elbódult a kevélység tömjén-illatától és *Éva vétkezett*.

Az emberiség azonban még nem bukott el, a kígyó győzelme még nem volt teljes. Ha egyedül Éva bukott volna el, akkor az ő bűnbeesése csak szomorú epizód lett volna az emberiség történetében. Ádám hordja oldalában az emberiséget, ötöle függ az emberiség sorsa. Ámde Ádám is evett Éva kedvéért a tiltott fának gyümölcséből. A kísértés nagy volt, hiszen az asszony csont volt csontjából és test az ő testéből, akit ő mélységes szeretettel szeretett, egy élet volt mindkettő élete. Ezért a kísértés nagy volt, mert legnagyobb szeretetének áldozatát jelentette. Ádám lelkében elhalványult a kötelességteljesítés tudata. *Ádám is vétkezett*

Éva kedvéért és így az első ember vétkével együtt elbukott az egész emberi nem is.*

Isten szigorú büntetése sújtotta a bűnbeesett első emberpárt. A bűnhődés

Meghalt a kegyelem, amely lelküket földöntúli szépségbe öltöztette, Isten fiaivá és a mennyország örökösivé tette. Meghalt a fenséges értelem, amely árnyék nélkül látta a szépet és tévedés nélkül az igazat. Meghalt a szabadakarat ama csodálatos hatalma, amely oly könnyen tette a jót és kerülte a rosszat. Meghalt a testi ösztön rendezettsége, a szent szeméremérzet, amelyet sohasem bántott a vér tisztátalan ösztöne, amely a formák harmóniájában is gyönyörűséggel látta a test harmónikus szépségét. Vége van az örök fiatalságnak, amely az ember testéből megdönthetetlen palotát emelt volna, amely az ember testét nap-nap után a fiatalság köntösébe öltöztette volna. Vége van a szenvedés nélküli boldog életnek, amely az ember osztályrésze lett volna; az ember szenvedésnek van alávetve, ott settenkedik mellette lépten-nyomon a halál, várva, hogy mikor adhatja meg neki a végső kegyelemdőfést.

Isten megátkozta az asszonyt. Szenvedésben szülsz zentül és a férfi hatalma alatt leszesz, aki a te urad lesz. Sokba kerül neked, ó asszony, hogy új életet hozol a földre és az öröm énekét a vajúdo fájdalom kiáltása előzi meg. A férfi hatalma alatt leszesz, mert vége van annak az örök szépségnek, amely mindenkor záloga lehetett volna a férfit legyőző felsőbb erőnek, amelynek hatalma őt elszakíthatatlanul magához fűzte volna. A nő szomorú sorsa a pogány és a mohamedán

* Az első emberpár bukása, az „ösbűn tana”, az újkori pogányok szerint keleti mítosz; pedig az a kereszténység alapvető hit-tétele. Az egész kereszténységnek csak úgy van értelme, hogyha van bűnbeesett emberiség, amelyet a bűn ígájából és az örök kár-hozattól az Istenember megváltott és megváltásának művét az ő Egyházában továbbfolytatja a századok folyamán.

népeknél, ahol a nő a férfi egyszerű rabnője vagy szolgálója, ennek az istenítéletnek tragikus valóráváltása.

Isten megátkozta a férfit is. Életed már nem lesz gond nélküli, hanem nehéz és fáradságos, és kenyeredet orcád verejtékével áztatod, míg nem visszatérsz a földre, ahonnet vétettél.

Az elbukott embert *Isten kiűzte a paradicsomból* és a bejárat mellé lángoló pallossal kerubot állított. Az elítéltek sírva mentek a számkivetés földjére, ahol megkezdődik az emberiség szomorú története.

A halál első aratása

Valóra vált az Isten fenyegetése: halálnak halálával halsz meg. A halál kaszája mindjárt összeülünk gyermekeinek sorában pusztított. Ádám és Éva kezdetben még nem ismerték a halál borzalmait. Szomorúan nézték az elsárgult falevelek hullását és a kimúló állatok vergődését, de még nem ismerték magát a halált. Akkor találkoznak először a halállal, amikor Káin megölte Ábelt. Éva maga előtt látta szeretett gyermekének élettelen testét, csókjaival halmozta el és életre akarta kelteni őt. De a halott gyermek nem válaszolt a hívó szóra és nem nyitotta meg többé lezárt szemét. A mellette álló komor férfi pedig remegő hangon mondotta: Isten mondotta, hogy halálnak halálával halsz meg, ez a halál uralma felettünk. És mindketten keservesen sírtak.

Az ókori népek sorsa

Az emberiség tovább szaporodik, elfordul az Istentől, úgyhogy Isten az embereket vízözönnel pusztítja el. A megmaradt emberiség továbbra is csak a bűn útján marad. *Mindenütt szomorú az emberiség sorsa.* És ha egy-két kiváltságos ember élvezi is az élet javait és gyönyöreit, az emberiség javarésze nyomorban sínylődik és sorsa szájalomra méltó.

Nézzük csak *a római kultúrvilágot*, micsoda erkölcsi züllés van ott az élet minden vonalán. Róma a világ ura, de egyúttal a világ minden bűnének melegágya is. Mennyi erkölcsi romlottság, kegyetlenség és istentelenség jellemezte Róma belső életét. Mily kegyet-

len lehetett az antik lélek, ha a rómaiak ezrei, nemcsak a férfiak, hanem a nők is kéjelegve nézték a gladiátorok halálküzdelmét és gyönyörködtek az ártatlan keresztények kiömlő vérében. A pogány Rómában a bűnt istenítették és a legszörnyűbb bűnöket a templomokban a vallás nevében üzték. Az isteni szobrok voltaképpen szoborba-vésétt emberi szenvedélyek voltak. Vénus az izzó szenvedély, Mars a gőzölgő vér, Bachus a tobzódó mámor és Merkur a tolvajlás istenei voltak. A művelt római azonban nem hitt az istenek legendáiban és azért az erkölcsi világ összeomlott lelkében; nemesebb énjének lelke mélyén felhangzó szavát akarta elnémitani az erkölcstelen orgiákban. A római lélek haldoklott és végül is erkölcsi züllés fertőjében pusztult el. Az erkölcsi züllés következtében a családi élet is elpusztult és a római tűzhelyeken nem fakad többé új élet, nem volt többé római katona, aki védte volna a birodalom határait a barbár hordák támadásaival szemben. Szent Pál, az ókor e kiváló ismerője, rajzolta meg egyszerű, de sokatmondó szavakkal a rómaiak romlottságát. „Isten magukra hagyta őket, ők pedig Isten helyett állatokat imádtak és mindenféle gyalázatokkal illették testüket és minden bűnbe estek.” (Róm. 1, 24.) Az egykor oly hatalmas római birodalom így tűnt le a történelem színteréről.

A jelen élet is éppoly szomorú és vigasztalan, mint a múlt. A kerub vérpallosa ott lebeg a büszke paloták és az élvezeteket hajhászó városok felett, ahol az emberek úgy élnek, mintha örök hajlékuk volna itt a földön. Pedig azért mennyi szenvedés és nyomor van a siralomvölgyében. Mennyi szenvedés van a kórtermekben a betegágyakon, hányan élnek halálos reménytelenségben, akiknek számára a halál a megváltást jelentené. Mennyi nyomor van a szegények kunyhóiban, mennyi gyűlölet az emberek szívében, mennyi bűn és erkölcstelenség a társadalom minden rétegében. És az enyészet átka ott sötétlik az élvezetekben elmerült

A jelen élet
sorsa

városok felett, ahol az emberek úgy élnek, mintha sohase kellene meghalniok, pedig a halál egyszer úgyis véget vet mindennek. És azért a jelen életre is ránehezedik az istenátok éppúgy, mint a rég letűnt századokra.

Az örök halál

A bűn tragédiájának befejezése az örökkévalóságban van az örök halálban. Isten azokat, akik a halálos bűn állapotában jelennek meg az örökkévalóság küszöbén, az örök kárhozattal sújtja. Az elkárhozottak a pokol lángjaiban élnek örökre; és ha eljön a világ vége, ők akkor is tovább élnek ott mindörökre.

Az istenítélet megpecsételése

Isten ítéletének megpecsételése a keresztfeszített Úr Krisztus. Az ember bűneiért nem adhatott a megbántott Istennek méltó elégtételt. Ezért Isten saját egyszülött Fiát áldozta fel érettünk az isteni igazságszolgáltatás vérpadján és hogy az Istennek ez a méltó elégtétel megadassék, Isten saját egyszülött Fiának sem kegyelmezett. (Róm. 8, 32.) Ime, így értékeli Isten az erkölcsi világot, így gyűlöli Isten ennek megsértését, a súlyos bünt és ennek az isteni értékelésnek lelket meg-
rázó kifejezése a keresztfeszített Úr Krisztus.

•

Letérdelve a keresztfá tövébe az isteni áldozat engem is tetemre hív. Lélekben mélységesen megrendülve gondolok bűnös életemre, amelyre rávetődik az örök halál sötét árnyéka, mert bűneimért én is megérdemeltem már az örök kárhozatot. Töredelmes lélekkel bánom a bűnös multat, a jövőre nézve pedig megígérem, hogy ezentúl életem legfőbb feladatának tekintem az Isten erkölcsi világának tiszteletbentartását.

•

A szenvedés problémája

A bűnbeesés tana világítja meg a szenvedések problémáját, amely mindenkor bántotta a gondolkodó elmét. Ha az ember ezt a nyomorúságos világot tekinti, szinte önkénytelenül kérdezi magától: miért teremtett az Isten ilyen szenvedésekkel teli disszonáns világot? Miért van annyi szen-

vedés ezen a földön? Mert kétségtelenül az élet tele van szenvedéssel. Mennyi nyomorúságnak és szenvedésnek van kitéve az ember és a szenvedések végén ott vár mindenkire a halál. Akármerre is fordulunk, szenvedésekkel találjuk magunkat szembe ezen a földön, a síralom-völgyében, ahol sirva és zokogva sóhajtozunk a jobb haza után.

A földi élet szenvedései a hit világánál érthetőek meg. **A hit tanítása**
A hit tanítása szerint ezen a földön *azért van annyi szenvedés, mert az első emberpár vétkezett.* Ha az eredeti büntetlen állapotban megmaradtunk volna, akkor szenvedés nem lenne ezen a földön. Isten eredeti terve szerint az embernek a földön is boldognak kellett volna lennie. A szenvedés a jelenlegi világrendben az eredeti bűn következménye, az Istennek az emberiségre kirótt büntetése, amelynek mindenki, mivel a bűnös Ádám véreből származott, szükségképp alá van vetve.

Hogy Isten az első emberpár bűnbeesése dacára mégis a jelenlegi világrendet választotta, az azért van, mert Isten a jelenlegi világrendben is valóra tudja váltani a gondviselés célját: az Isten dicsőségét és a jóakarátú emberek üdvözítését. **A Gondviselés célja**

A szenvedés harmónikusán beleillik az isteni gondviselés keretébe. A szenvedés alkalmat nyújt az embernek arra, hogy saját személyes bűnéért már itt a földön vezekljen. A szenvedés a lelki nagyságnak iskolája; ez győzelemre segíti bennünk azt, ami bennünk nagy és isteni. A szenvedésekben edződnek meg a nagy lelkek, ott látszik meg igazi értékük. Felsőleges látvány az olyan, aki a szenvedések közepette is megőrzi lelke nyugalma; az ilyen embert a régiek az istenekhez hasonlónak mondták. A szenvedések továbbá az erények iskolája, ott sajátítjuk el az igazi erényeket. Végül a szenvedés a szeretet próbaköve, amellyel hűségünket és szeretetünket az Istennel szemben igazolhatjuk. *S ezért a szenvedések keretében is valóra válthatjuk életcélunkat: az Isten dicsőítését és a mi örök üdvösségünket.* Kétségtelen azonban, hogy a szenvedés problémája teljesen csakis a túlvilági élet háttérében érthető meg. A túlvilági életben egyenlítődnék ki a földi élet igazságtalanságai, ahol az Isten az élet küzdelmeiben és a

szenvedések elviselésében hűséges szolgálát megjutalmazza az örök élettel.*

* A legtöbb szenvedés a jelenlegi véges, korlátolt világrendből, a természetes tényezők láncolatából és nem utolsó helyen az emberi visszaélésből származik. A szenvedések ellen a kereszténynek is a lehetőség szerint küzdenie lehet.

AZ ÖRÖK ÉLET ÉS AZ ÖRÖK HALÁL

PÁL GÖRÖG

VI. AZ ERKÖLCSI VILÁG SZENTESITÉSE: AZ ÖRÖK ÉLET ÉS AZ ÖRÖK HALÁL

I. Az erkölcsi világ szentesítése

Isten a természet világát a fizikai törvényekkel tartja mozgásban. A természet Alkotója a világűr mérhetetlen térségeiben megszabta a csillagok járását és azok a tehetetlenség törvényénél fogva meg is tartják pályájukat. Minthogy a fizikai világ szabadakaratlanul nem rendelkezik, azért a természetében rejlő szükségességgel mindenkor engedelmeskedik Isten törvényeinek és sohasem lázad fel ellene.

A fizikai világ
kormányzása

Az etikai világot Isten az erkölcsi törvényekkel kormányozza. Az erkölcsi világ polgárai az értelmes szabadakaratlanul bíró emberek. Isten ezek számára is megszabta az erkölcsi élet szent és sérthetetlen törvényeit. Minthogy azonban az emberek szabadok, azért nekik maguknak kell megismerni az erkölcsi törvényeket és az ő szent kötelességük azoknak tiszteletben tartása. Az ember szabadságánál fogva letérhet az erkölcsi törvények útjáról és akkor szembefordulva az isteni akarattal, bünt követ el.

Az erkölcsi
világ kormány-
zása

Hogy az emberek az Isten etikai világát tiszteletben tartsák, *Istennek gondoskodnia kellett az erkölcsi világ megfelelő szentesítéséről*, mert csakis így szerezhethet érvényt az erkölcsi törvényeknek. A józan ész is belátja ennek a szentesítésnek szükségességét.

Az erkölcsi világ ezen a földön nincs elegendőképpen szentesítve. Az igazságszolgáltatás ebben a földi életben vajmi tökéletlen. *Ezért kell lenni másutt töké-*

Az erkölcsi
világ szentesíté-
se: az örök
élet és az örök
halál

letes igazságszolgáltatásnak. Ez meg is van az örökkévalóságban, az örök életben és az örök halálban. Akik az erkölcsi világ törvényeit egész életükön át hűségesen megtartották és a kegyelmi állapotban mennek át az örökkévalóságba, Isten azoknak hűséges szolgálatát megjutalmazza az örök élet boldogságával. Ellenben azokat, akik az erkölcsi törvényeket lábbal tiporták és lelkükben a halálos bűn terhével Istentől elfordulva merevedtek meg az örökkévalóság számára, azokat Isten az örök kárhozattal sújtja.

Ezt a szentesítést megköveteli az erkölcsi világ kormányzása

A túlvilági szentesítést megkívánja az erkölcsi világregend helyes kormányzása. Az olyan államokban, ahol a humanizmus nevében a büntetést eltörlik és így a törvényeknek nincs meg a megfelelő szentesítésük, az emberek keveset törődnek a törvényekkel és a bűnök száma rohamosan nő. Mi volna, ha nem volna börtön és az emberek szabadon garázdálkodhatnának? Kétségtelenül az emberek az erkölcsi törvények megtartásával keveset törődnének. Most is, amikor az emberek előtt oly sokszor hirdetjük az örök élet és az örök halál félelmetes szentesítését, annyi bűn van ezen a világon és az emberek oly keveset törődnek az Isten törvényeivel, mi volna akkor, ha nem volna túlvilági szentesítés! Akkor az emberek egyáltalán nem törődnének az Isten erkölcsi világával, szinte elhomályosulna az emberek lelkében a jó és a rossz fogalma és az emberiséget a bűnnek özönvize nyelné el.

Megköveteli az erkölcsi világ igazságossága

A túlvilági szentesítést megkívánja az igazságos erkölcsi világregend. Túlvilági szentesítés nélkül nem volna igazságosság. Sokszor itt e földön a rossz embereknek jobb sorsuk van, mint az erényeseknek, ami a túlvilági szentesítés nélkül a legnagyobb igazságtalanság volna. A földi élet igazságtalanságai csakis a túlvilági szentesítéssel egyenlítettnek ki, ahol az elrejtett jó is megkapja a maga jutalmát és a rossz, amely ebben az életben olyan sokszor diadalmaskodott a jó felett, megkapja a maga büntetését. Isten számadásai

az örökkévalóságban záródnak le. Az Úr malmai lassan, de biztosan őrölnek. Isten nem sujtja halálra villámai-
val azonnal a bűnös embert, de egyszer mindenkivel
leszámol. Egyszer az ő követe, a halál megérinti min-
den ember vállát és hívja őt az örök számadásra és
akkor szentesítetik majd végkép az erkölcsi világrend.

Csakis az örök élet és az örök halál háttérében értjük meg az Isten örök tulajdonságait. Isten minden-
hatóságát hirdeti a világegyetem határnélküli nagysága.
Az Isten végtelen irgalmáról beszél a megváltás, a
kereszt, a rajta függő Megváltóval. Az Isten végtelen
jóságát hirdeti a boldog örökkévalóság, amely minden
képzeletet felülmúl. *Az Isten végtelen szentsége és
igazságossága pedig megnyilatkozik az örök kárhozat-
ban.* Isten végtelen szentsége és igazságossága megkí-
vánja, hogy az, aki az istenítélet szörnyű percében a
bűn állapotában van, azt az Isten örökre elvesse magá-
tól a reménytelen, a végnélküli örök kárhozatba.

Megköveteli
Isten szentsége
és igazságos-
sága

És csakis a túlvilági élet félelmetes szentesítésé-
nek háttérében *értjük meg az Úr Krisztus halálának
és megváltásának tulajdonképeni értelmét.* Ha van örök
élet és örök halál, akkor az örök Igének érdemes
volt emberi testet magára öltetni és meghalni a halha-
tatlan lelkekért, hogy azokat megmentse az örök halál-
tól és megszerezze nekik az örök boldog életet, mert
itt soha el nem múló örök értékről, a lélek örök éle-
téről vagy örök haláláról van szó.

Megköveteli az
Úr Krisztus
halála

*Azért én hiszem a túlvilági örök életet. Credo
vitam aeternam. Hiszem a jóknak és a rosszaknak
örök életét.*

II. Az örök boldogság

*A jutalom reménye nemes indítók az erkölcsi
törvények megtartására. Isten önmaga lesz egykor az
erkölcsi életünk jutalma, amikor részesít bennünket*

Isten önmaga
az erkölcsi
élet jutalma

saját örök boldogságában. Ez a jutalom nagyon is megfelel az emberi természetnek, mert az örök boldogság elérése egyben a mi erkölcsi tökéletességünk legmagasabb fokát jelenti számunkra.

Mindaz, amit a földi élet, a természet, a művészet, a kultúra vagy a tudomány nyújthat, az szükségkép véges és azért nem elégítheti ki az embernek a tökéletes boldogság utáni vágyát. Azért az Isten olyan jutalmat ad nekünk, amely el nem múlik, amely nem határolt, hanem amely végtelen és örök. *Ez a jutalom magának a végtelen Istennek a boldogsága*, amelynek mi is valamikor az örök életben részesei leszünk.

Ez a jutalom minden képzeletet felülmúl

A mennyei Jeruzsálemet, az Isten szent városát Szent János látta boldog elragadtatásában. Arany volt ott minden és drágakövekkel volt ott minden kirakva. Nem volt ott éjtszaka, bár a csillagok nem ragyogtak, nem fénylett a nap és a hold, mert Isten, az örökkévalóság napja, fényességével mindent beragyogott. Nem volt ott templom, mert Isten maga volt a templom, amelynek ragyogása mindent betöltött. Ez a kép azonban csak halvány hasonlat. Szent Pál mondja: „Szem nem látta, fül nem hallotta, sem az ember szívébe fel nem hatott, amit az Isten azoknak készített, akik őt szeretik.”

Bár ez így van, mégis iparkodnunk kell a mennyország örömeit magunknak megrajzolnunk, hogy erkölcsi életünknek a messze távolból integető jutalma kitartásra biztasson az élet nehézségei közepette is.

A mennyország boldogságát Szent Ágoston nyomán így foglalhatjuk össze: *A mennyországból származva lesz minden szenvedés és birni fogjuk az Istent, minden boldogságnak összoglalatát, mindörökre.*

Szabadulás minden bajtól

A mennyországban megszabadulunk minden bajtól. Ott az emberek nem éheznek és nem szomjaznak többé, ott nincs szenvedés, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom, sem halál. Ott Isten letöröl minden köny-

nyet a szenvedők arcáról. Ott az elmulás elmúlik, az enyészet elenyézik és a halál meghal mindörökre. A földi élet szenvedéseire csak visszaemlékezni tudunk és akkor látni fogjuk, hogy a földi élet szenvedései mily elenyészően csekélyek, összehasonlítva azzal a boldogsággal, amelyet az Isten ad majd érettük cserébe.

A mennyországban *vége van minden kísértésnek*. Ott nincs meg többé a test kívánsága, ott nem kísért többé a rossz szellem, nincs meg többé a rosszra való hajlam, az örökös küzdelem a jó és a rossz között. Ott többé nem veszíthetem el az Istent, mert ott az ember az isteni szeretet rabja mindörökké.

A mennyországban *bizalmas viszonyban leszünk az üdvözültekkel, a szentekkel és az angyalokkal*. Az ég lakói a Krisztusban megváltottak, a kegyelemben megtisztult lelkek, a szentek, akiknek megdicsőült társaságát élvezzük. Mily vonzó erővel van reánk már itt a földön a nemes lelkekkel való együttlét. De a megdicsőültek és a szentek mennyivel kiválóbbak ezekenél! A szentek néha láttak ilyen megdicsőült lelket és el voltak ragadtatva annak szépségétől. És mi ezekkel a kiváltságos lelkekkel leszünk testvéri viszonyban az égi családban.

Az üdvözültek
társasága

Együtt leszünk a mennyország Királynőjével, a *Szent Szűzzel*, az Isten Anyjával és mily öröm lesz közelében lenni és szépségét megcsodálni. És szeretni fogjuk magát az *Úr Krisztust* is. A szentek az Úr Jézusnak ezt a megjelenését nagy kinyilatkoztatásnak nevezték, meghalni kívántak, hogy így Krisztussal együtt lehessenek. Szent Teréz életében egyszer látta őt és azóta még a nap is halványnak tűnt fel előtte. Mi pedig látni fogjuk őt dicsőségének teljes ragyogásában és bizalmas viszonyban leszünk vele mindörökre.

A mennyország *boldogságának tulajdonképeni tárgya az Isten életében és boldogságában való részvétel, az Isten színről-szinre való látása és bírása mindörökké.*

Az istenlátás
boldogsága

Istent fogom látni önmagában és nemcsak a teremtmények tükrében, mint ezen a földön. Nemcsak a hit fátyolán keresztül fogom őt látni, hanem úgy, amint az a valóságban van, „látni fogjuk őt úgy, amint van” (I Ján. 3, 21). Most tükörképben csak elmosódottan látható az Isten, a mennyországban színről-színre látjuk őt, „most tükör által homályban látunk, akkor pedig színről-színre” (I Kor. 13, 12).*

Hogy hogyan is lehet az Isten a boldogság tárgya az egész örökkévalóságon át, azt véges értelmünkkel alig értjük meg. De látjuk már itt ezen a földön is, hogy az embert a teremtett világ szépsége sokszor úgy megigézi, hogy szerelmének egészen rabja lesz. A természet szép tájképei, a monumentális épületek, a zene és a szépművészetek alkotásai az ember lelkét gyönyörűséggel töltik el. Az emberi szépség is sokszor az emberre varázslatos hatással van. De mi ez összehasonlítva *az Istennel, aki minden szépnek és minden jónak az összoglalója*. Az Isten azért teremtett csodálatos napokat és tejutakat fejünk felett, amelyek milliószor nagyobbak, mint az a Nap, amely nekünk világít, hogy ezek szédületes méreteikkel rámutassanak az Istennek minden emberi mértéket felülmúló nagyságára, akihez a lángész szárnyalása is csak sejtve közeledhet. És ha ez az Isten, aki ezt a szédületesen nagy világot teremtette és aki mindazt a szépséget széthintette erre a földre, ami az emberek lelkét rabul-ejti, ha ez a végtelen Isten az embert boldogítani akarja, akkor ő azt meg is teheti. Ha az Isten az ember oly csekély befogadó képességű szívét elmeríti az ő végtelen tökéletességeinek óceánjába, akkor az csakugyan örökre boldog lehet. Az Istennek ezt a boldogító látását kívánjuk mi is szereteteinknek utolsó búcsú gyanánt, amikor azt kívánjuk nekik, hogy az örök világoasság, maga az Isten, fényeskedjék nekik.

* A régiek fémtükre a tárgyról csak homályos képet adott.

A mennyország boldogsága örökké tart. A mennyország soha el nem múló tökéletes boldogság lesz a mi osztályrészünk.

A mennyország
boldogsága
örök

Itt e földön vágyódunk *egy soha el nem múló boldogság után*, amelyet azonban a földi élet már csak a maga végessége miatt sem tud valóra váltani. *Ez a vágy az örökkévalóságban valósul meg.* Az Isten szeretete örökké tart, nem zavarja azt meg az elmúlás gondolata. És ugyan mi is szakíthatna el minket az Isten szeretetétől? Isten nem vonja meg tőlünk szeretetét, mert ő ajándékait megbánás nélkül adja, ő szeretetében sohasem lesz hűtelen. Mi sem hagyhatjuk el az Istent, mert ő akit az Isten szépsége és jósága megígéz, az az örök szeretet rabja lesz. Azért mi is az angyalok és a szentek soraiba vegyülten részesedünk az Isten örök életében, bírjuk a végtelen jó és végtelen szép Istent, éspedig annál nagyobb mértékben, amennél hűségesebben szolgáltunk neki a földi élet útjain.

Természetesen *ezek csak fénylobbanások az örök hazából.* Mindaz, amit csak elgondolni tudunk az örök hazáról, az messze elmarad attól a valóságtól, amit az Isten az üdvözültek számára készít az örök hazában.

III. Az örök halál

Isten azokat, akik ebben a földi életben az erkölcsvilág törvényeit lábbal tiporták és a halálos bűn állapotában merevedtek meg az örökkévalóság számára, *az örök kárhozat büntetésével sújtja.*

A túlvilági büntetés hite megvan a különböző népek vallásában. A régiek mitológiájában az alvilág volt a kínok helye, ahol Tantalus, a kegyetlen frígiai király szenvedte az éhség és a szomjúság tantaluszi kínjait, amelyeket sem az üdítő forrásvízzel, sem az ízletes gyümölcscsel nem tudott megenyhíteni, mert azok

A népek hite

eltávolodtak tőle, amikor utánuk kapott. Az alvilágban Szizifusz, a szívtelen korintusi zsarnok olyképen bűnhődött, hogy nehéz sziklát kellett neki a hegytetőre görgetni és amikor már majdnem elérte a csúcst, a kőtömb legurult és így előlről kellett neki kezdenie a hiábavaló szizifuszi munkát.

A katolikus hit
sarktétele

Én azonban hiszem a pokol létezését, mert ez kinyilatkoztatott igazság. *A pokol tana a katolikus hit sarkalatos tétele.* A Szentírás nem egy helyen mélyen szívünkbe vési az örök büntetés gondolatát. Az ószövetségben a próféták, mint Izaiás és Dániel, többször beszélnek az örök büntetésről. Az újszövetségben az Úr Krisztus sokszor hirdette az örök büntetést. Az Úr arra int minket, hogy ha jobb kezünk megbotránkoztat minket, vágjuk le azt, mert jobb nekünk félkézszel bejutni az Isten országába, mint két kézzel az örök tűzbe vettetni. (Mt. 5, 30.) Az utolsó ítélet napján is azt fogja mondani az örök Bíró: Távozzatok tőlem az örök tűzbe és a kárhozottak az örök tűzbe vettetnek. (Mt. 25—41.)

A pokolban többféle szenvedés van. A legfőbb az Isten elvesztése. Ezenkívül van még más különleges szenvedés is, amelyet a Szentírás szerint az örök tűz okoz. Az elkárhozottak nem lesz többé örömben része, marcangolja őt az önvád és az elkárhozott elkárhozott örökre!

A tűz által okozott szenvedés

A katolikus hit azt tanítja, hogy *az elkárhozottak tűztengerben égnék.* Az Úr Jézus a pokol kínjait a tűz által okozott kínokkal festi le.

Képzeljük el ezt a végtelen borzalmas tűztengert, ahol a lángok közepette égnék az elkárhozottak a nélkül, hogy elpusztulnának. Mily borzalom fogna el engem, ha égő lángok közepette látnék egy égő embert, aki kétségbeesve segítségért nyújtja kezét. Micsoda rémület és fájdalom tükröződik vissza arcvonásain. A pokolban pedig milliók égnék így és hiába kiáltanak

segítségért, mert a pokolból nincs szabadulás. Csakúgyan a tűz által okozott szenvedés a legnagyobb fájdalom ezen a földön. A tűzhalál volt mindenkor a legfájdalmasabb mártírhalál. A japán vértanúkat nem egyszer égő máglyákon vagy tüzes kénköves vízbe mártva pusztították el. Szent Lőrincet és Bobola Szent Andrást elevenen égették meg a tüzes lángok felett. Micsoda fájdalom a tűz által okozott égési fájdalom, hogy fáj az ujjam, ha csak egy pillanatig is megégetem a gyertya lángjában. De mennyivel égetőbb és fájdalmasabb a pokoli tűz által okozott fájdalom az Isten haragjának e lángtengerében, amelyet az Isten mindenhatósága és igazságossága gyújtott lángra és tart fenn az idők végezetéig és ahová az Isten haragja temeti el az elkárhozott lelket és majdan a feltámadás után a testet is, amellyel együtt a lélek e földi életben vétkezett.

Isten elvesztése képezi a pokol tulajdonképeni büntetését. Az elkárhozott az Istent örökre elveszti és ezzel el is veszített mindent.

Isten elvesztése

A lélek, ha majd kiszabadul a test porhüvelyéből, elemi erővel tör fel az Isten felé. Isten az igazság, a szépség, a jóságnak és a boldogságnak összoglalata, ő a lélek számára minden. Isten az ember számára nemcsak a teremtő Isten, hanem egyúttal a mennyei Atya is, mert mi a kegyelmi rend folytán Isten gyermekei vagyunk. A lélek a halál percében megszabadulva a földi teremtmények szeretetétől, tisztán átlátja és felérti, hogy az Isten az ő számára minden, minden jónak összoglalata, aki felé siet lelkének minden vágyódásával. Ha az Isten a lélek arculatán, amelyet saját képeire teremtett, arcvonásait látja visszatükröztenve és ha a lélekben az isteni szeretet ég, akkor az örökkévalóság küszöbén az örök élet koronájával jutalmazza meg hűséges szolgáját. Ellenben, ha az Istentől elfordult lélekben a bűnös szenvedély lángja lobog, ha a lélek a halálos bűn állapotában van és így arculatán az isten hasonlóság teljesen eltorzult, úgy az Isten az

ilyen lelket elveti magától örökre, az elkárhozott lélek sohasem fogja bírni az Istent.

Pedig mit tesz az Istent elveszíteni! Sokszor a földi boldogság elvesztése is megőrizheti az embert. Hányszor látjuk az életben, hogy azok, akik egymást szerették, ha a halál angyala szétválasztotta őket, úgy az, aki az életben árván visszamaradt, annak elméje nem egyszer elborult. Hánynak lelkét töri össze a csalódott, reménytelen szerelem, ha szeretete tárgyát elveszíti. *Hát akkor mit tesz elveszíteni Istent, aki végtelenül több minden földi jónál, aki minden jó összoglalata, aki az örök boldogság egyetlen tárgya. Az elkárhozott az Istent elveszti örökre.* Nem megy be többé az Isten országának fényességébe, hanem kinn marad az örök sötétségben, olyan lesz, mint akinek hirtelen kiszűrták a szemét, kétségbeesetten kiáltozik a világosság után, de az örök élet kapui nem nyílnak meg előtte többé soha, ő az örök sötétség lakója lesz mindörökre.

Örömtelen, reménytelen örök élet

Az elkárhozottak örömben és vigaszban nincs többé része. Itt a földön a szerető lelkek részvéte enyhíti a fájdalmat. A másvilágon azonban ez nincs meg. Ott nincs öröm, hanem csak szenvedés és gyötrellem. A rokonszenv ott ismeretlen, az elkárhozott lelkekben nem él a szeretet legparányibb szikrája sem.

Itt a földön enyhíti a szenvedést a reménység, hogy úgysem fog örökké tartani. *Az elkárhozottak az örök boldogság minden reményét örökre elvesztették.* Ott reájuk nehezedik minden percben az örökkévalóságnak a rettenetes valósága a maga egész súlyával. A lélek tudja, hogy az örökkévalóság számára elveszett. Számára nincs többé megtérési lehetőség. Krisztus vére nem száll le a pokolba. Gondolatnak is rémítő, hogy az isteni jóság nem fog többé irgalmazni a saját képére alkotott emberen. „A pokolban nincs megváltás” (Megholtak zsolozsmája).

Amikor az ember ezen a földön minden reményét elvesztette és kétségbeesik, ebben a feldúlt lelki

állapotban a halálban keres menedéket. A léleknek ez az utolsó vergődése az öngyilkosság szülője. A pokolban azonban *a lélek nem menekülhet kétségbeesésében a halálba*. Hiába kívánják megsemmisülésüket az írás szavaival: Halmok boruljatok reánk és takarjatok el minket" (Luk. 23, 30). Isten nem semmisíti meg őket, soha nem hálnak meg, hanem ők élni fognak örökké.

A pokol kinjait növeli az önvád. A régieknél a sors irányított mindent és ezért a szerencsétlen nem okolhatta magát és ezzel is könnyített lelkiismeretén. Ellenben az elkárhozott tudja, hogy ő maga volt oka szomorú bukásának. Szívében még élnek Isten ajándékainak emlékei, amelyek most hűtlenségről és hálátlanságairól vádolják. Az elkárhozott világosan látja, hogy ő volt szerencsétlenségének okozója és ez a keserű, mardosó önvád lesz egyik legnagyobb büntetése az örökkévalóságban. Az ő férgük nem pusztul el soha (Márk 9, 43). Tudja, hogy ő döntött szabadon örökkévalósága felett. Ő is eljuthatott volna Isten országába, ha a kegyelmi állapotba lett volna. Testét a munka és az önmegtagadás által megfékezhetette volna és az Isten kegyelmével ő is megtarthatta volna az erkölcsi törvényeket. Tudja, hogy ő is üdvözülhetett volna, ha a földön másként élt volna. De most már hiába minden, az ő sorsa örökre megpecsételtetett, azon változtatni többé nem lehet. Mennyire igaz az írás szava: „Jaj annak, aki az élő Isten kezei közé esik”. (Zsid. 10, 13).

Az önvád okozta keserűség

A legborzasztóbb pedig az, ami még gondolatnak is rémséges, hogy *az elkárhozott az örök lángtengerben elkárhozott örökre!*

A pokol örökkévalósága

Mi az örökkévalóság? A mi véges értelmünk az örökkévalóságnak mélységes értelmét alig tudja felérteni. Az örökkévalóság végtelen tenger part nélkül, örök éjszaka reggel nélkül. *Az örökkévalóságot számokkal nem tudjuk kifejezni*, mert azokhoz viszonyítva

az elképzelhető legnagyobb számok is csak kezdete az örökkévalóságnak.

Mi az örökkévalóság? Talán a libanoni cédrusok, avagy az amerikai mamutfák élete az örökkévalóság? Nem, azok legfeljebb néhány ezer évesek. Talán az emberiség kora az örökkévalóság? Nem, mert ki tudja, számlál-e 10,000 évnél többet. De talán a Föld fejlődését magában záró geológiai korok adják az örökkévalóságot? Ez kb. 1500 millió év, ez nem az örökkévalóság. De talán a világegyetem fejlődését felölelő kozmogóniai korok adják az örökkévalóságot? Nem, mert ezek fejlődése, ha mindjárt sok milliárd évet is felölelné, valamikor mégis csak véget ér. Ellenben az örökkévalóságnak nincs vége. Ha vennők a Szahara sivatagjának homokszemeit vagy a Himalája égbenyúló bérceit, amelyeket úgy kellene elhordani, hogy minden évben csak egy maroknyit viszünk el, kétségtelenül hihetetlen hosszú időtartamra volna szükség, de ez még sem az örökkévalóság, mert ez a képzeletben mégis csak elhordható időtlen idők multán; ellenben az örökkévalóság nem múlik el soha. Ha vennők a tengerek mérhetetlen víztömegét és annak kimerítésével akarnók megérzékiteni az örökkévalóságot, éspedig úgy, hogy minden évben csak egy pohárnyit vinnénk el, úgy akkor hihetetlenül hosszú időre volna szükségünk a tengerek vizének kimerítésére. Ámde ez a minden képzetet felülmúló időtartam valamikor mégis csak véget ér, ellenben az örökkévalóságnak nincs vége. Az örökkévalóság túlesik minden összehasonlításon, még ezeken a végtelen nagyoknak látszó számokon is, amelyek az emberi elmét elszedítik, mert az örökkévalóságnak vége soha nem lesz.

Az élet feladata az örök üdvösség biztosítása

Ha tehát a világon minden mulandó, csakis az Isten és a lélek élete örökkétartó, *mily balga az, aki a mulandóság közepette keresi életének célját, ellenben megfeledkezik az örök Istenről és a halhatatlan lélekről.* És mily szomorú, ha az emberek mindennel törődnek, csak halhatatlan lelkükkel nem. Ha valaki meg-

hal a test szerint, akkor hozzátartozói gyászruhát öltve megsiratják őt, de ha valakinek lelke meghal az örökkévalóság számára, ugyan hányan gondolnak erre és hányan siratják meg azt. Megsiratjuk a test halálát, amelynek a természet törvényei szerint úgysis be kell következnie, ellenben nem gondolunk a lélek halálára, pedig a léleknek örökre élni kellene. Az embernek két szeme van és mégis mennyire megsiratja, ha csak az egyiket is elveszíti. Lelkünk pedig csak egy van és az örökkön-örökké él. Nincs még egy másik tartalékban. Azért az élet legfőbb célja ennek az egyetlen halhatatlan léleknek megmentése az örökkévalóság számára az Úr Jézus intelme szerint: „Mit használ az embernek, ha ebben az életben az egész világot is megnyeri, de lelkének, egyetlen halhatatlan lelkének kárát vallja.” (Mt. 16, 26.)

Az ember szinte önkénytelenül kérdi magától, *hogyan büntethet az igazságos Isten ilyen minden képezetet felülmúló örök büntetéssel?*

Az örök kárhozat és az éez

Az emberi elme az Isten titkait nem tudja kifürkészni. De azért mégis némiképp megérti, hogy az Isten miért sujtja az embert, aki a halálos bűn állapotában jelenik meg előtte, az örök büntetéssel, mert *a bűn bizonyos tekintetben végtelen rossz.*

Az ember és az Isten között fel nem mérhető különbség van. A végtelen Istennel szemben, mily parányi lény az ember! Kevesebb, mint egy falevél az őserdők rengetegében, mint egy fűszál a mérhetetlen mezőkön, mint egy vízcsepp a tengerek vizében, mint egy porszem a világmindenségben, mert ezek egymással összehasonlíthatók, míg az embert a végtelen Istennel nem lehet egybevetni. És hasonlítsuk most össze egymással az Isten és az ember tulajdonságait. Isten a végtelen tökéletes, bölcs, szent és boldog Isten, aki előtt a szeráfok és kerubok szárnyuk mögé rejtik arcukat. Ezzel szemben pedig az ember mennyire tökéletlen, értelme mennyire gyarló, erkölcsi élete mennyire foggyatékos, testi élete mennyire van alávetve

a gyengeség és a mulandóság törvényeinek. Isten minden tekintetben végtelenül felette áll az embernek és ezért *ennek a végtelen tökéletes lénynek a megbántása bizonyos tekintetben végtelen rossz.*

Isten azonban nemcsak teremtette az embert, hanem őt meg is váltotta az ő egyszülött Fiának halálával. Az Isten fenntartja a századok folyamán az Egyházat a kegyelmi világ ajándékaival, hogy megváltsa és üdvözítse az embereket. Szolgájának, a papnak személyében utoljára felkeresi az embert a halálos ágyon és ott az élet utolsó percében felkínálja neki szeretetét. És ha az ember az élet utolsó percében, amikor már szármalmas roncs, megveti az Isten szeretetét és erkölcsi világát lábbaltiporva lép az örök Bíró elé, akkor érthető, hogy az Isten elfordul tőle örökre. És ha már a földön is, ha valaki nagyon súlyosan megsérti az erkölcs-világ törvényeit, akkor a földi igazságszolgáltatás egyszerűen s mindenkorra végkép kizárja őt az emberi társadalomból, akkor érthető, hogy az Isten is a bűnös embert végkép kizárja az Isten országából. *Az Isten szeretetét az ember nem tiporhatja büntetlenül. Isten önmagának tartozik ezzel az igazságszolgáltatással,* hogy így megadassék neki az örök dicsőség, és pedig vagy az üdvözültek boldog éneke által az örök életben, vagy az elkárhozottak szenvedései által az örök halálban.

**Az én örök sor-
som télelem függ**

Mikor az ember kínos álomból felébred, nagyot sóhajt örömeiben és azt mondja: Hála Istennek, csak álom volt. Én is elmélkedem a pokolról, ahová az Isten igazságossága már az első halálos bűn után is vethetett volna, én is megkönnyebbült lélekkel felsóhajtok: Hála Istennek, hogy még élek, hogy még módomban van biztosítani örök üdvösségemet. Az ember maga jelöli ki élete végállomásait, a mennyországot vagy a poklot. Szívből fakadó köszönetet mondok a jó Istennek, hogy módomban van még örök üdvösségemet biztosítani.

Uram Istenem, én hiszem a túlvilági örök életet. Hiszem a jóknak boldog örök életét és hiszem a rosszaknak boldogtalan örök életét. Az örökkévalóság háttérében látom csak igazán életem fenségesen komoly feladatát. Egész életemen át tiszteletben tartom az Isten erkölcsi világának törvényeit, hogy egykor annak boldog jutalmát kapjam a soha el nem múló boldog örök életben.

VII. A HALÁL

A halál tör-
vénye

Az egymást követő nap- és évszakok és az egész természet élete a mulandóság jegyében van beállítva és ezáltal a természet maga is jelezni akarja számunkra az elmúlás és a halál nehéz törvényét.

A halál árnyékként követ mindnyájunkat az élet útjain, míg végre diadalmaskodik felettünk. A halál lassan kezdi meg bomlasztó munkáját a szervezetben. A megöregedést nem jelzi harangszó az ember életében, hanem az szinte észrevétlenül köszönt be hozzánk. Sokszor még a fiatalság tüzeit érezzük lelkünkben és íme máris itt van a mulandóság hírnöke: az első ezüst hajszál a halántékon és az első ránc a síma homlokon. Akárhogy is védjük testünket az enyészet romboló hatalma ellen, a halál mégiscsak diadalmaskodik felettünk. Az ember lassan-lassan megöregszik, romlik a látás és a hallás, reszketnek az ujjak, az ember egyre többet betegeskedik és lassan a sír felé nehezedik. Nem tudjuk, hogy végez velünk a halál. A halál oly sokféleképpen tudja áldozatát letörni és ravatalra teríteni. Lehet, hogy életem végelgyengülésben, csendben és megbékélten fog leáldozni, mint a lenyugvó nap a nyári esték alkonyán, és lehet, hogy a halál erőszakkal tép le az élet fájáról. Mindegy, *mindnyájan meghalunk*. Mindenkin valóra válik az Istennek a paradicsomban elhangzott ítélete: „Por vagy és porrá leszel.” Ha a bennünk levő életenergia felhasználódik, akkor vége van az életnek. Mindenki meghal. Én is meghalok egyszer. Rajtam is elvégzi egyszer a halál porlasztó munkáját; egyszer majd én is ott fekszem mint hulla a ravatalon.

A halálnak kettős arculata van. Van egy szomorú és van egy vigasztaló arca, a szerint, amint a halálnak arcába a hívő vagy a hitetlen néz bele.

A halál kettős arculata

A *hitetlen* szemével nézve a halál zörgő csontvázú kaszás, kezében élesre fent kaszával, amellyel minden nap nagy rendet vág az élők soraiban és amerre csak jár, gyászoló emberek hangos zokogása kíséri menetét. Lábainál a kialudt fáklya, minden földi érték pusztulását jelenti.

A *hívő* azonban a halált vigasztalóbb képben szimbolizálja. Számára a halál angyala: a reménység angyala, az örök élet hírnöke, homlokán ragyogó csillogással, égreszegzett sugárzó szemekkel, aki az egyik kezében tartja a halált legyőző Krisztus keresztyét az örök élet ígéretével, a másik kezével pedig nyújtja az örök élet hervadhatatlan koszorúját, amellyel az örök hajlékba megtérő hűséges keresztyént a földi élet harcai után megkoszorúzza.

I. A halál a hitetlen szemében

A halál a természet szemével tekintve kegyetlen és borzalmas, mert a halál véget vet mindennek.

A *halál az emberi életnek*, mint testből és lélekből álló egységnek *megsemmisülése*. A földi életben a lélek és a test egymással bensőleg egyesülnek. Ez az egyesülés természetszerű és mindkettőnek előnyös; a testnek szüksége van éltető lélekre, viszont a léleknek szüksége van érzékszervekre, hogy ezáltal megszerezze az első fogalmakat. Ezért a szétválása erőszakos, az ember irtózik a haláltól, az életösztön küzd az elválás ellen. A természet ugyan gondoskodik arról, hogy az utolsó percben ne érezzük a halál borzalmaát, ezért a haldokló rendszerint eszméletlenül vívja meg az utolsó küzdelmét. De addig is mennyi testi és lelki szenvedésen kell átmennünk, míg a küzdelem végetér és a test legyőzve mint hulla marad a porondon.

A halál véget vet a földi életnek

A halál elrabolja a földi értékeket

A halálban *búcsút kell mondanunk a földi élet minden értékének.* Itt hagyjuk a földi élet javait, örömeit, vagyont, rangot, méltóságot, hírnevet, szeretetet, szóval mindent; mindez a halottak néma birodalmában végződik. Itt hagyjuk társadalmi összeköttetéseinket, itt hagyjuk szeretteinket, itt hagyjuk az élet értékeit, amelyekből nem viszünk mást magunkkal, mint azt a ruhát, amelybe öltözötten a koporsóba tesznek.

Mindnyájan egyformán halunk meg

A halálban *mindnyájan egyformák vagyunk, mindnyájan egyformán halunk meg.* Az életben az emberek különböznek egymástól rang és vagyon, műveltség és társadalmi állás tekintetében. A halálban azonban mindenki egyforma; mindenki meghal, meghal a gazdag és a szegény, a művelt és a műveletlen, az előkelő és az egyszerű ember, a király és az alattvaló. Mindenki egyformán bukik el a halállal vívott küzdelemben. Mindenkinek egyformán kell itthagynia az élet színterét, éspedig úgy, hogy a legtöbbször még nyoma sem marad az emberek emlékezetében. Jön az új nemzedék, amely még nevüket sem ismeri. Az emberi élet nyomtalanul tűnik el az enyészet örvényében, mint ahogy eltűnik a hajó éle által vágott barázda a tenger zajló hullámaiban.

A hitetlen nem tudja megoldani a halál problémáját. Az ember természetszerűleg arra van rendelve és az után vágyódik is, hogy elérje természetes tökéletességét és tehetségeinek teljes kibontakozását. A halál pedig ezt lehetetlenné teszi. Az ember lassan fejlődik, testi és lelki tehetségeit hosszú éveken át annyi fáradtsággal tudja csak kifejleszteni és íme egy-kettőre meghal; sokan pedig még ezt sem érik el, ha fiatalon halnak meg. Hogyan lehetséges az, hogy a földön a legnemesebb lény, a teremtés koronája idő előtt gyorsan pusztul el és nem éri el, vagy csak nagyon rövid időn át, teljes tökéletességét. Ez a hitetlen előtt joggal érthetetlen.

A halál/megoldhatatlan probléma.

A halál tehát a természet szemével tekintve csakugyan megrázóan döbbenetes. És mivel a halál a hitetlen előtt a pusztulást és az enyészetet jelenti, ezért a hitetlen értelmetlenül néz a halál problémája elé és azt semmiképp sem oldhatja meg.

II. A halál a kereszténység fényében

A keresztény a halál problémáját a hit fényességével világítja meg. A halálban csak a testet alkotó elemek hullanak szét. Az ember értékesebb, igazibb személyi része: *a lélek túléli az enyészet hatalmát.* Van bennünk valami, ami állandóan megmarad az élet folyamán és ami a folytonosan változó lelki jelenségek közös és azonos alanya: a szellemi állag, a lélek, amelynek sírontúli életét mindig hitte az emberiség. Az emberiség mindenkor meg volt győződve arról, hogy ha teste porrá is mállik és elpusztul, a lélek azonban tovább él a túlvilági örök életben.

A lélek túléli a halált

A keresztény számára a halál átmenet az örökkévalóságba. Amikor a lélek elhagyja a test porhüvelyét és kilép a tér és idő kereteiből, amelybe a mi anyagi világunk be volt ágyazva, akkor belép az Isten felsőbb-

A halál átmenet az örök életbe

rendű örök világába, ahová csak a halál árnyékán át lehet eljutni. A keresztény sírt beragyogja az örökkévalóság napjának sugárzó fénye, amelyet az éj nem borít többé homályba. A keresztény sírhantjára odatűzi a feltámadás jelét, a keresztet és rávési a halált legyőző Krisztusnak e felséges szavait: „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki énbennem hisz, még ha meg is hal, élni fog és mindaz, aki él és énbennem hiszen, nem hal meg soha mindörökké.” (Ján. 11, 25.) A keresztény hitet szépen fejezi ki a gyászmisének prefációja: „Krisztusban a boldog feltámadás reménye sugárzik fel, hogy akiket a halál elkerülhetetlen sorsa megszorított, megvigasztalja a jövő halhatatlanság ígérete. A te híveidnek, Uram, nem vész el élete, hanem csak megváltozik és a földi vándorlásuk lakásának összeomlása után örök lakóhely vár reájuk az égben.” Egyedül a keresztény tudja megoldani a halál problémáját, mert a földi életnek csakis úgy van célja, ha annak folytatása van az örök életben, ha az elmúlás és a halál után jön egy elmúlás- és halálnélküli jobb, szebb, örök élet, ahol az ember teljes tökéletességét és boldogságát eléri.

Az ember joggal kérdi, *miért is kell az embernek meghalni*. Isten az élők Istene, miért kell neki a halál, miért rendelte el ő a halál kérlelhetetlen törvényét?

A halál bölcselete

A kereszténység tanítása szerint *a halál a jelenlegi világrendben a természetnek a törvénye*.

A halál a természet törvénye

Akárhogy is iparkodunk küzdeni az enyészet ellen, mégis hiába minden. Amint a hegyekről lerohanó patak hiába kapaszkodik meg az útját álló sziklákba, mégis tovazuhan, úgy mi is hiába iparkodunk megállni az élet szikláin, a sors tovahajt az enyészet örvényei felé. Az elmúlás, a halál a természet megmészíthatatlan törvénye.

Az élő szervezet magában hordja a halál törvényét. Lehetséges, hogy a kultúra és az orvostudomány idővel majd kitolja az emberi élet határát, de az enyészet és a halál felett sohasem fog diadalmaszkodni, mert az a természet törvénye. És ha az orvostudománynak sikerülne is idővel a halált okozó külső tényezőket, elsősorban a fertőző betegségeket kiküszöbölni, azért mégsem lehetne az emberi életet végnélkül meghosszabbítani, az ember akkor is meghalna, mert a halál törvénye az élő szervezet természetén alapszik.

Az élettan a halál utolsó okát magában a szervezetben keresi. A szervezet lassú pusztulása egyúttal jár a sejtek előregedésével és lassú pusztulásával. Idővel a sejt elveszti megújuló képességét, a sejtfal megkeményedik, az anyagcsere folyamatai nehezen mennek, a sejtekben felhalmozódnak a bomlási termékek és lassan-lassan beáll az előregedés, a pusztulás és a halál. A szervezet öregedési jelenségeit a sejtek megöregedésére lehet visszavezetni. Ez pedig természetsszerűleg és feltartóztatlanul bekövetkezik. És ezért helyesen mondható a halál az élet törvényének. A halál az utolsó életjelenség. Ha a testünk márványból volna faragva, vagy ércből öntve, akkor örökre élhetnénk, mivel azonban az emberi test az élő sejtek

A halál utolsó oka

milliárdjaiból épül fel és már nem bírja a paradicsomi halhatatlanság természetfeletti ajándékát,* azért kell az embernek a természet rendje szerint meghalni. A halál tehát a jelenlegi világrendben a természet törvénye.

A halál az Isten akarat

Ha pedig a halál a természet törvénye, akkor *a halál a jelenlegi világrendben az Isten akarat*, mint minden más természettörvény. Éppen olyan istenakarat, mint aminő a csillagos ég forgása, a nehézségi erő, vagy bármely más fizikai vagy élettani törvény. Ezért a keresztény a halálban az Isten akaratát látja és amikor aláveti magát a halál törvényének, úgy akkor a halálban utoljára akarja teljesíteni az Isten akaratát.**

Az Úr Krisztus példája

A keresztény a halálban nemcsak az Isten akaratát látja, hanem *előtte lebeg az Úr Krisztus példája*, aki szintén a halál útján ment be az örök életbe, ott teljesítve utoljára az Isten akaratát. Szent Pál arra tanít minket, hogy minden keresztény az Úr Krisztus misztikus testének tagja. Azzá lett a keresztség szentségével és a kegyelmi élet által. Az Úr Krisztus a fej, mi pedig az ő misztikus testének tagjai vagyunk. De akkor minden kereszténynek ugyanazon az úton, a halál árnyékán át kell bemennie az örökkévalóság honába, mert a mi főnk, az Úr Krisztus is ezen az úton haladt előttünk. A keresztény tehát a halál percében teljesíti utoljára az Isten akaratát, alávetve magát az isteni világrend törvényének és így az Úr Krisztus példájára a halál kapuján át megy az örök életbe.

* Az ember a paradicsomban csakis különös ajándék folytán nem lett volna alávetve a halálnak, amely akkor is az emberre nézve természetes lett volna. A halál tehát a jelenlegi világrendben egyrészt a természet követelménye, másrészt a büntetés jellegével is bír.

** Az Isten akaratának készséges elfogadása már most, amikor még az ember erőinek teljességében él, oly érdemszerző, hogy X. Pius pápa teljes búcsút engedélyezett haláluk órájára azoknak, akik már életükben megnyugvással elfogadják a halál törvényét, mint az isteni akarat utolsó teljesítését.

III. Az én halálom

A jó keresztény egész életén át hűségesen tartotta meg az Isten parancsait, ezért elérkezve az élet mezsgyéjére, megbékült lélekkel nyugodtan hal meg. Bizalommal várja a halál angyalát, az igazság angyalát, aki az örök Bíró nevében elhozza számára az örök élet hervadhatatlan koszorúját a földi pálya végén fáradtságos és hűséges élete jutalmául. Az ilyen szép halál, amely méltó befejezése az igazi keresztény életnek, csakugyan „értékes az Úr színe előtt”.

A szép halál

Ezzel szemben pedig mily szomorú az istentelen ember élete és halála, aki a bűnös élet terhével, sokszor az ajkaira fagyott káromkodással lépi át az örökkévalóság küszöbét és így jelenik meg az Isten színe előtt.

Elképzelem magam sápadtan a halálos ágyra. Eljön hozzám az Isten szolgája, a pap, hogy előkészítsen engem az utolsó útra. A pap feloldoz bűneimtől, felveszem a betegek szentségét, magamhoz veszem az Úr szent testét, az útravalót a nagy útra, hogy méltóképpen jelenhesek meg az Isten előtt. Majd a pap az én

Az én halálom

szeretteimmel együtt elimádkozza a haldoklók szép imáját. „Költözzél el keresztény lélek a világból a mindenható Isten nevében, aki téged teremtett, Jézus Krisztus, az élő Isten Fiának nevében, aki érted szenvedett és a Szentlélek nevében, akinek kegyelme lelkedben kiáradt. A jóságos Jézus jöjjön el te eléd és angyalai és szentjei vigyék fel lelkedet a Magasságbelinek színe elé.” Megkezdődik a haláltusa. Szívem utolsó dobban, fejem lehanyatlik, földi életemnek vége szakad. Testemet kiterítik a ravatalra, ahol kisímult, megbékélt arcvonásokkal mereven, sápadtan, vértelenül, jéghidegen fekszem, mintha viaszból lennék öntve, ujjaim köré rózsafüzért fonnak, kezembe feszületet tesznek és rám terítik a halotti szemfödelet. Azután kikísérnek a temetőbe, leeresztenek a sírgödörbe, dübörögve hullanak reám a göröngyök.

Én azonban ezt már nem érzem, lelkem a halál pillanatában átlépte az örökkévalóság küszöbét, ott állok az örök Bíró előtt, hogy meghalljam igazságos, meg nem másítható ítéletét. Végigvonul előttem egész életem minden szakasza egész a halálig, előttem áll annak erkölcsi értéke, amely itt egyedül jön számításba. És elhangzik az örök Bíró ítélete, amely végérvényesen dönt boldog vagy boldogtalan örökkévalóságom felett. Aranyat és ezüstöt nem vihetek magammal az örök életbe, hanem csakis a kegyelem állapotában véghezvitt jócselekedeteket, ezeket az egyedüli időálló örök értékeket, amelyeket egyedül enged át a halál kapusa az örök életbe. Ha ezekben az örök értékekben gazdagon jelenek meg ott, akkor feltárulnak előttem az Isten városának aranykapui és én boldogan térek meg az én mennyei Atyámnak örök hajlékába.

•

Mivel egyrészt a halál biztos és azt megismételni nem lehet, másrészt mivel a halállal lejár az érdemszerzés ideje és a megtérés lehetősége, azért kétségtelenül *életünk legfőbb feladata* megtennünk mindent,

hogy a halál órájában erkölcsi életünknek meglegyen a helyes beállítottsága és lelkünkben meglegyen az Isten kegyelme, mert csak ezeknek a birtokában mehetünk be az Isten örök országába.

*

Add, Uram, nekem a szent halál kegyelmét. Add Uram, hogy én is a halál órájában a haldokló Jézus példájára megtisztult lélekkel mondhassam el utolsó imámat: „Uram, a Te kezeidbe ajánlom lelkemet” és hogy így a szent élet glóriájától övezetten méltó legyek én is arra, hogy az igazság angyala megjutalmazza életemet a boldog örök élet soha el nem hervadó koszorújával.

A jó kereszténynek kötelessége a súlyos betegségben ájtatosan felvenni a betegek szentségét. A szentkenetet nem azért mondjuk utolsó szentségnek, mintha a lélek ezt felvéve már a halállal eljegyezné magát vagy mintha ez sietetné a halált; utolsó csak azért, mert a szentségek sorrendjében az utolsó. A betegek szentségének a rendeltetése az, hogy súlyos betegség esetén az isteni kegyelem gyarapításával és bűneink büntetésének eltörlésével lelki erősítésünkre legyen. Ájtatos felvétele az egészség visszaszerzésére is szolgálhat, éspedig rendszerint valószínűleg úgy, hogy „a lélek feléledése átárad a testre” (Kern), ami azt jelenti, hogy aki rendbe hozta lelki ügyeit, annak lelke mintegy feléled, és ez a lelki erő nemcsak kegyelmi, hanem lélektani alapon is hathatós tényezője lehet a testi egészség visszaszerzésének is. (Schütz: Dogmatika II. 585.)

VIII. AZ ERKÖLCSVILÁG TÖRVÉNYEI

**Az erkölcsvilág
törvényei**

Az erkölcsvilágnak is megvannak a maga szent és sérthetetlen törvényei. Ezeket Isten a teremtés hajnalán véste eltörölhetetlen betűkkel az emberi természetbe, a lélek lapjaira. Sajnos azonban ezek az erkölcsi törvények a századok folyamán az emberek lelkében elhalványodtak. Ekkor az isteni Gondviselés az ember segítségére jött és ezeket a feledésbe ment törvényeket kodifikálva, tételes törvényekbe foglalva két márvány-

tablára vésvé, mennydörgés és villámlás közepette adta át Mózesnek a Sinai-hegyen. *Ez a tizparancsolat volta- képen a természetes erkölcsstan szövegezése tételes törvényekben.* Mózes két kőtábláját Jeruzsálemben a frigy- szekrényben őrizték Kr. u. 70-ig. Ekkor pusztították el az ostromló rómaiak a várost és a zsidók híres cédrus-templomát a benne levő frigyszekrényvel és a mózesi márványtáblával együtt.

Az erkölcsvilág törvényeit a lelkiismeret szava által ismerjük meg. Ez erkölcsi cselekedeteink legfőbb szabályozója. A lelkiismeret szava által teszünk külön- séget a jó és a rossz között, ez irányítja erkölcsi cselekvéseinket feltétlenül parancsoló szavával: tedd a jót és kerüld a rosszat, és pedig nemcsak emberi tekintetből vagy földi büntetéstől való félelemből, hanem elsősorban azért, mert az a felettünk álló törvényhozó akarata. Ezért érezzük simogató szavát, ha jót teszünk és korholó szavát, ha rosszat cselekszünk, még akkor is, ha senki sem látott bennünket. Az erkölcsi törvény tehát a lelkiismeret szava által szólal meg és ez úgy szabályozza az erkölcsvilágot, mint ahogy a csillagvilág mozgását irányítja a nehézségi erő. Nagyon helyesen mondotta Kant is: „Két dolog tölti el lelkemet újra és újra mindig megújuló és növekvő tisztelettel, a csillagos ég felettem és az erkölcsi törvény énbennem.”

A lelkiismeret szava

Az erkölcsvilág kialakítása csakis az erkölcsi törvények szemelött tartásával lehetséges. A festészetben megtartjuk a távlat törvényeit, a szobrászatban a plasztika törvényeit, az építészetben a mechanika és a statika elveit, a zenében a harmónia szabályait, az erkölcsvilág kialakításában pedig mérvadók az erkölcsi törvények.

Az erkölcsi normák

Az erkölcsi törvények *az erkölcsvilág általános érvényű normái*, amelyek minden népre és minden időre állanak. Ezek az ércnél maradandóbb törvények több ezer évesek, ezek azonban ma sem avultak el,

ezek ma is az erkölcsvilág legfőbb törvényei. Ma is, amikor a modern kor gyermeke az emberi méltóság és szabadság nevében függetleníteni akarja magát minden erkölcsi törvénytől. Pedig mennyire helytelenül! Mert amikor ezek a törvények az embert felségítik az erkölcsi élet magaslataira, nem alacsonyítják le az emberi méltóságot és szabadságot, ellenkezőleg, biztosítják azt. Az ember az etikai korlátok nélkül szenvedélyeinek rabszolgája. A törvény az erkölcsi életben nem nyűg és iga, hanem az erkölcsi élet kibontakozásának feltétele és hatásos előmozdítója.

Az örök élet elnyerésének feltétele

Az erkölcsi törvények szerint szabályozzuk cselekedeteink viszonyát az etikai világhoz és az Istenhez, az emberi élet végső céljához.

Egyszer egy gazdag ifjú jött el az Úr Jézushoz és az ő szent arcára tekintve az Istent kereső lélek vágyódásával kérdezte tőle: „Mester, mit kell tennem, hogy bírjam az örök életet?” Az Úr Jézus pedig azt mondotta neki: „Ha az életbe akarsz belépni, tartsd meg a parancsolatokat” (Mt. 19, 17). *A parancsolatok szerint kell mindenkinek szabályoznia erkölcsi életét, ha egyszer majd az Isten örök országába akar eljutni.*

A keresztény élet lényege

Az erkölcsi törvények megtartásában áll a keresztény élet lényege. A hívő keresztény meg is tarthatja ezeket az erkölcsi törvényeket.

A kereszténység először is az erkölcsi élet tökéletes eszményképét nyújtja az Úr Krisztus fenkölt személyében, aki az erkölcsi élet legfőbb szabályozója és legtökéletesebb példaképe. A kereszténység továbbá meg is adja a *kegyelmet*, hogy ezt az etikai világot önmagunkban kiépíthessük. Sokszor a büszke ember azzal kérkedik, hogy a maga erejéből él erkölcsi életet. Azonban a mindennapi élet erre rácsafol. Milyen rettenetes erkölcsi züllést látunk a társadalom minden rétegében. Az emberiség magasabb isteni erő segítségével nélkül elmerül az erkölcstelenség örvényeiben. Igen sokszor még az emberiség legnagyobb tanítóinak élete

sem volt összhangban tanításukkal. Az erkölcsi törvényeket csakis az isteni kegyelem segítségével tarthatjuk meg. Ezt pedig az Isten mindenkor megadja azoknak, akik azt tőle kérik, ha a maguk részéről minden igyekezettel meg is akarják tartani az erkölcsi törvényeket. És csakugyan, a kereszténység ezt meg is valószínűsítette mindenkor a századok folyamán nemcsak a szentek csodálatraméltó életében, hanem minden tisztességes katolikus ember életében is, aki Isten kegyelmének segítségével egész életén át megtartja az erkölcsi törvényeket. Az ilyen viseli életén az erkölcsvilág fényességének pecsétjét. Mindíg voltak és vannak a romlott világ áradatában mocsoktalanul tiszta erkölcsű emberek, akik a világ romlottsága közepette diadallal állják az Isten szent csatáját, akik egész életükön át járják az isteni parancsoknak sokszor áldozatos útját, akik az Isten országának világító szövétnekei a bűnös, sötét világban. Ezeknek ígéri az Isten az élet mezsgyéjén az örök életnek soha el nem hervadó koszorúját.

A tízparancsolat közül *az első három parancs az Istenre vonatkozik*. Él a felhők felett egy végtelen tökéletes Isten, csak őt imádd, csak neki, az igaz Istennek szolgálj. Az ő nevét hiába ne vedd, ne esküdj meg gondolatlanul és ne káromkodjál. Az ő nyugvónapját szenteld meg munkaszünettel és tiszteld őt a vallásos élet gyakorlataival.

A parancsolatok áttekintése

Az Isten *negyedik parancsolata a fellebbvalókra vonatkozik* és megköveteli, hogy engedelmeskedjünk azoknak, akiknek joguk van parancsolni az Istentől nyert hatalom alapján; ezek a törvényes fellebbvalók a társadalomban és a szülők a családban.

A *többi hat törvény egyrészt önmagunkhoz, másrészt felebarátunkhoz való viszonyunkat szabályozza*. Ne öld meg önmagad és másnak életét. Ne öld meg másnak becsületét a rágalommal és tartsd saját becsületedet tisztelőben az igazmondás által. Önmagad és másnak vérét, amely hivatva van az erőteljes élet átszármasztását biztosítani a jövő nemzedékre, ne szeny-

nyezd be paráznasággal és ne dúld szét másnak családi boldogságát még gondolatvilágodban sem, másnak feleségét bűnre kívánva. És végül, tartsd tiszteletben másnak jogos vagyonát nemcsak tettben, el nem lopva azt, hanem még gondolatvilágodban is, másnak jószágát meg nem kívánva.

Az Isten e parancsait *közelebről meghatározzák az Anyaszentegyház parancsai*. Tartsd meg az Egyház ünnepeit és ezeken, úgyszintén a vasárnapokon szentmisét hallgass. Tartsd meg a böjtöket, az előírt böjti napokon húst ne egyél. Évenként legalább egyszer gyónj meg és húsvét táján vedd magadhoz a legméltóságosabb Oltáriszentséget. És végül tilos időben — ádventben és a nagyböjtben — zajos mulatságot ne tarts.

Ezek az erkölcsi világ törvényei, amelyeknek megtartásában áll a keresztény élet.

I. Én vagyok a te Urad Istened, idegen isteneid ne legyenek*

A keresztény embernek *egy Istene van*, az igaz Isten, aki az élet és halál ura, aki az élet legfőbb célja, akit szeretnünk kell teljes szívből, teljes lélekből és minden erőből és akinek szolgálata adja meg az emberi életnek erkölcsi veretét.

A kereszténynek az egy igaz Istenen kívül *ne legyenek más istenei*. A régi időben a pogányok emberkez alkotta bálványokat tartottak isteneknek. Finomabb formában az emberek ma is bálványimádók, amennyiben különféle földi értékeket tesznek az Istent megillető helyre. Sokaknál az Isten helyét elfoglalja a faj, a nemzet vagy az állam. Másoknál a technikai haladás,

* Tóth Tihamér: A tízparancsolat.

a kultúra, a tudomány, a vagyon, a hírnév vagy az élvezet az a földi bálvány, amelyet, mint hajdan a zsidók a pusztában az aranyborjút, Istennek járó tisztelettel vesznek körül.

II. Isten nevét hiába ne vedd

Isten külön törvényben gondoskodott arról, hogy *az ő szent nevét tisztelet övezze*, az ember azt csakis a tisztelet hangján ejtse ki, azt haszontalanul ne vegye ajkára, ne káromolja az Isten szent nevét.

Mily szomorú végignézni a keresztény társadalmon, amelynek minden rétegében *oly sokan káromolják az Isten szent nevét*. Egyesek gyűlöletből, mások haragból, mérgükben káromolják az Istent, mintha az Isten lenne a rájuk szakadt bajok okozója. Sokan megszokásból és könnyelműségből káromkodnak, káromkodnak örömben és bánatban egyaránt. Ebben a tekintetben mi keresztények mennyivel alantabb vagyunk a régi zsidóknál, akik Jahve, az igaz Isten nevét a legnagyobb tisztelet hangján mondták ki és azt nem is írták a rendes betűkkel, vagy a mohamedánoknál, akik Allah, a nagy Isten nevét földre borulva ejtik ki. Ezzel szemben a magyar földön hányan káromolják az Istent! Régente a törvények szigorúan tiltották a káromkodást; bárcsak ezeket a törvényeket ma is alkalmazzák, akkor kevesebbet káromkodnának az emberek a magyar rónán.

III. Megemlékezzél róla, hogy ünnepeket szentelj

Ez a törvény *a vasárnapi munkaszünettel* pihenést ír elő az élet robotjában. Az embernek szüksége van arra, hogy vasárnaponként pihenjen, különben a

megfeszített munka aláássa az egészséget és a vasárnap keresett pénz könnyen rámeleg az orvosra és a patikára. Különösen a munkásosztály érdekében fontos ez a törvény, hogy az a munkás is a héten legalább egy napon át családjá körében testileg és lelkileg felfrissülhessen.

A vasárnap azonban nemcsak a pihenés napja, amikor a szolgálai munkától kell tartózkodnunk, hanem azon a napon eleget is kell tennünk az Istennel fennálló kötelességünknek, éspedig úgy, hogy *ajátatos lélekkel résztvevünk a szentmisén.*

IV. Tiszteld atyádat és anyádat

Az Isten negyedik parancsa védi a tekintélyt, éspedig a szülői tekintélyt a családban, a társadalmi tekintélyt a társadalomban.

Isten külön törvénnyel védi a családban a szülői tekintélyt. Szüleinket tisztelet övezze, mert ők Isten helyettesei és legnagyobb jótevőink. A szülőknek az isteni tekintélyt méltóképen kell képviselniök, hogy ez a gyermek lelkében a tiszteletet váltsa ki. És így nemcsak a test, a vér és a szeretet köteléke, hanem az Isten parancsa is szét nem szakítható kapcsot teremt a szülők és a gyermek között.

Isten e parancsa etikai kötelezettséget ír elő függetlenül a hosszú élettől, amelyet Isten az ószövetségben ígért e törvény megtartóinak; a törvény így fogalmazva kölcsönöség alapján álló szerződés lehetett. Az újszövetségben ez a szentesítés nincs meg; *ez most általánosan kötelező parancs*, függetlenül minden földi jutalomtól.

Isten negyedik parancsolata *védi a társadalmi tekintélyt is.* Tekintély nélkül nincs társadalmi élet. Az alattvalónak kötelessége tiszteletben tartani a fellebb-

valói tekintélyt. De viszont a fellebbvaló kötelessége megbecsülni az alattvalót, benne öncéllal rendelkező lényt látni, akinek jólétét a lehetőség szerint előmozdítani legszentebb kötelessége.

Osztálykülönbségek mindig lesznek a földön. A szabadság, testvériség és egyenlőség jelszavai ebben az életben nem valósíthatók meg teljesen. Mindíg lesz fellebbvaló és alattvaló, munkás és munkaadó. Egyesek parancsolnak, míg másoknak engedelmeskedni kell. A keresztény szellemnek kell áthidalnia az egyes társadalmi osztályok között fennálló szakadékokat a kölcsönös megértéssel és nagyrabecsüléssel. Ezért az alattvaló tartsa tiszteletben az Istentől rendelt felsőbbbséget, az előljáró pedig kötelességének tartsa az alattvaló emberségesebb életét biztosítani. Csakis ezzel a kölcsönös nagyrabecsüléssel és megértéssel építhető ki a szebb és jobb jövő.

V. Ne ölj

Isten ötödik parancsa *védi az ember testi és lelki életét*. Az élet az Isten ajándéka és azért Isten külön parancsban követeli, hogy ne tegyünk kárt se önmagunk, se felebarátunk testi vagy lelki életében.

Ez a parancs mindenekelőtt *tiltja a testi élet kioltását*. Isten az élet ura és azért nekem nincs jogom se magam, se felebarátom életét elvenni. Senkinek sincs joga otthagyni az élet őrhelyét, ha mégoly súlyos csapások érik is, hanem csakis akkor, ha az Isten szólítja el őt.

Hasonlóképp *nem szabad megölni a felebarátot párbajban sem*, ha mindjárt a társadalmi etika a becsület megmentése érdekében ezt meg is kívánná. A párbaj a régi pogánykorból fennmaradt brutális erőnek a megnyilatkozása. Ez az intézmény azonban nem adhatja vissza a megsértett becsületet, hanem csak azt

döntheti el, hogy a két párbajozó közül ki tud jobban bánni a fegyverrel.

Ugyancsak ez a törvény *védi az élet szentségét akkor is, amikor az még az anyai szív alatt sarjad.* A gyermek ilyenkor is halhatatlan lélekkel rendelkezik, teljes jogú erkölcsi lény és azért az élet szentségét ott is védi az Isten e törvénye. Az a szegény gyermek, aki előtt a szülők szívtelensége becsapja a földi élet kapuit, az előtt bezáródnak az örök élet kapui is. Ez a szegény gyermek, minthogy lelkében nincs meg a megszentelő malaszt, sohasem üdvözl, sohasem jut el Isten országának fényességébe. Mily szomorú az, hogy a mai korban az anyai szív alatt az élet bölcsője mily gyakran lesz egyúttal ennek az alig nyiladozó életnek a koporsója is. És ilyenkor nemcsak a szeretet, hanem sokszor az egészség is halálra sebződik a fiatal édesanyában, aki sokszor a tiltott műtéteknek áldozataként időelőtt hervad sírba.

De nemcsak a testi, hanem *a lelki életet is tiszteletben kell tartanunk.* A lelket megöli a rossz könyv és a rossz példa, ezzel is lehet ártatlan lelket ravatalra teríteni. Ez az intelem különösen azoknak szól, akiknek kötelességük a gyermek testi és lelki életét gondozni, mint elsősorban a szülőknek. Ezeknek kötelessége a családi otthonban minden mételet távol tartani, nehogy a gyermek hófehér lelke a rossz példa következtében beszennyeződjék.

VI. és IX. Ne légy parázna

Isten e törvénye kötelezővé teszi nekünk a tiszta élet törvényét, hogy így tisztán, szennytelenül, erőben tarthassuk meg az élet forrását a családi élet szentélyében. *E parancs tőlünk erkölcsi tisztaságot kíván, és pedig nemcsak tettben, hanem a gondolatvilágban és a vágyakban is.*

Isten e parancsa kettős követelménnyel lép fel. A házasságon kívül megkívánja az önmege tartóztató életet. A házasságban pedig azt kívánja, hogy a házasság főcélja, a gyermekáldás ne zárassék ki és hogy a férfi és a nő között srigtartó hűséges életközösség legyen.

Isten a nemi élet törvényes keretétől a keresztény házaseletet írta elő. Azért *Isten e parancsa megköveteli az emberektől a házasság előtt a tiszta életet*. Sokszor oly nehéz ennek a törvénynek eleget tenni ebben a bűnös világban, ahol minden az ösztönös élet himnuszát zengi, ahol a szenvedélyek kielégítése nem bűn, hanem a testet megillető jog. És mégis az Isten kívánja a fiatal korban a házasság előtt a tiszta életet, hogy így egyrészt biztosítva legyen az egyén erkölcsi élete, másrészt a jövődő nemzedék boldogsága a tiszta családi élet által.

A házaseletben pedig ez a parancs azt kívánja, hogy a családi élet szentélyében *tiszteletben tartsák az élet szent törvényeit*, ne akadályozzák meg azok érvényesülését és ne tegyék lehetetlenné ama cél elérését, amelyet a természet és annak Alkotója, az Isten a házasság által elérni akart.* És ugyancsak ez a parancs megköveteli, hogy az oltár előtt fogadott hűséget a férfi éppúgy, mint a nő, mindhalálíg megtartsák.

VII. és X. Ne lopj

Isten e törvénye védi a magántulajdont, amely a természetjogban gyökerezik és amelyet az állami tételes törvények is védenek. Ez a törvény védi a társadalmi rend és a kulturális élet alapját, amely nélkül megrendülne az emberi társadalom.

* Az erkölccstan azonban megfelelő okok esetén megengedi a házaselet korlátozását az ú. n. természetlen időszakra, amikor a házaselet a természet törvényeiből kifolyólag nem jár életsarjassal.

Úgy a természetjog, mint a tételes törvények megkívánják, hogy tiszteletben tartsuk másnak becsülettel szerzett vagyonát. *Amde a vagyonnak nemcsak joga, hanem kötelezettsége is van*, amit hangsúlyozni is kell, különösen a mai korban, amikor oly sokat beszélünk a szociális igazságosságról.

Nem jó olyan társadalmi rend, ahol a gazdagság a kizsákmányoltak könnyeiből tevődik össze, ahol az egyik oldalon a vagyon túlságos nagy, míg a másik oldalon a tömegnyomor sötétlik felénk; ahol az egyik oldalon tobzódnak az élvezetekben, a másik oldalon az éhenhalással küszködnek; ahol az egyik oldalon nem tudnak elég drága ruhát maguknak venni, míg a másik oldalon nincs egy ruhadarab, amellyel a szegények betakarnák fázós tagjaikat; ahol az egyik oldalon luxuspalotákban laknak, míg a másik oldalon a pincelakások penészes oduiban elsenyved az élet. Nem csoda, ha ilyenkor az élet nyomorultjai lelkében határtalan gyűlölet ég azokkal szemben, akik az élet javaiban oly gazdagon részesültek és ez hajtja őket a forradalom útjára. Vagyonbeli különbségek mindenkor lesznek. De nem ez a baj, hanem az, hogy az emberek megfeledkeznek a vagyonnak szociális kötelezettségeiről és így kihívják a nincstelenek és az éhezők lelkében az elkeseredést és a forradalmi lelkületet. Ezek azután a kommunizmus tűzével akarják lángralobbantani az egész világot, megfeledkezve arról, hogy ez a vörös lángtenger az egész emberi társadalmat, a szegényt éppúgy, mint a gazdagot, el fogja pusztítani. Nem az elkeseredett osztályharc, hanem a szociális bajok megértésével és orvoslásával, *a vagyon szociális kötelezettségének hangsúlyozásával* lehet csak annak a jobb társadalomnak eljövételét biztosítani, ahol az emberek lelkét a békeség, a megértés és az igazságosság hatja át és ahol majd mindenkinek lesz emberhez méltó szerény, de tisztességes otthona és megélhetése.

VIII. Ne hazudjál — Hamis tanúságot ne szőj

Isten e törvénye védi az emberi becsületet és a jó hírnevet, amelyet tiszteletben kell tartanunk úgy magunkban, mint másoknál.

Ez a törvény azt kívánja, hogy *tiszteletben tart-suk az emberi méltóságot az igazmondással*. Ha tehát kötelességem az igazat megmondani, akkor a beszéd legyen összhangban belső gondolatvilágommal. Az igazmondás kötelezettségén épül fel a társadalmi élet, amely lehetetlen lenne, ha elvben hazudni lehetne. Ha azonban erre nem vagyok kötelezve, akkor kitérő vagy kétértelmű válasszal felelhetek.

Ugyancsak ez a parancs kívánja, hogy *tiszteletben tartsam másnak becsületét és jó hírnevét is*. A rágalmazások és a megtorlások mily könnyen ölik meg másnak becsületét, amely pedig a vagyonnál is értékesebb kincse az embernek. Könnyű mást rágalmazni, de fellebbe nehéz azt ismét helyrehozni. Ezért a keresztény erkölcsstan arra int minket, hogy másnak becsületét tartsuk tiszteletben, legyünk kíméletesek mások megítélésében és nyilatkozatainkban, ne rágalmazzunk meg mást, és ha mást megsértettünk és megsértett felebarátunk a béke jobbát nyújtja nekünk, úgy legyünk nagylelkűek a megbocsátásban, hogy őszintén imádkozhassuk el a Miatyánk e kérését: „Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképp mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.”

*

Ezek az erkölcsvilág törvényei. Ezekre vonatkozik az Úr Krisztus örök időkre szóló intelme, amelyet az örök élet után vágyódó ifjúhoz intézett e kérdésre: „Mester, mit kell tennem, hogy bírjam az örök életet?” Az Úr pedig azt válaszolta: „Tartsd meg a parancsolatokat és tied lesz az örök élet.” *Nekünk is e földi életben meg kell tartanunk e parancsolatokat és akkor mi is élni fogunk örökre.*

IX. A) VISSZATÉRÉS AZ ISTENHEZ

A súlyos bűn

Súlyos bűnt akkor követünk el, ha Isten törvényeit súlyos dologban tudva és akarva áthágjuk.

Mind a három feltétel szükséges a súlyos bűnhöz. Ha ezek közül csak egy is hiányzik, akkor nincs súlyos bűn. A súlyos bűnnek erkölcsi megítélését az Istenre kell hagyni, mert csakis ő lát a szívek rejtekébe. Az emberek sokszor a külső után ítélnék és ezért sokszor tévednek, mert az életben az átörökölt terhelt hajlamok, a nevelés, a környezet vagy az idegrendszer betegségei nagyban befolyásolhatják a szabadakaratú elhatározást. Ezért az ember ne ítélje meg könnyen felebarátját.

A súlyos bűn következményei

A súlyos bűn által elfordulunk az Istentől, az emberi élet végcéljától. Nem vagyunk többé Isten országának polgárai, meghal a természetfeletti élet, az Isten kegyelme, az elveszített istenfiúság következtében elvesz a természetfeletti beállítottság, elvesz a jog az örök életre. Olyanok vagyunk, mint a kitagadott gyermek vagy a lázadó, ahol az erkölcsi kapcsolatok közte és a család, illetve a társadalom között megszűntek. Halálos bűnnek mondjuk azért, mert *a súlyos bűn által meghal lelkünkben a természetfeletti, a kegyelmi élet.*

A megtérési lehetősége

Isten az angyalokat két lehetőség elé állította. Állhatatosság esetén az örök boldogság, bűnbeesés esetén pedig az örök kárhozat lesz osztályrészük. Náluk megtérési lehetőség nem volt.

Isten az embereknek lehetővé tette a megtérést. *A jelenlegi világrendben visszaszerezhetjük az elveszett*

isteni kegyelmet, éspedig kétféleképen, vagy a tökéletes bánattal, vagy pedig a gyónás szentsége által.

Az Istenhez visszavezető úton az *első lépés a bánat*. A bánat alázatos beismerése és őszinte megbánása az erkölcsi eltévedésnek. A szerint, hogy milyen indítókokból fakad, a bánat lehet természetes vagy természetfeletti.

Természetes a bánat akkor, ha az természetes indítókokból ered. Ha azért bánom erkölcsi tévedésemet, mert nem élek az erkölcsi élet színvonalán, mert szenvedélyeim rabszolgája lévén nincs meg énbennem az értelmes emberhez egyedül illő emelkedett, nemes erkölcsi élet, akkor tisztán természetes etikai alapon állok és a bánat természetes. Ez a bánat az erkölcsi javulás tekintetében is értékes, de egymagában véve nem engesztel ki az Istennel. *A bánatnak, hogy az Istennel kibékítsen, természetfelettinek kell lennie, azaz természetfeletti indítókokból kell származnia.*

A természetfeletti bánat akkor *tökéletlen*, ha vétkeimet azért bánom, mert örök üdvösségemet elvesztettem és az örök kárhozatot velük megérdeméltem. Szinte felcsapnak előttem az örök kárhozat lángtüzei, amelyek elnyeléssel fenyegetnek engem, mélységesen átérzem, hogy nekem is a pokol martalékának kellene lennem. Ez a büntetéstől való félelem ugyan tökéletlen, szolgálai bánat, mert így lehet fékentartani a szolgát, de ez a magában véve tökéletlen bánat, a gyónás szentségében már visszavezet az Istenhez.

A természetfeletti tökéletes bánat magasabb és nemesebb indítókokból, az Isten szeretetéből táplálkozik. Ez akkor van meg bennünk, ha azért bánjuk bűneinket, mert az Isten etikai világát megsértettük, mert az Istent legszentebb jogaiban megbántottuk, mert az Isten szeretetét megvetettük, az érettünk kiontott drága vért lábbal tiportuk és így bűneinkkel a végtelen jószágú Istent megbántottuk. *Ez a tökéletes bánat meg-*

szerzi az összes halálos bűnök bocsánatát, de megmarad a kötelezettség, hogy bűneinket a legközelebbi gyónásnál is töredelmesen megvalljuk.

A jó keresztény sokszor gyakorolja magát a tökéletes bánat felindításában, és pedíg azért, hogy így legyen benne a készség a tökéletes bánat felindítására, akkor is, amikor már nincs alkalm a bűneit meggyónni, és mégis itt kell hagynia ezt az árnyékvilágot; ilyenkor a tökéletes bánat kiengesztel az Istennel, visszaadja az elvesztett isteni kegyelmet és így lehetővé teszi, hogy kiengesztelt lélekkel léphesse át az örökkévalóság küszöbét.

A gyónás az Úr Krisztus által rendelt ama szent-ségi intézmény, amelyben lelkünket a bűn szennytől tisztára moshatjuk és visszanyerhetjük az elvesztett kegyelmet, a meghalt isteni természetfeletti életet.

Az Úr Krisztus azt akarta, hogy a bűnöket az ő helyettesei az ő nevében, az ítéletmondás ünnepélyességével bocsássák meg. Ha pedig ítéletmondással bocsátatnak meg a bűnök, akkor a bűnösnek vádolnia kell magát bűneiről a pap előtt. Az Úr Jézus az apostolokat és utódaikat a bűnbocsánat hatalmával ruházta fel ezekkel a szavakkal: „Akiknek megbocsátjátok bűneiket, azoknak megbocsátatnak, akiknek megtartjátok, azoknak fenntartatnak.” De ezekkel a szavakkal az Úr Jézus a hívek számára kötelezővé tette a gyónást. Régen az ősegyházban a bűnbocsánat sokkal nehezebb volt, mint jelenleg. Legalább a nyilvános bűnöket nyilvánosan kellett meggyónni és nyilvános vezeklésnek kellett magát alávetni. Ma a fülgyónás keretében igazán könnyen elvégezhető elégtétel mellett nyerjük meg bűneink bocsánatát. Megkönnyíti a gyónást a gyónási titoktartás sérthetetlen pecsétje; a hívő tudja, hogy a pap a meggyónt bűnöket még élete árán sem árulja el.*

* Az Egyház kétezeréves hagyománya egyhangúan vallotta

A gyónás tisztán *lélektani szempontból is felette értékes*, mert önismeretre vezet és így a lelki megtisztulás, az erkölcsi jellemképzés és az életszentség kialakításának hathatós eszköze. A gyónás különösen alkalmas arra, hogy megadja a lelki békét, mert a bűn bevallása már lélektanilag is megment a lelkiismeret mardosásától, az Isten nevében adott feloldozás pedig biztosítja a bűnök bocsánatát, amelyet egy láthatatlan Isten nem tud így megadni. A gyónás *nagy fölényt biztosít a katolikus vallásnak a protestáns vallással szemben* és ez is egyik tényezője annak, hogy a katolikus vidékek népe az erkölcsi élet színvonalát tekintve, amely az élet gazdagságában jelentkezik a családi tűzhelyen, magasabban van a protestáns vidékekével szemben. Ezért egyes protestáns felekezeteknél, mint Angliában a ritualistáknál, a gyónás meg is van.

A gyónás értéke

A gyónás* *a lelkiismeretvizsgálattal* kezdődik; ezzel tekintjük át elmúlt életünket. A lelkiismeretvizsgálatnak azonban józanul kell történnie. Isten nem kívánja, hogy lelki állapotunk áttekintésekor lelki gyötrelmeken menjünk át; a komoly megfontolás, mint amellyel az emberek fontosabb ügyeiket elintézik, itt is elegendő.

A gyónás elvégzése

Bűneinket az illetékes egyházi bíró előtt, a pap előtt *meggyónjuk*. A gyónásnak rövidnek, de azért teljesnek kell lennie, elsorolva minden súlyos bűnt, a lehetőség szerint azok számát is, különben a gyónás érvénytelen lenne. Bűneink bevallása után *megbánjuk* azokat és kérjük a paptól a bűnöktől való feloldozást.

A gyónás érvényességéhez elegendő a természetfeletti tökéletlen bánat; de azért mégis kívánatos a

a gyónás kötelezettségét, aminek legékesebb bizonyítéka, hogy a szakadár-egyházak sohasem tiltakoztak a gyónás ellen; pedig ha ezt az Egyház későbben hozta volna be, miként azt a protestánsok állítják, bizonyára nem mentek volna el mellette szóltanul.

* A hívek a gyónáson a töredelem szentségét értik; szorosabb értelemben a gyónás a bűnbocsánat szentségének csak egy része: a bűnök bevallása.

tökéletes bánat felkeltése, mert ez nemesebb indítóokból, az Isten szeretetéből táplálkozik.

A gyónásnál egyúttal *erősen meg is fogadjuk*, hogy többé bűnt nem követünk el és a bűnrevezető alkalmat elkerüljük. A bánat éppúgy, mint az erős-fogadás, nem az érzelmekben, hanem az elszánt akaratí elhatározásban áll. Ez az akaratí elhatározás akkor is meglehet, ha visszatekintve életemre, vagy a jövőt tekintve, a megtörtént és a valószínű erkölcsi bukások egész sora mered felém; elég, ha a jelent tartva szemelőtt bánom bűneimet és Isten segítségével javulást ígérek.

Az elégtétel és a bűcsú

Isten irgalmassága a gyónásban a papi feloldozással kapcsolatban megbocsátja a bűnöket, de igazságossága megkívánja, hogy eleget tegyünk a bűnökért. Ezért kell *a gyónásban feladott elégtételt* hűségesen elvégeznünk, hogy így a bűnökért járó büntetésekért legalább részben eleget tegyünk. A gyónásban feladott elégtétel szentségi rangra van emelve és ezért Isten előtt sokkal értékesebb, mint más, vele különben egyenrangú jócselekedet.

Az isteni igazságosságnak legkönnyebben a bűcsúk által tehetünk eleget. A már megbocsátott bűnökért is főkép a tisztítóútzben kell egykor eleget tennünk. Ezeket a büntetéseket engedi el az Egyház a bűcsúkkal kapcsolatban. A bűcsú tehát a már megbocsátott bűnök után járó ideiglenes büntetéseknek részleges vagy teljes elengedése, a szerint, amint részleges vagy teljes bűcsúról van szó. Bűcsút akkor nyerünk, ha a kegyelmi állapotban az Egyház által e célra előírt imát vagy jócselekedetet végzünk a bűcsú elnyerésének szándékával. A részleges bűcsú mértéke a kereszténység első századainak előírást vezeklése; ha valaki pl. 100 napi bűcsút nyer, akkor olyan büntetéstől mentesül, mint amelyet az ősegyházban 100 napi kemény vezeklés jelentett. Különösen nagyra kell becsülnünk a teljes bűcsút, amely az összes ideiglenes büntetések

elengedését adományozza. Ha valaki a teljes búcsút csakugyan elnyerte, úgy az megszabadul minden ideiglenes büntetéstől, az Istennel szemben elkövetett bűneivel kapcsolatban nincs többé tartozása és ha ilyen állapotban hal meg, akkor a nélkül, hogy előbb a tisztító-tűzben kellene megtisztulnia, azonnal bemenne az Isten országának fényességébe.

A kegyelmi élet visszaszerzésének a mondottakon kívül megvan az a nagy jótéteménye, hogy *visszaadja nekünk a kegyelmi állapotban szerzett, de a halálos bűn által elveszített érdemeket* úgy, hogy ha a gyónásban a kegyelmi életet visszaszerztük, visszanyerjük egyúttal az előbbi kegyelmi állapotban szerzett érdemeket is. Éppannyi érdemünk van elkönyvelve az örök számadások könyvében, most a kegyelem visszaszerzése után, mint amennyi érdemünk volt feljegyezve annakelőtte. Isten nem végérvényesen, hanem csak a halálos bűn időtartamára húzta át az érdemeket az örök élet könyvében.

Az elveszett
érdemek
visszaszerzése

Hitünk tanítása szerint van a másvilágon a két végleges életforma, az örök boldogság és az örök kárhozat mellett *még egy másik átmeneti életforma is és ez a tisztító-tűzben levő átmeneti állapot.*

A tisztító-tűz

Isten a halál pillanatában dönt a lélek örök sorsa felett. Mivel azonban az örök bölcsesség, az örök igazságosság és egyben az örök irgalmasság is ítélkezik, azért természetes, hogy ama lélek, amely a halál percében a megszentelő malaszt állapotában van ugyan, de hibái és tökéletlenségei miatt méltatlan az Isten látására, annak a léleknek a tisztítóhelyre kell kerülnie, ahol megtisztul minden salaktól és méltó lesz, hogy eljusson a végtelen Szentség közelébe. Ezért *van a túlvilágon egy átmeneti életforma, egy tisztulási hely, ahol a lélek a le nem vezekelt bűnöknek ideiglenes büntetéséért*

A lelki tisztulási
helye

eleget tehet és így ezeknek eleget téve és megtisztulva méltó lesz az Isten örök látására.*

Hogy meddig szenvednek a tisztítótűzben szenvedő lelkek, azt az isteni igazságosság határozza meg. Addig szenvednek, amíg az isteni irgalmasság ki nem egyenlítődik az isteni igazságossággal, *addig, amig le nem róttuk összes tartozásunkat „az utolsó fillérig”*. Hogy pedig ez hány év alatt történik, ezt nem tudjuk, mert erre nézve a kinyilatkoztatás nem világosít fel bennünket.

A tisztítótűz
szenvédeői

A tisztítótűzben szenvedő lelkek *tulajdonképeni büntetése abban áll, hogy Istent egyideig nem láthatják*. A lélek vágyódik az Isten után, aki örök boldogságának egyetlen tárgya, szeretne hozzá feljutni, azonban Isten egyideig távortartja a lelket önmagától. Földi szeretetünk tárgyának elvesztése is sokszor mily mélységes bánatot vált ki az ember lelkében. De mily nagy fájdalom lehet a lélekben, amely sokkal nagyobb mértékben vágyódik szeretete tárgya, az Isten után, akit egyideig mégsem bírhat.

Az Isten boldogító színelátásának megvonásán kívül a tisztítótűzben szenvedő lelkeknek *még más kínokat is kell elszenvedniök*. Sokan a teológusok közül ezeket a kínokat a tűz által okozott szenvedésekkel mérik össze; ez azonban nem biztos, mert ezeknek a szenvedéseknek közelebbi természetéről a kinyilatkoztatás pontosabban nem tájékoztat bennünket.

A tisztítótűz
intelme

A tisztítótűz tanítása arra int bennünket, hogy *igyekezzünk a bűneinkért járó elégtételt már ebben a földi életben is leróni*, különösen, ha az élet erre rákényszerít. Az élet folyamán oly sokszor ér bennünket a szenvedés, a betegség és a gyász, ezek és az

* A lelki tisztulást megkívánja a józan ész is. Ezért a különböző vallásokban előforduló reinkarnációs tanok kifejezésre juttatják a tisztulás utáni vágyat, mert természetesnek tartjuk, hogy az istenség közelébe csakis megtisztultan lehet eljutni. A lélekvándorlás tana a túlvilági vezeklő büntetés téves formája.

életnek sokszor nehéz kötelességei mennyi alkalmat adnak a vezeklésre. Ha ezeket nagy lélekkel elvállaljuk és kérjük az Istent, írja ezeket a jóvátétel számlájára, úgy kétségtelenül könnyebb és érdemszerőbb lesz a keresztthordozás.

Különösen nagyra kell becsülnünk a vezeklés ama könnyű módját, amikor az Egyház nagylelkűségéből oly könnyen nyerhetjük meg a búcsúkat, és főképp a teljes búcsút, amellyel az Istennel szemben fennálló adosságainkat teljesen letörleszthetjük.

Mily vigasztaló tanítása a katolikus vallásnak, hogy az ember a búcsúkat nemcsak önmaga számára, hanem *a tisztítótűzben szenvedő lelkeknek is megszerezheti.* Ha a mi szeretteink lelke, akikkel mi ebben a földi életben egyek voltunk a test és a vér és a soha meg nem ölhető szeretet kapcsán, a halál percében nem volt egész tiszta, úgy azok talán még most is a tisztítótűzben szenvednek, addig, amíg teljesen meg nem tisztulnak. Mi a búcsúnak felajánlásával kisegíthetjük szeretteinket a tisztítótűzből. Szép, ha szeretteink sírját teleültetjük a megemlékezés virágaival, ha halottak napján a temetőben mécsest gyújtunk annak jelzésére, hogy a szeretet túléli a halált. De még szebb, ha a nyert búcsúkat nekik adományozzuk, mert így az isteni Megváltó drága vérének hullatjuk alá a tisztítótűzben szenvedő szeretteink lelkére; ezáltal megrövidítjük szenvedéseiket, siettetjük megszabadulásukat és elősegítjük örök boldogságuk mennél előbbi elérését. Mi mindnyájan, mint Szent Jeromos tanítja, az élők és a meghaltak tovább is egyek vagyunk a szeretet közösségében az Isten szent családjában, mert azok, akik az Úr kegyelmében meghaltak, azok is az Úr családjában vannak, csak egy másik hazában, az örök hazában, és oda várnak minket az örök boldog egyesülésre. Ez az értékes segélynyújtás kétségtelenül a szeretet legszebb megnyilatkozása elköltözött szeretteinkkel szemben.

A búcsú felajánlása a tisztítótűzben szenvedő lelkékért

BAL GÖRGET

VISSZATÉRÉS AZ ATYAI HÁZBA

IX. B) ISTEN IRGALMASSÁGA A TÉKOZLÓ FIÚ PARABOLÁJÁBAN

Az evangélium e legszebb parabolája egyrészt az Isten megbocsátó irgalmas szeretetét rajzolja meg, másrészt megkapó színekkel ecsetelve a bűnös ember tragédiáját, megtanít arra a lelkületre, amellyel a bűn útjaira tévedt embernek vissza kell térnie az Isten hajlékába.

A pogány népek bálványai az isteneket kegyetlen, visszataszító, vérszomjas külsővel tüntetik fel. A rómaiak főistene a királyi trónuson ülő hatalmas Jupiter, aki villámaival azonnal halálra sújtja az ellene lázadókat. Ellenben *az Úr Jézus ebben az örökszép parabolában mily meleg színezéssel festi meg a jóságos mennyei Atya képét és a tékozló fiú bűnbánó lelkületét, amelyet nekünk is utánoznunk kell*, ha beismerve erkölcsi eltévedésünket, elszánt lélekkel akarunk visszatérni Isten hajlékába.

I. A tékozló fiú nyomorúsága távol az atyai háztól

Egy embernek két fia volt. Mindketten boldogan és megelégedetten éltek az atyai házban. A kisebbik azonban vágyódott a szabad és független élet után. Kikérte atyjától az örökséget és elment a messzi országba, ahol elverte örökségét. Mikor pedig itt nagy éhség lőn, béresnek szegődött, de még a sertések eledelevelével sem csillapíthatta éhségét.

A tékozló fiú a bűnös ember képe, aki otthagya

A parabola
Távol az
Istenről

Isten hajlékát és távol az Istentől a bűn országában keresi életének boldogságát.

Az ember élete a hit és az erkölcsvilág kincseinek birtokában oly szép és értékes. Értelmét a hit fénye világítja meg. Lelkében él az isteni kegyelem, amely által ő polgára az Isten természetfeletti világának, Isten gyermeke és a mennyország örököse.

Amde az ember nem becsüli meg ezeket az értékeket. Nehéznek kezdi találni az etikai élet korlátait és távol az Isten hajlékától akarja keresni boldogságát. És különösen az ifjúkorban mond oly könnyen búcsút az Isten országának, amikor az ösztönök fátyolt vonnak a lélek szemei elé, amikor oly szépnek és igézőnek tűnik fel a mámoros szabad élet. Ekkor elhagyja az Isten országát, elmegy az istentelenség és az erkölcs-telenség országába és ott akarja megkeresni lelkének boldogságát. Ott eltékozza az isteni élet örökségét. Értelmében kialszik a hit világossága. Lelkében meghal a természetfeletti élet, összeomlik az erkölcsi világ és elvész a jog az örök életre. De azért boldogságát mégsem érte el. Mikor az ember végigélvezte az élet minden gyönyörét, megdöbbenve látja, hogy az élvezetek mámorában nemcsak lelke, hanem sokszor teste is halálra sebződik, eltékozza lelke értékeit, lelkének lendületét és idealizmusát és megrokkanna lélekben és testben, mint nyomorult koldus vánszorog az élet kietlen útjain.

II. A tékozló fiú visszatérése az atyai hajlékba

A parabola

A tékozló fiú ráeszmél nagy nyomorúságára. Eszébe jut az atyai hajlék, ahol az utolsó béresnek is jobb sorsa van, mint neki, az édesgyermeknek a messze idegenben. Rágondol édesatyjának irgalmas szívére és bizalommal reméli, hogy jóságos atya neki is megbocsát. A lerongyolódott gyermek elhatározza, hogy visszatér az atyai hajlékba.

A tékozló fiú megtérésében az Úr Jézus mily mesteri módon adja meg a megtérés lélektanát, amely a megtérő bűnös embernek lelkében játszódik le. A tékozló fiúhoz hasonló lelkülettel kell a bűnös embernek is visszatérni az Isten hajlékába.

A bűnös
visszatérése
Istenhez

Az első lépés az Istenhez visszavezető úton az, hogy a bűnös ember magába szállva ráeszmél erkölcsi nyomorúságára. Sápadt homlokát kezeibe temeti és megrendült lélekkel mondja: Istenem, hová jutottam, mi lett belőlem! Valamikor a hit fénye ragyogott lelkem égboltján, most pedig lelkemben a sötétség borít el mindent. Valamikor tiszta lelkem oly gazdag volt erkölcsi értékekben és most az erkölcstelenség fertőjébe elmerülve vályuból eszem a moslékot. Szervedélyeim szét nem szakítható bilincsekbe verték lelkemet és most testileg és lelkileg összetörve, életúntan vonszolom magam az élet elhagyott útjain.

A bánat

A jóakarátú ember azonban nem akar megmaradni az erkölcsi nyomorban. Nem fojtja el a lelki ismerete szavát és nem mondja kétségbeesetten: most már úgyis vége van mindennek, minden elveszett, most már fenéig akarom üríteni az élvezetek poharát és az lesz legnagyobb örömöm, ha másokat is a sárbarántok. Nem teszi ezt, hanem rágondol az Isten hajlékára, ahol annyi ember boldogan él gazdagon az erkölcsi világ kincseiben, rágondol az ő jóságos, irgalmas menyeyei Atyjára és férfias, erős elhatározással felkiált: Visszamegyek Atyám hajlékába! Ha a szokás hatalma, amely lelkemmel szinte összeforrt, oly rettenetes erővel visszahúz is a bűnbe és ha oly borzalmas lelki tusa viharzik is lelkemben, hogy szinte reszketek a küzdelemben, én mégis erőt veszek magamon, szétszakítom szervedélyeim bilincseit, kiemelkedem az erkölcstelen és a hitetlen élet hínárjából és visszatérek az Isten hajlékába!

A negylelkű,
erős elhatá-
rozás

III. A megbékülés

A parabola

A jóságos atya már várta a visszatérő fiút a ház küszöbén. Magához ölelte sokat szenvedett, lerongyolódott gyermekét, homlokára lehelte a megbékülés csókját, drága köntöst adatott reá, gyűrűt húzott ujjára és sarut lábaira, majd pedig nagy lakomát rendezett és örvendett egész népével együtt, mert az ő fia, aki elveszett vala, ismét megtaláltatott, és aki meghalt vala, ismét feltámadt.

Kibékülés az Istennel

Igy bánik a mennyei Atya is a megtérő bűnös-sel. Isten visszaadja a bűnösnek szolgája, a pap által a kegyelem hófehér köntösét, ujjára húzza barátságának aranygyűrűjét, segíti őt a segítő kegyelem sarujával és nagy ünnepi lakomát rendez, amelyben a bűneinkért megölt Isten Báránya táplálja lelkünket az örök élet számára. Így lesz a visszatérés Istenhez teljes és a kiengesztelődés tökéletes. Így készít el bennünket az Isten arra a mennyei örök lakomára, arra az örök boldogságra, amelyet valamikor elérni az Isten irgalmából a földi élet legtöbb célja.

A LELKEKÉRT MENŐ KÜZDELEM

X. AZ ÚR KRISZTUS KIRÁLYSÁGA

Miután életünket az örökkévalóság távlatába állítottuk és a bűnös multra a feledés fátyolát borítottuk, most már megismerni óhajtjuk az erkölcsi élet mibenlétét, az Isten földi országát és mivel az Isten országa az Úr Krisztus országa, szeretnők látni, hogy *miben is áll ez a krisztusi ország.*

Az Úr Krisztus életének egyik legünnepélyesebb pillanata az volt, amikor Pilátus azt kérdezte tőle, vajon ő király-e? És az *Úr Krisztus halálra ítéltése előtt magát a századok Királyának vallja.* „Én valóban Király vagyok, mondotta, én ebben születtem és e miatt jöttem a világra.” De mindjárt hozzát teszi, hogy az ő királysága nem e földről való, az nem földi, nemzeti, hanem *erkölcsi, szellemi, lelki királyság.*

Krisztus Király

Mivel az *Úr Krisztus királysága lelki királyság,* azért az ő országának háttérében hiába keressük a földi királyságok fényét, hatalmát és erejét.

Az Úr Krisztus
lelki királysága

A történelem feljegyzése szerint a Rómába visszatérő császárok diadalmenete volt a világ legfenségesebb látványa. Így volt ez, amikor Julius Caesar Gallia legyőzése után bevonult Rómába, vagy amikor Titus Jeruzsálem meghódítása után tért vissza az örök városba. Elöl mentek a legyőzöttek hosszú négyes sorokban, majd felhordták azt a töméntelen kincset, amit a legyőzött népektől összeharácsoltak; utánuk jöttek a győztes légiók: a menet végén vonult be a borostyán-koszorús imperátor hófehér lovaktól vont aranykocsin. Így ért a diadalmenet Róma központjába, a Capitoliumra. Valóban fenségese látvány lehetett ez!

Az Úr Krisztus országában földi fényt, hatalmat és erőt nem találunk. De ne is keressük ezt, mert az ő országa erkölcsi jellegű ország. Az ő országa nem épül fel a szuronyok hatalmán, azt nem tapasztja össze a vér és az erőszak. Ezért helyénvaló volt, hogy az Úr Krisztus ne a földi, hanem az *erkölcsi világ fényességében jelenjék meg az emberiség előtt. És ez oly nagy-szerű jelenség, amelyhez hasonlót sehol sem találunk az egész világtörténelemben.*

I. A hit királysága

Az Úr Krisztusnak a lelkek feletti szellemi királysága mindenekelőtt *a hit királysága, az értelem feletti uralom.* Ő azok lelkein uralkodik, akik mélységes meggyőződéssel hisznek őbenne. *Ez a szellemi királyság kétségtelenül a világtörténelem egyik legnagyobb csodája.*

A szellemvilág
egysége

Mily nehéz megteremteni a szellemvilág egységét. Mily nehéz az egyetértés már a családban is, és még inkább a nagyobb közösségben, egy városban vagy egy országban. Aki ismeri a szellemi élet áramlatait, az tudja, mily nehéz örök időkre szóló rendszereket alapítani. A múlt században más bölcséleti rendszereket tanítottak, a mai században a régi összedőlt rendszerek romjai felett építik fel az új világszemléletet és így folytatódik ez a századok folyamán. A szellemi élet ez örökké változó hullámváltozása mutatja, hogy mily nehéz megteremteni a szellemvilág egységét.

Krisztus szelle-
mi királysága

Az Úr Krisztus pedig megvalósította az ő szellemi királyságában ezt az oly nehezen megvalósítható szellemi egységet örök időkre milliók lelkében a hit által. Ez a szellemi ország úgy áll a szellemi élet hullámváltozó tengerében, mint meg nem ingatható szikla a zúgó hullámverésben. Hányszor ment el a modern kevély korszellem a Vatikán kapui elé és a tudomány nevé-

ben haladást és változást követelt az Egyház tanításában is. Minden megváltozott, kiáltotta, megváltozott a kémia és a fizika, megváltoztak a természettudományok, hát miért éppen csak te nem változol? És ekkor előjött az Úr Krisztus földi Helytartója, a fehér taláros Pápa és szilárd hangon azt felelte: Azért nem változom, mert én az Istentől jövök és az Isten mindig ugyanaz.

Az Egyház a hittételek rendszerével csakugyan mindig ugyanaz. Az Egyház az Úr Krisztus tanainak letéteményese és csalhatatlan magyarázója és azért maradt meg az Úr Krisztus tanítása sértetlenül a századok folyamán. Húsz évszázad múlva is, ma is mindenki ugyanazt a hitet vallja, amelyért az első századok keresztényei ezrével áldozták fel életüket. Ma is a világ minden tájékán kor- és rangkülönbség nélkül, a kultúremler éppúgy, mint az őserdők kereszténye, a nagyvárosok templomaiban éppúgy, mint az utolsó missziós-telepen, mindenki lelke meggyőződésével vallja: Hiszek Jézus Krisztusban, a mi Urunkban s a mi Istenünkben. És különösen a mai modern világban, amikor úgyszólván minden filozófiai rendszerben megrendült az emberek hite, az emberek annál nagyobb bizalommal néznek a Vatikán felé, ahol a péteri sziklán áll a pápa, kezében tartva a világosság fáklyáját, amely az erkölcsi élet útjait világítja meg és amelynek fénye csak az utolsó ítélet nagy tűzével fog kialudni az idők végezetével.

A katolikus
hit egysége

Az Egyház tanítótötelete védi az igaz hitet és ez biztosítja a keresztény hit egységét. Ez óriási erő, amellyel a protestáns felekezetek nem rendelkeznek. A protestánsoknál az egyéni vélekedés a kiindulópont. Ez azonban megbízhatatlan, mert ha mindenki azt hiszi, amit akar, megszűnik a hit egysége. Ezért ezek sokszor még lényeges tételekben, mint aminő Krisztus istensége, sem egyeznek meg. És ugyancsak helyesen teszi az Egyház, amikor híveinek lelkében a hit egy-

A hitegység
nagy értéke

ségét és tisztaságát meg akarja őrizni azzal, hogy mivel a hívek önálló kritikával nem rendelkeznek, az olyan könyveket, amelyek kimondottan támadják a katolikus hitet, azt indexre helyezi, azaz a tiltott könyvek jegyzékébe veszi fel és azok olvasását eltiltja.

II. A szeretet királysága

Az Úr Krisztus azonban *nemcsak az értelem, hanem ami még sokkal csodálatosabb, a szeretet királyságát is megalapította, és ez a világtörténelemnek kétségtelenül legnagyobb csodája.*

Az emberi szeretet története

Nézzük csak az ember szeretetének történetét. *Mily elháríthatatlan nehézségekbe ütközik, hogy a szeretet a halál után is fennmaradjon.* Tekintsünk egy boldog családot, ahol a családtagok egymást őszintén szeretik. Mi lesz a halál után? Néhány éven át a gyermekek még elzarándokolnak a szülők sírhantjához, odaültetik a kegyeletes megemlékezés virágait, de ez nem tart sokáig. Az évek tovább múlnak, jönnek az unokák és azok már megfélelkeznek a nagyszülőkről, méginkább a déd- és az ükszüelőkről. Így hal meg az ember másoknak szívében és szeretetében. Ez minden halandónak közös sorsa.

A szeretet törvényének általános érvénye

Az emberi szeretet elmúlásának törvénye *nemcsak a hétköznapi emberekre, hanem a világtörténelem legnagyobb alakjaira is áll.* Az ő alkotásaik fennmaradhatnak a történelem lapjain, azonban ők nem élnek tovább az emberek szívében és szeretetében.

Kit szeretnek ma az emberek a világtörténelmi nagyságok közül? Nagy Sándort, Caesart, Nagy Károlyt vagy Napoleont? Kit a bölcselők közül? Plátót-e vagy Socratest? Nincs olyan ember, akinek sírja felett ott virraszt az örök szeretet. Nem is tudjuk, hogy hol porladnak Nagy Sándor vagy Caesar csontjai. Nagy Károly sírja századokon át pihent a feledés homályá-

ban és csak véletlenül találták meg az aacheni dóm sekrestyéjében. Napoleon császár sírja az invalidusok templomában fekszik, hatalmas márványkoporsóban, körülvéve az ellenségtől elvett győztes zászlókkal; a síremléket a kupola sárgás üvegén át beömlő fény veszi körül a halhatatlanság dicsőségével. Ámde azért a nagy császárt, ha tovább is él dicsősége a francia nemzet lelkében, mégsem szeretik és nem volt francia katona, aki a világháborúban Napoleon nevével ajkán halt volna meg a véres csatamezőn. A vallásalapítóknak sem volt több szerencsájük. Mohamedet követői tisztelik, de nem szeretik. Amikor a török pap, a müezzin felmegy a minaret párkányzatára, ott imára hívja az igazhívőket és a világ négy tájéka felé kiáltja: „Nagy az Isten, Allah és Mohamed az ő prófétája!” a szeretet legcsekélyebb indulata sem hozza rezgésbe szívét. És így jártak a többi vallásalapítók is. Alig találsz olyat, aki Lutherért vagy Kálvinért áldozná fel életét. Ezért általánosan igaz és érvényes világtörténeti törvény, hogy az *emberi szeretet elkerülhetetlen sorsa az örök feledés.*

Ámde én mégis tévedek. Van egy ember, akinek sírja nemcsak dicsőséggel teljes, amint azt a Próféta mondotta, hanem akinek sírján ott virraszt az örök szeretet. Van egy ember, aki, bár eltávozott közülünk, mégis tovább él az emberek szeretetében. Az emberek ma is elzarándokolnak földi vándorlásának helyére és mindenütt tisztelettel gondolnak reá, ha elmennek templomai és keresztje előtt. Van egy ember, egy megölt és megalázott ember, akit a gyűlölet el akart temetni a feledés sírjába, aki azonban feltámadt a sírból és tovább él a kereszténység erkölcsi életében és szeretetében. Van egy ember, akit felfüggesztettek a gyalázat fájára és mégis ezren és ezren odatérdelnek a kereszt tövébe, leemelik őt a halál e fájáról és odahelyezik őt szívük trónusára azzal a szeretettel, amely benne békét és boldogságot talál. *Van egy ember, és ez az egyetlen kivétel a világtörténelemben, aki túlélve az enyészet hatalmát, megalapította a földön, a szívekben a*

Az egyetlen kivétel

szeretet birodalmát és ez az egyetlen kivétel az Úr Jézus Krisztus, akinek mélységesen átértett szeretete lüktet a keresztény hívők lelkében.

Milyen szeretetet kíván az Úr Krisztus?

És nézzük csak, milyen szeretetet kíván az Úr Krisztus az ő híveitől. *Ő azt akarja, hogy szeressük őt mindenekfeletti szeretettel*, jobban, mint ahogy az anya szereti gyermekét, a férj a feleségét, azaz azt kívánja, hogy az értékek rangsorozatában az Isten és az ő szeretete legyen az első helyen. És az Úr Jézus nemcsak azt kívánja, hogy szeressük őt mindenekfelett, hanem azt is kívánja, hogy *szeressük őt halála, eltávozta után is*. Hát hogyan lehetséges ez? Hisz ez örület! Nem tudod, Uram, mondom neki joggal, hogy a szeretet feltétele a jelenlét? Hányszor láttunk az életben fiatalokat, akik örök hűséget esküdtek egymásnak és amikor a kegyetlen halál szétszakította őket, a szeretet is meghalt a szívükben. És ezen nem is csodálkozunk, mert a szeretet feltétele a jelenlét. Hogyan kívánhatod hát, Uram, hogy a halál után is szeressenek téged, amikor még földi életedben is, amikor közöttünk jártál, meggyógyítottad betegeinket és lépten-nyomon csodákat műveltél, akkor sem szerettek, hanem keresztrefeszítettek, amikor földi életed is a szeretet tekintetében szinte meddő volt, hát akkor hogyan kívánhatod azt, hogy most, eltávozásod után az emberek szeressenek mindenekfeletti szeretettel.

A kereszténység rajongó szeretete a múltban

És ime, csodák-csodája, az Úr Krisztus elérte azt, ami lehetetlennek látszott. Alig halt meg, máris a szeretet fellángolt sírja felett. Férfiak, nők és gyermekek nemzedéke kelt életre, akik mindnyájan meghaltak az Úr Krisztusért.

A kereszténység első három századát megszentelte a vértanúk ezreinek áldozata. Ezeket keresztre feszítették, agyonszúrták, kerékbetörték, kínpadra húzták, miközben tüzes, éles vasfogakkal szaggatták testüket. Sokan a börtönökben láncra verve haltak meg, mások a tűzhalál lángjaiban, a máglyán vagy a tüzes kemen-

cében égtek el, sokat a vadállatok marcangoltak szét az aréna porondján. Ott vannak a kegyetlen Néró áldozatai. Néró örületében, hogy Vergiliushoz hasonlóan, aki Trója pusztulását megénekelte, ő is zenghesse Róma lángfalát, a várost felgyújtatta. Mikor pedig Róma felgyújtásának vádja reá terelődött, ő ezt a keresztényekre háritotta át. Ekkor a keresztényeket összefogdostatta, szurokkal bevont karókhöz kötöztette őket és mikor leszállt az alkonyat, ezeket felgyújtatta és sok ezer eleven égő fáklya lobogott a császári kertekben. Ezt megelőzőleg egy római katona ment végig a karóhoz kötött keresztények előtt és az élet minden előnyét ígerte nekik, ha megtagadják Krisztust. Ezek azonban nem szálltak le, mert az Úr Krisztus szeretete fűzte őket oda. Ott vannak a Colosseum porondján a felbőszült vadállatok elé dobott vértanúk, pl. Szent Felicitás vagy Szent Szimforoza, akik, amikor gyermekeiket csüggedni látták, így buzdították őket: Emlékezzél meg, gyermekem, hogy szívem alatt hordoztalak, szánd meg könyörgő anyádat és ne tagadd meg Krisztust! Ott vannak a katakombák üregeiben a hőslélkű anyák, akik naponként így ajánlották fel gyermekeiket az Úr Krisztusnak: Gyermekem, inkább szeretnék téged halva látni, mintsem hogy megtagadd Krisztust. Csakugyan az első keresztények életük feláldozásával szerették az Úr Krisztust.

De nemcsak a régi, elmúlt századokban, hanem *ma is mindenütt a keresztény társadalomban ott csodálhatjuk az Úr Krisztusnak sokszor áldozatos, nagy szeretetét.* Elmegyek a karmelita zárdába és kérdem a karmelita nővért: Miért hagytad el az élet gyönyörűségeit, miért rejtetted fiatal testedet durva szőrruha alá és miért temetkeztél ide? És azt fogja mondani: Azért, mert az Úr Krisztusnak, az én mennyei vőlegényemnek tiszta szeretete bírt engem erre! Kérdezd az irgalmas szeretet leányait, akik egész életükön át széthintik az irgalmas szeretet virágait a kórházakban, a betegek ágyainál, az aggok és a gyógyíthatatlan bete-

Az Úr Krisztust
most is szeretik

gek hajlékaiban, mi ad nekik erőt erre az áldozatos életre és azt mondják: az Úr Krisztusnak a szeretete! Minden esztendőben elmennek a hithirdetők, páterek és nővérek a messze missziókba, sőt még a bélpoklosok szigetére is, itt hagyják a kultúra áldásait, kiteszik magukat az ottani élet ezer veszélyének, sőt még a bélpoklosság irtózatos fertőzésének is, mi készíti őket erre? Az Úr Krisztus szeretete! De nemcsak a kereszténység e csodálatosan szép kivirágzásában él tovább az Úr Krisztus szeretete, hanem a jó világi katolikusok életében is, akik tiszteletben tartják az Isten törvényeit, erkölcsi életüket az Úr Krisztus tanításának örök érvényű normái szerint alakítják, kötelességeiket hűségesen teljesítik; mi készíti őket erre az áldozatos keresztény életre? Az Úr Krisztus szeretete. Ha kérдем azokat a keresztény apákat, akik nagylelkűen vállalják az élet ezer gondját családjuk életében, azokat a jólelkű anyákat, akik egész életüket feláldozzák családjuknak, azokat a tisztalelkű ifjakat és leányokat, akik a világnak ezer kísértései közepette is járják az erkölcsös élet sokszor nehéz útját, mi készíti őket arra? Csakis az Úr Krisztus szeretete. A keresztény világban tovább él az Úr Krisztus szeretete. Az a szeretet, amelyet nemcsak az ajkak hirdetnek, hanem amely az erkölcsi életben nyilvánul meg. *A szeretetnek ez a birodalma olyan csodálatos jelenség, amelyhez hasonlót sehol a világtörténelemben a földi királyságoknak történetében nem találunk.*

III. A krisztusi ország fensége

A kereszténység legyőzte a pogány római birodalmat

Valóra vált, ami lehetetlennek látszott. *A kereszténység legyőzte a pogány római birodalmat.* Pedig milyen egyenlőtlen volt a küzdelem, amikor a kereszténység felvette a harcot a római pogánysággal. Ott volt egyfelől Néró, a világ ura, aki olyan hatalommal rendelkezett, amelyhez hasonlót a világ még nem látott.

Ő nemcsak a birodalom császára, hanem egyben a vallás főpapja is volt, a Pontifex Maximus. Azt lehetett volna hinni, hogy dühének egyetlen lehellete porrá égeti a zsendülő kereszténységet. És ennek a nagy birodalomnak biztonsága felett légiók örködtek, készek vérbefojtani minden sóhajt, amely a birodalom fennmaradását fenyegette volna. Ezzel a hatalmas Néróval szemben ugyan ki is volt az a galileai szegény halász, Péter apostol, akinek fegyvere csak a vándorbot volt és az igazság hatalma, amelynek ereje a szemeiből sugárzott ki. És mégis a Caesarok elmultak, a római istenek templomai romokban hevernek, Krisztus országa pedig örökké fennmarad. Hiába volt a pogányságnak minden véres igyekezete, hogy a kereszténységet kiirtsa; a kereszténység kiontott vére tengerré áradva elnyelte a pogány világot.

Letűnt AsszírIA és Babilonia dicsősége, letűnt Cyrus és Nagy Sándor hatalmas birodalma és a sivatagi szél a homokszemek milliőiből terített reájuk halotti szemfödelet. Letűnt a Fáraók országa és a sivatag homokjába temetkezett. Letűnt a klasszikus műveltség népe a görög nemzet és a civilizáció hatalmas népe a római nemzet. Letűnt Hannibál és Kartágó birodalma. Letűnt Nagy Károly középkori birodalma, pedig az ő trónusa felett az Egyház is örködött. Letűnt V. Károly világbirodalma is, pedig az ő országában a nap nem nyugodott le soha. Letűnt hatalma világot hódító Napoleonnak is. Letűntek a Hohenstaufok, az Orleansok és a Bourbonok, XIV. Lajossal a „Napkirállyal” egyetemben. Letűntek az Árpádok, az Anjouk és a Habsburgok a Duna-Tisza közén. Letűntek a Romanovok és a Hohenzollerek. És letűnik valamikor majd az angol világbirodalom is és a londoni Szent Pál-katedrális romjain fog elmerengeni az újjeländi vándor. *A történelem e folytonos változó forgatagában egyedül Krisztus királysága emelkedik túl az idők zajlásain, mert hivatása az idők végezetéig szól, mert a pokol kapui nem vesznek rajta erőt soha.*

Túlélte a
világtörténelmi
birodalmakat

A világtörténelem csodája

Ezért a legnagyobb lángelmék mindenkor a legnagyobb tisztelettel emlékeztek meg a világtörténelem e csodálatos jelenségéről. Napoleon császár Szent Ilona szigetén sokszor vont párhuzamot az ő császársága és az Úr Krisztus királysága között. „Az Egyház mellett, mondotta többször, nem állt földi hatalom, hanem csak az igazság titokzatos ereje, amely ellen az egész világ csatázott és mégis ez az ország tovább él. En meghalok és testemet a földbe temetik; ez lesz a nagy Napoleon szereplésének a vége. Mily mélységes örvény tátong az én nyomorúságom és az Úr Krisztus között, akinek királysága tovább él az egész világon és akit tovább szeretnek az idők végezetéig.”

Az Úr Krisztus személye és az ő országa

Most pedig *szemügyre veszem közelebből az Úr Krisztus személyét és az ő földi országát.* Az Úr Krisztus Isten-ember volt. Az istenség második személye emberi alakot vett fel az idők teljességében, az Úr Krisztusban. Ő Isten volt Istentől, világosság a világosságtól, ő az Atyával egylényegű, ő az Istenember, a világ megváltója.

Az Úr Krisztus hivatása az volt, hogy az emberiség bűneiért a keresztfán eleget téve, az emberiséget megváltsa. A megváltás művének folytatására alapította az Egyházat. Ez a krisztusi ország, az Isten országa ezen a földön. Az Egyház feje a Pápa, tagjai pedig azok, akik felvették a keresztség szentségét; de tulajdonképeni élő tagjai csak azok, akiknek értelmében él az Úr Krisztus hite, akiknek erkölcsi élete az ő tanításának normái szerint igazodik. *Az Úr Krisztus Helytartója felszólítja a keresztényeket, hogy ezt a krisztusi országot ne csak önmagukban, hanem másokban is alakítsák ki, és pedig különösen úgy, hogy az „actio catholica” keretében tömörülve nemcsak feddhetetlen vallásos életet élnek, hanem apostolkodnak is és mindent megtesznek a krisztusi ország terjesztése érdekében. Ha én ezt megteszem, akkor már itt a földi életben öntudatos tagja vagyok az Úr Krisztus földi küzdő országának és így méltóvá teszem magam arra,*

hogy valamikor a megdicsőült krisztusi országnak is boldog tagja legyek az örökkévalóságban.

IV. A luciferi ország

Az Úr Krisztus diadalmas országának elvonulása után *lássuk mármost Lucifer országát*. A lelkekért folytatott százados küzdelemben az emberiség mindenkor két nagy táborra oszlott: az istenhívők krisztusi és az istentelenek luciferi táborára. Így volt ez mindig a századok folyamán és így van ez a jelenkorban is.

Lélekben elszállok egy szabadkőműves páholyba, ahol az asztal körül előkelő emberek ülnek, politikusok, pénzemberek, írók és tudósok. Az elnök feláll és így tartja meg *programm-beszédét, amelynek főgondolatai az élet örömei és az élet kevésége körül csoportosulnak*. A luciferi ország elvei

Mi, mondja ő, az új felvilágosult század szabad gyermekei vagyunk, akik fellázadunk minden ellen, amit isteninek neveznek. Az emberiség szabadítsa meg elméjét az isten-eszme igájától, minden zsarnokság és gonoszság forrásától. Az emberiség találja fel végre önmagát. Törölje ki az Isten nevét a lelkekből és az emberiség szókincséből. Legyen az emberiség maga az Isten, foglaljon ő helyet ama oltáron, amelyen eddig az Isten trónolt. Voltaire azt hirdette, hogy 25 év múlva bealkonyodik az Istennek. Nietzsche pedig így dicsekedett: Isten meghalt, ti és én öltük meg őt. *Ezek az istentelenek nemcsak az Istennek üzennek harcot, hanem Jézus Krisztusnak és az ő Egyházának is*. A megfeszített Jézust mondják ők az ő legnagyobb ellenségüknek. Küzdenünk kell ellene, a sápadt arcú Galilei ellen, akinek gyönyörűséget okoz a szenvedők vonaglása (Ibsen). Küzdenünk kell az örömök vértelen és szívtelen ellensége ellen (Anatole France). Küzdenünk kell az életre nehezedeő átok ellen (Nietzsche). Öljük

ki a lelkekből Krisztus nevét, szabadítsuk meg a lelkeket minden vallás és elsősorban a katolikus vallás igája alól és vigyük közéjük a szabadság bűvös jelszavát. Építsünk új erkölcsi világrendet, amelynek elveit e két szóba lehet tömöríteni: az élet örömei és az élet kevélysége. Szítsuk a lelkekben az élet kevélységét és keltsük fel a függetlenség édes mámorát. Hirdessük a gondolat és az erkölcsvilág szabadságát. Az ember autonóm független lény, aki ön maga szabja meg a gondolkodás és az erkölcsi világ normáit. Hirdessük, hogy az emberi értelem az igazság egyetlen világossága, az emberi akarat pedig a jog és a kötelesség egyetlen forrása. Azután nyujtsuk nekik a kék virágos serlegét, hogy elbódulva a földi élvezetekben, annál könnyebben eltűnjék előttük a túlvilági élet lidérc-fénye. Ekkor győzelmünk teljes lesz. A modern kor embere még az Isten nevét sem fogja megőrizni, hacsak azért nem, hogy abból is a dicsőség koszorúját fonja homloka köré. A jövő század embere a kevélység embere, a luciferi ember, aki az istenség fényétől övezetten, villámoktól koronázottan a viharok szárnyán jelenik meg a jövő századok égboltján.

A luciferi világ
térfigyelése

Mily szomorú elnézni Lucifer gonosz világát, amely oly sok lélekben visszhangra talál. A pénz és a betű irtózatossá válásával akarja meghódítani az emberek lelkét. A sátán a pénzzel igézi meg az embereket. Megcsillogtatja előttük az aranyat és övé lesz lelkük, szívük, erkölcsük és életük. Ez az istentelen szellem látható mindenütt, az egyéni, a családi, az erkölcsi, a gazdasági, a politikai életben, a színházban, a moziban és a sajtóban egyaránt.

És mily szomorú, hogy ez az istentelen szellem nemcsak az egyéneket, hanem manapság egész népeket hajt át a luciferi táborba. Mily szomorú a mai istentelen szovjetnek rendszeresen megindított harca nemcsak a kereszténység, hanem maga az istenhit ellen is. Szovjetországban a hitet az emberek lelkében pokoli tervszerűséggel irtják. Az istentelenek szövetségébe

tömörítik az embereket, az egyetemen az istentelenség szolgálatában tanszéket állítanak fel, csak azok kapnak kenyérjegyet, akik az istentelenek ligájába tartoznak és aki az Istenre mer szavazni, az a szovjetnek az árulója. Nincs Isten, így köszöntik egymást az emberek és a válasz erre: nem is volt és nem is lesz soha. Így alakul az egyes nemzeteknél az istentelen nemzetek, az istentelen világ, amelynek elterjesztése érdekében oly sokat tesznek a rossz emberek.

Nem csoda, hogy XI. Pius pápa lelkét mélységes szomorúság töltötte el, amikor látta, hogy nemcsak a végtelen orosz mezőkön, hanem a német földön is ilyen hitetlen és istentelen világ van kialakulóban és azért *felszólította a hithű katolikusokat, hogy az „actio catholica”-ban tömörülve és egyesülve a többi más keresztény felekezettel egységes harcvonalat alkossanak*, hogy így megvédhessék a kereszténységnek ezeréves értékeit a modern kor hitetlen áramlataival szemben.

A Szentatya
felelőltása

V. A krisztusi és a luciferi ország befejezése a világ végén

Miután úgy a krisztusi, mint a luciferi országot lelki szemeink előtt elvonultattuk, *idézzük fel lelkünkben a katolikus hit tanítása szerint a világ végének és az emberiség története befejezésének drámai lefolyását.*

Valamikor időtlen idők multán, amikor az majd az Istennek tetszik, eljön a világ vége is. A világ végén az összes emberek, akik valaha is éltek e földön, mindnyájan két táborra, a krisztusi és a luciferi táborra oszolva, megjelennek a világitéltre. Ezeket fogja az Úr Krisztus nyilvánosan az egész világ színe előtt megítélni és sorsukat ünnepélyes formában is végkép megpecsételni. Ez a világtörténelem utolsó felvonása és befejezése. Ez lesz a krisztusi ország megdicsőülése és a luciferi ország szomorú sorsának megpecsételése.

1. A világ vége

Ha letelt az Isten által kiszabott idő, úgyakkor a hit tanítása szerint *eljön a világnak a vége*. Vége lesz ezen a földön az életnek és a századok kultúrájának. *A Földön elpusztul minden, nagy földindulás és óriási világegés közepette*. „A nap elsötétedik, a hold nem ad többé világot, a csillagok lehullanak az égről és az eget erői megindulnak.” (Mt. 24, 29.) „Az eget nagy robajjal elmúlnak, az elemek a hőség-től elolvadnak, a föld pedig s a rajta lévő alkotmányok összeégnek.” (Pét. II 3, 10.)

A csillagászok a föld pusztulásáról

A csillagászok is lehetségesnek tartják a Föld jelzett pusztulását, hogy minden ezen a földön óriási világegés közepette fog elpusztulni.

A mi naprendszerünk éppúgy, mint a többi állócsillagok, előttünk ismeretlen utakon rohan tova a világűrben. Ezért lehetséges, hogy a Föld valamikor a világűrben rohanó égitestekkel, vagy valami üstökössel összeütközik. A Föld minden esztendőben augusztusban és novemberben metszi a Perseidák és Leonidák raját; ezek az égitestek a Föld légkörébe jutnak, a surlódás következtében kigyulladnak és mint hullócsillagok esnek alá az égboltozatról. Hasonlóképpen Földünk már többször összeütközött a Halley-üstökössel, szerencsére csak a roppant ritka összetételű farkával. Az összeütközés lehetősége tehát megvan. Ilyenkor az összeütközés következtében óriási hő keletkezne, égi tüzek gyulladnának ki, amelyek mindent megsemmisítenének. Az ú. n. „új csillagok” is az égitestek összeütközései és kigyulladásai következtében keletkeznek. Messze a távoli világűrben két égitest összeütközött, kigyulladt és így keletkeztek az „új csillagok”. Csillagászatilag is lehetséges, hogy Földünk a rajta levő élettel és kultúrával egyetemben ilyen világegés közepette pusztul el.

A világegyetem anyaga

A világegyetem anyagát azonban Isten nem semmisíti meg, mert sokkal jobban illik az örök bölcsesség

végzéseikhez, hogy nem semmisíti meg azt, amit már egyszer alkotott s ami önmagában sem pusztítható el. Isten, miként Szent Péter is tanítja, a nagy világégésben elpusztult és ott megtisztult világok romjain új világokat alkot, ahol majd az Isten igazsága jobban jut diadalra, mint ezen a bűnös sártekén. „Mi pedig új egeket és új földet várunk, az ő ígérete szerint, amelyben az igazság lakozik.” (Pét. II 3, 13.)

Mikor lesz a világ vége? A millenaristák komolyan gondolták, hogy a világ 1000 évig áll fenn. 999 december 31-én biztosra is vették a világ végét. A nép a templomokba özönlött és azt hitték, hogy a föld méhe az éjféli harangkondulásnál megnyílik és szörnyű jelenségek közepette elnyeli a bűnös emberiséget. A várt katasztrófa azonban nem következett be. A kereszténység első századaiban is sokan hódoltak e balhiedelemnek és azt hitték, hogy a világnak végét még ők érik el. Az új szektáknál is mindig hirdetik a világ közeli végét és így sajnálatosan megtévesztik az egyszerű embereket. A világ végét *még megközelítőleg sem sejtethjük*, mert erre nézve a kinyilatkoztatás nem ad útbaigazítást.

Mikor lesz a világ vége?

2. „Hiszem a test feltámadását”

Isten az utolsó ítélet napján feltámasztja az ember testét és véglegesen egyesíti a lélekkel, hogy most már az egész ember, nemcsak lelke, hanem teste szerint is, a mulandó földi élet helyett egy soha el nem múló, végleges, örök életre támadjon és így elvegye az egész ember az ő jutalmát, illetve büntetését.

Az angyalok harsonájára minden lélek, bárhol is volt, akár a mennyországban, akár a pokolban, akár a tisztítóüzben, ismét egyesül a testtel. „Eljön az óra, amelyben mindazok, akik a sírokban vannak, meghallják az Isten Fia szavát. És eljönnek, akik jót cselekedtek, az élet feltámadására, akik pedig gonoszat cselekedtek, az ítélet feltámadására.” (Ján. 5, 28.)

A testnek a feltámadása katolikus hittétel, amelyet minden katolikusnak elfogadni lelkiismeretbeli kötelessége.

A feltámadást megkívánja az Isten igazságossága

Az Isten igazságossága a méltányosság alapján megkívánja, hogy a lélekkel egyetemben a test is, amely a lélekkel együtt élt erényes, illetve bűnös életet, résztvegyen az örök boldogságban, illetve az örök kárhozatban. „Mert mindnyájunknak meg kell jelenni Krisztus ítélőszéke előtt, hogy kiki elvegye díját, amint jót vagy gonoszt cselekedett testében.” (Kor. II 5, 10.)

Megköveteli a megváltás teljessége

De azért is kell a mi testünknek valamikor feltámadnia, hogy *igy az Úr Krisztus megváltásának műve teljes és harmónikus legyen.* Az Úr Krisztus legyőzte az erkölcsi halált, amikor bennünket az erkölcsi halálnak ígájából megszabadítva természetfeletti életre támasztott. Akkor lesz majd teljes az Úr Krisztus diadala a halál felett, ha majd ő a testi halált legyőzve az örök életre támaszt fel bennünket.

Az Úr Krisztus annak a misztikus testnek a feje, amelynek mi tagjai vagyunk. És nem volna az ő győzelme teljes, ha mi, akik az ő tagjai vagyunk, mi is hozzá hasonlóan nem támadnánk fel egyszer halottainkból az örök életre. Ő a mi isteni Mesterünk, a mi elsősülött testvérünk, az ő dicsőséges feltámadása előképe a mi egykori feltámadásunknak. „Amint ember (Ádám) által van a halál, úgy ember (Krisztus) által is van a halottak feltámadása. És amint Ádámban mindnyájan meghaltak, úgy Krisztusban is mindnyájan életre fognak kelni.” (Kor. I 15, 21.) Csakis így lesz a feltámadott Krisztus dicsősége teljes és harmónikus a megváltás műve.

A feltámadt test tulajdonságai

A feltámadt test tulajdonságait Szent Pál írja le a korintusiakhoz írt első levelében. „Mindnyájan feltámadunk, de nem mindnyájan változunk el.” *A gonoszok teste olyan marad, amilyen volt és a lelkek kétségbeesve egyesülnek a most már halhatatlan testtel*

abban a tudatban, hogy ezentúl kínjaik még nagyobbak lesznek, mert most már nemcsak a lélek, hanem a test szerint is kell szenvedniök.

Az igazak teste ellenben megdicsőülnek. A test a romlatlanságban támad fel, azaz megtisztul a fogyatékoktól, nem lesz alávetve az enyészetnek, a betegségnek és a halálnak, nem szorul táplálkozásra, nem öregszik és nem pusztul el. A megdicsőült test a szellem tulajdonságait bírja, áthatol a testen és nincs helyhez kötve, hanem a gondolat sebességével megy bárhova. A megdicsőült test fényességben fog ragyogni; mennyei szépségben fog tündökölni, szebb lesz a művészet klasszikus szépségű emberszobrainál. Az igazak lelkei örömmel egyesülnek a megdicsőült testtel, mert tudják, hogy ezentúl még nagyobb örömben lesz részük az Isten országában.

A feltámadás hittételében nincs semmi észellenes. Isten, aki megőrzi a mérhetetlen égitesteket a világűrben, megőrzi az emberi test atomjait is és nincs abban lehetetlenség, hogy a mindenható Isten ezekből, vagy legalább néhány atomból új emberi testet teremtsen, amellyel a lélek ismét egyesül. De talán még e néhány atom sem szükséges testünk feltámadásához. Az emberi test az orvostudomány szerint hét évenként megújul; a testnek alkotóelemei hét évenként megváltoznak és mégis az emberi személy azonos marad, mert a lélek azonos. A személy azonosságához tehát elegendő a lélek azonossága. Ezért Card. Billotnak — általában kevésbé védett, de teológiailag megengedett — véleménye szerint* a feltámadásnál a személy azonosságához elegendő a lélek azonossága; Isten új testet teremt, amellyel a lélek ismét egyesül soha el nem múló örök életre.

A feltámadás és az ész

3. A világtétel és a világtörténelem befejezése

Mikor az angyalok az emberiséget két táborra, a jók és a rosszak táborára, a krisztusi és luciferi táborra osztották, az égbolton megjelenik az Ember-

A világtétel

* Schütz: Dogmatika II. 663.

fiának a jele, a kereszt. *Majd az Úr Krisztus megjelenik az ég felhőiben, nagy hatalommal és dicsőséggel körülvéve angyalainak társaságában és ítéletet mond az emberiség felett.*

A világitéletet maga az Úr Krisztus tartja meg az emberek felett, akik valaha is éltek ezen a földön. Az Úr Krisztusnak adatott minden hatalom az égben és a földön. A neki járó tiszteletet, amelyet oly sokan tagadtak meg tőle e földön, adja majd meg neki nyilvánosan az egész emberiség. Isten tartozik ezzel a tiszteletadással az ő egyszülött Fiának, az Úr Krisztusnak. Úgy illik, hogy ez a hódolat megadassék az Isten Fiának az egész világ színe előtt, amikor ő, az emberiség örök Királya és Birája, ítél eleveneket és holtakat.

**A luciferi ország
szomorú sorsa**

Az Úr Krisztus a kárhozottak felé fordul és az a megrendítő ítélet hagyja el ajkait: „Távozzatok tőlem az örök tűzre.” A kárhozottak kétségbeesve hallják az Úr Krisztus soha meg nem másítható ítéletét. Szeretnének sorsukon változtatni, de ez már lehetetlen, mert már elmúlt a bánat és az érdemszerzés ideje. Egyszerre csak megnyílnak alattuk a poklok titokzatos mélységei. *A kárhozottak lezuhannak a poklok mélységeibe, az örök sötétség éjjele borul rájuk, az örök sötétség éjszakájában élnek, a poklok kapui bezárulnak örökre és nem nyílnak meg többé soha. Mily szomorú befejezése az emberi életnek: elkárhozni mindörökre.*

**A krisztusi
ország meg-
dicsőülése**

Majd az Úr Krisztus jóságos arccal az üdvözültek felé tekint és ezeket a vigasztaló szavakat mondja nekik: „Jöjjetek Atyám áldottai és bírjátok az örök életet, jöjjetek az örök boldogságba.”

Az üdvözültek az Úr Krisztus és az angyalok nyomában bevonulnak az örök dicsőségbe, a mennyország fényességébe, az Isten örök városába, az üdvözültek és az angyalok zengő éneke mellett. Erre az Úr Krisztus, mint valami győztes hadvezér a zászmányt, úgy adja át ő is az üdvözültek megdicsőült országát az

Istennek, hogy az üdvözültek az Istent nemcsak az Úr Krisztus által, hanem közvetlenül színről-színre látva bírassák és élvezhessék, hogy így Szent Pál szép szavai szerint „Isten mindenkiben minden legyen“.

*

Uram, Istenem, én tudom, hogy az élet harctér. *Itt a földön dől el az ember sorsa végérvényesen és annak irányítása a mi kezünkbe van letéve.* Sokan eltékozzolják az életet, az Istennek nem szolgálnak a földi életben, ezek a feltámadás napján nem az Isten, hanem a kárhozat aratását növelik. Én azonban az üdvözültek boldog csoportjában akarok lenni és hogyan a földi életben méltó tagja vagyok az Úr Krisztus földi országának, akkor boldog tagja leszek az Úr Krisztus megdicsőült országának is az égben az egész örökkévalóságon át.

Tőlem függ az
én örök sorsom

*

Ismeretes *Pascal híres dilemmája.* Tételezzük fel, hogy amit a katolikus vallás az örök életről tanít, az nem igaz. Ebben az esetben sem veszíthetek semmit, mert a vallás segített engem erkölcsös, nemes életet élni. De tételezzük fel, hogy a vallás tanítása igaz és én mégsem törődtem vele, akkor elveszítettem mindent, mert elveszítettem örök boldogságomat. Mindig *jobb a biztosabbat választani.* A józan ember mindig így is cselekszik. De számunkra ez a dilemma nem állhat fenn. Mi tudjuk, hogy a vallás tanítása tiszta igazság és így *én biztos vagyok abban, hogy ha az Úr Krisztus földi országának vagyok hűséges harcosa, úgy az örök krisztusi országnak is egykor boldog tagja leszek.*

Pascal
dilemmája

IMÁDKOZZÁL ÉS DOLGOZZÁL!

XI. AZ EGYÉNI KERESZTÉNY ÉLET ESZMÉNYE

A Szentföldet járó vándor mindenkor a legnagyobb tisztelettel keresi fel zarándokútján a galileai Názáretet, ahol az Úr Krisztus, a keresztény életnek ez örök példaképe, életének javarészét töltötte. Názáret apró kis házaival a Tábor-hegy lankás lejtőjén fekszik. A ház, amelyben valamikor a Szent Család lakott, ma templommá van átalakítva. A falu közepén még most is mutatják a kutat, ahonnét a hagyomány szerint a gyermek Jézus naponként vizet vitt édesanyjának. Ebben a názáreti otthonban élt a Szent Család 25 évnél tovább. Itt dolgozott Szent József kezének munkájával keresve meg a család mindennapi kenyerét. Itt élt a legszentebb Szűz, egész életét a kis Jézusnak és Szent Józsefnek szentelve. Itt növekedett a kis Jézus a gyermekkor bájával és szeretetreméltóságával. Gyermekkorában segített édesanyjának, később pedig nevelőatyjának volt segítségére az ácsműhelyben. Ott növekedett ő napról-napra nemcsak korban, hanem bölcsességben, kegyelemben és kedvességben Isten és az emberek előtt.

A keresztény
életpéldaképe

A názáreti élet a munkás, az imádságos és az Isten előtt kedves és érdemszerző élet örök példaképe. A kereszténynek itt a názáreti hajlékban kell megtanulnia azt a lelkületet, amely a názáreti életet Isten előtt széppé és kedvessé tette. Neki is ennek az eszményképnek a mintájára kell leélni az ő hétköznapi életét, hogy az is az Isten előtt értékes és kedves legyen. A keresztény életet mindenkor e két vezérelv irányította: „Imádkozzál és dolgozzál”, „ora et labora”. A keresztény élet először is kötelességeink maradék-

nélküli hűséges teljesítésében áll. A munkás életet azonban az imával kell megszentelni és az imával megszentelt munkás életet bele kell illeszteni az Isten természetfeletti világának háttérébe, hogy az így az Isten előtt kedves és az örökkévalóság szempontjából érdem-szerző legyen.

I. Az imádságos élet örök példaképe

Az Úr Krisztus
imádságos
élete

Amikor az Úr Krisztus Názáretben élt, a jeruzsálemi templom volt az igaz Isten imáadásának hivatalos helye, de *a názáreti hajlék volt az a szentély, ahol az Istent méltóképen dicsérték.*

A názáreti otthonban mindenki, de elsősorban *az Úr Krisztus imádkozott.* Az Úr Jézus életének első pillanatától kezdve a legbensőbb kapcsolatban volt az Istennel és azért életének első percétől kezdve imádkozott. Később Szent József és Szűz Mária tanították meg őt a zsoltárookra és az egyéb imádságokra. Az Úr Jézus mindenekelőtt *imádlta az Istent* a maga és az egész világ nevében. De nemcsak imádlta az Istent, hanem *hálát is adott neki* a természet és a kegyelem minden ajándékáért. S végül az Úr Jézus imája *kérő ima volt*; imádkozott apostolaiért, híveiért, az egész emberiségért és különösen azokért, akik valamikor az ő Egyházának tagjai lesznek. Az Úr Krisztus ezáltal példát adott nekünk, hogy mi is egész életünkön át így imádkozzunk.

A mi imánk.
A dicsérő ima

Mi mindnyájan az Úr Krisztus példájára imádkozni tartozunk. Mindenekelőtt a dicsérő imával tartozunk az Istennek. Lelkünkben az értelem világossága ég és ennek fényénél kell felemelkednünk a tüne-mények utolsó okához, az Istenhez és neki hódolatunkat kell kifejezni azáltal, hogy elismerjük őt Istenünknek, dicsérjük és imádjuk őt. Isten megkívánja az ember e térdhajtását, nem önzésből, hanem mert ez az erkölcsi világ rendje és törvénye.

De nemcsak hódolattal, hanem hálával is tartozunk az Istennek. A hála törvénye szerint az ajándék visszaszáll az ajándékozóra. Minden nemes szív hálával gondol arra, akinek nagylelkűségét egyszer érezte. A hálátlant az emberek is megbélyegzik. A hála nem annyira az értelem, mint inkább a szeretet és a szív hódolata. Ezért kell az embernek az Isten ajándékait visszavinni azok forrásához az Istenhez és ezt teszi meg az ember akkor, amikor a természet és a kegyelem ajándékait a hála imájával köszöni meg az Istennek.

A hálaadó ima

Az ember köteles erre az imára nemcsak önmaga, hanem a természet nevében is. A természet a maga tökéletességeivel dicséri ugyan az Istent, ez a hódolat azonban néma és csak amikor az ember a természet nevében is hódol az Istennek, csak akkor alakul át ez igazi hódolattá. Isten ezt a dicséretet az erkölcsi világrendből kifolyólag kívánja meg a teremtményektől. A királyok is ezt a hódolatot akarják, amikor győztes hadjárataikról visszatérve bevonulnak országuk fővárosába. Nem elégszenek meg a fellobogózott város néma hódolatával, becsvágyuknak nem elég, ha bevonulásukkor mindjárt a nap és a csillagok is megállnának pályáikon, hanem nekik alattvalóik hódolata és dicsérete kell, akik hozsannát kiáltva, lelkük hódolatát terítik a bevonuló imperator lábai elé. A természet ezt a hódolatot nem adhatja meg, azért kell ezt az embernek megtenni, hogy így a természet általa hódoljon az Istennek. A természet nagy templomában így jut kifejezésre a természet hódolata és dicsérete is az Istenel szemben.

Az ima kötelezettsége

Végül kötelezve vagyunk a kérő imára is. Az ima elsősorban a lélek felszárnyalása az Istenhez. Az ima a lelki tehetségek: az értelem, a szív és az akarat felemelkedése az Istenhez és a vele való lelki foglalkozás. Ezért az ima lélektanilag is hat reánk, jobbá és nemesebbé tesz minket. Az imának e benső értékén

A kérő ima

kívül van egy másik külső értéke is; ez abban áll, hogy általa az Istentől kegyelmeket kérhetünk.

Isten felvette az imát az erkölcsi világrend törvényei közé. Az anyagi világ nem ismeri szükségleteit és azért nem is kérhet. Isten kérés nélkül is megáldja a pályájukon tovahaladó égitesteket, a kémiai törvényeknek engedelmeskedő atomokat, a mezők virágait és az állatok millióit. Az értelmes lény azonban megismeri szükségleteit és azért kérnie kell. A kérés az emberi társadalom törvénye. Az ember látván nyomorúságát és szegénységét, kér, könyörög, és így segít magán. A gyermek sírással, majd később kéréssel kéri szüleitől a szükséges dolgokat; a szegény az utcasarkon koldul. Ezért a kérés az erkölcsi világrend nagy törvénye. Imádkoznunk kell elsősorban az erkölcsi és a kegyelmi világ ajándékaiért. Imádkoznunk magunkért, másokért és elsősorban a hozzánk tartozókért, hogy a béke és a szeretet összefűzze őket és mindnyájan eljussanak az örök életbe Kempis Tamás szép imája szerint: „Felajánlom Neked, édes Istenem, szüleimnek, testvéreimnek és jóakaróimnak minden testi és lelki szükségletét, azokét, akik velem a Te kedvedért jót tettek az életben és mindazokért, akik arra kértek, hogy érettük és a hozzájuk tartozókért imádkozzam.“ (Kr. köv. 4, 9.)

II. A munkásélet örök példaképe

Az Úr Krisztus
munkás élete

Názáret a munkásélet örök példaképe. A názáreti otthonban mindenki dolgozott. Az Úr Jézus is alávetette magát a munka törvényének. Ő, aki az örökkévalóságban Isten Fia volt és itt e földön isteni méltóság övezte, megtehette volna, hogy a királyok márványpalotájában királyi vérből szülessen, hogy életét a dicsőség koszorúzza, és mégis, ő az isteni méltóságát egyesítette a munka nemességével, hogy így ő a munkáséletet megdicsőítse. Munkáscsaládban élven, nem akart mások-

nak terhére lenni, hanem nemes szívvel osztozott családja sorsában és ő maga is dolgozott. Az ő finom kezét feltörték a durva eszközök és mint egyszerű faragó ács, fáradva és izzadva kereste meg mindennapi kenyerét. Így lett az Úr Krisztus a munkásélet örök példaképe. *A kereszténynek is a munkában, kötelességének hűségese teljesítésében kell látnia életének legfőbb célját.*

Sokféle munka van. A fizikai munka a kéz és az izmok munkájában áll; így dolgozik a napszámos, a kézműves vagy a földműves. A szellemi munka a szellem tevékenységében, az ismeretek megszerzésében áll, ami az öntevékenységnek sokszor csak fárasztó munkájával érhető el. Mindkét munka, akár fizikai, akár szellemi, *az emberi élet legfőbb törvénye.* Ezért mondták a régiek is, „aki nem dolgozik, az ne is egyék”, vagy másként „Isten a madarat repülésre, az embert pedig a munkára teremtette”.

A munka az élet törvénye

A munka a természet, a haladás és a boldogulás legfőbb törvénye. Az emberiség kultúrkincseit a századok munkája teremtette meg. Mikor Isten az embert a teremtés urává tette, hogy így értelmi és testi erejének felhasználásával a teremtés ura legyen, a munkát rendelte a természet, az előrehaladás nagy törvényének. Csakis így lett ő a természet ura. Isten nem alkotta teljesen késznek a világot, hanem mindent primitívebb formában létesített, energiákat kötött le a föld mélyében, amelyeket az embernek kell felszabadítani és a kultúra szolgálatába állítani. Az ember így adja meg a világ utolsó simítását és végső alakját. A világegyetemben sok erő és anyag hever tehetetlenül, amelyeknek mintegy új életet ad az ember az ő találmányaiban, megteremtve így a civilizációnak a vívmányait, amelynek fényében és áldásaiban mi élünk.

A munka a természet törvénye

A munka a jelenlegi világrendben egyúttal az engesztelés törvénye is. A munka fáradsággal jár és ezért az engesztelés jellegével is bír. A munkával sok

A munka engesztel

minden rossztól mentesítheti magát az ember, főképen a fiatalság éveiben, és ha ifjúságának duzzadó erőit a munkásélet szolgálatába állítja, akkor biztosíthatja erkölcsi életét is, a fiataleknak sokszor végzetes időszakában is.

A munka az ember dicsősége

Végül a munka az Úr Jézus nyomán az emberiség dicsősége lett. Az antik világ a kézimunkától megvetéssel fordult el. Görögország lángelméi habozás nélkül kijelentették, hogy a munka méltatlan a szabad emberhez; ez nem szennyezheti be kezét munkáeszközökkel, amely csak rabszolga kezébe való. A rómaiak is, élükön Ciceróval, barbárnak tekintették a munkásembert. Ezért a római nép, amikor lázongva felvonult a császári paloták elé, nem kívánt munkát, hanem csak „panem et circenses”, „kenyeret és cirkuszi játékokat”.

Az Úr Jézus pedig az ő áldásos és isteni életével megtanított bennünket a munka megbecsülésére. Ő, az Isten Fia a názareti otthonban munkáséletet élt, isteni méltósága beragyogta a munkásotthont, isteni életének fénysugarai megaranyozták a munkáséletet, azt széppé, naggyá, nemessé, istenivé, az ember dicsőségévé tették. Ezért a kereszténység megbecsüli a munkáséletet és az élet kötelességének hűséges teljesítését a keresztény élet legfőbb céljának tekinti.

III. Az Isten előtt kedves és érdemszerző élet örök példaképe

Az Úr Krisztus értékes élete Isten előtt

Az Úr Krisztus 30 éven át élt egyszerű, ismeretlen életet a názareti hajlékban. Hogyan lehetséges ez? Azt még értem, hogy 20 éves koráig elvonult életet élt, mert ha már asszonytól született, akkor értem, hogy alá volt vetve az emberi fejlődés törvényeinek és így ifjúkorát a názareti otthonban élte le.

De miért élt ő 20-tól 30 éves koráig elrejtett, ismer-

retlen életet. Nagy Sándor és Bonaparte ebben a korban már csatákat nyertek. XIV. Lajos és Hollós Mátyás ebben a korban már országokat kormányoztak. Az Úr Jézus pedig férfikora legszebb éveiben faragó ács volt. És miért? Talán azért, hogy mi is faragó ácsok legyünk? Nem, hanem azért, hogy miként az ő élete az egyszerű keretben is kedves és értékes volt az Isten előtt, *példát adjon nekünk, hogy akármilyen is legyen életünk kerete, az mindenkor az Isten előtt kedves, ha azt a megfelelő erkölcsi háttérbe, a kegyelmi világ keretébe illesztjük be.* A mi életünk is, ha elrejtett és ismeretlen is, mégis kedves az Isten előtt és az örök életre nézve érdemszerző, ha a kegyelem állapotában élünk erkölcsileg jó életet.

Az Úr Jézus életének példájára *a mi életünk akkor kedves az Isten előtt és érdemszerző az örök életre, ha mi a kegyelem állapotában vagyunk,* mert akkor a természetfeletti világban élvén, erkölcsileg jó cselekedeteink érdemszerzők az örök életre. A mi életünk értékét az Isten előtt az Isten kegyelme adja meg.

Az életnek igazi értékét a kegyelem adja

A kegyelmet a Szentírás az istenfiúság és az örökbefogadás fogalmával akarja megmagyarázni. Szent Pál szerint azért küldte le Isten egyszülött Fiát, hogy általa mi is az ő fogadott gyermekei lehessünk, akinek a gyermek érzelmeivel mondhatjuk: Abba, Atyánk. (Róm. 8, 15.) Szent János is mondja: „Lássátok, mekkora szeretetet tanúsított irántunk az Atya, hogy mi Isten gyermekeinek neveztesse és mi csakugyan azok is vagyunk.” (I Ján. 3, 1.) *Mi tehát az Isten örökbefogadott gyermekei vagyunk.*

A kegyelem teológiája

Valakit *örökbefogadni* annyit tesz, mint őt a család kötelékeibe felvenni, őt a természetes gyermek jogaiban részesíteni.* Csak idegent lehet örökbefogadni. Aki a test és a vér kapcsán beletartozik a családi ott-

Az örökbefogadás

* A közismert jogi meghatározás szerint: *adoptio est personae extraneae gratuita assumptio in iura filiorum.*

tettei által valósággal érdemeket szerez magának Isten előtt az örök élet szempontjából. Isten a földi életért jutalomként az igazságosság valami címén adja meg nekem az örök hazát és az örök boldogságot. Minden jócselekedetemet, amelyet az életben a kegyelmi állapotban ebbe a felsőbbrendű világba bekapcsolódva teszek, Isten angyalai felírják az örök élet könyvébe és az mint fénylő drágakő fog tündökölni az örök életben ama koronán, amelyet az Isten ad majd énnekem az én jó keresztény életem jutalmául.*

Isten gyermekeinek erkölcsös cselekedetei azért, mert a természetfeletti világban élnek, e belső méltóságnál fogva érdemszerzők az örök életre. *Az érdemszerzésnek a föltétele a kegyelmi állapot és a cselekedetek részéről az, hogy azok a tárgy, a körülmények és a cél szempontjából erkölcsileg jók legyenek.* Erkölcsi cselekvéseink érdemszerző voltához elegendő a megszentelő malaszt állapota és az erkölcsileg jó cselekedet.** Ez már önmagában is elegendő és nem szükséges, hogy jócselekedeteinket a hit vagy a szeretet indítóokából végezzük és így azt külön-külön a jószándékkal az Istenre vonatkoztassuk. Mindazonáltal a lelki élet mesterei mégis joggal arra intenek, hogy a hit és a szeretet mennél gyakoribb felindítása által még jobban növeljük cselekedeteink természetfölötti értékét, mert ezek csakugyan növelik azt.

Az érdemszerzés föltételei

Az örök boldogság jutalma annál nagyobb lesz, mennél gazdagabb mibennünk a kegyelmi élet. Az Isten országában különféle rangfokozatok vannak, akárcsak a földi társadalomban és a mennyei boldogságnak a

A mennyei dicsőség mértéke

* A kegyelemnek egyik következménye az is, hogy a halálos bűn által elveszített érdemek a kegyelem visszaszerzése által ismét felélednek, amint azt a gyónásnál kifejtettük.

** Az erkölcsi rendbe beillesztett szabadakaratú cselekvés: az erkölcsileg jó cselekedet. A természetfeletti erkölcsileg jó cselekedet ugyanaz a szabadakaratú erkölcsös cselekvés, ha azt a kegyelmi állapotban visszük véghez.

mértéke sem egyforma. Szent Tamás nyomán a teológusok a kegyelem különféle fokaiiban látják a mennyei boldogság rangfokozatainak alapját. „Annál nagyobb lesz a dicsőség fénye, a lumen gloriae, amely lelkünket majdan övezi az Isten országának fényességében, mennél nagyobb a szeretet, illetve a kegyelem. Akiben tehát nagyobb a szeretet, illetve a kegyelem, az tökéletesebb mértékben látja és bírja az Istent és így boldogsága nagyobb és rangfokozata is magasabb lesz.” (Szent Tamás.)

*

Minden igyekezettel azon leszek, hogy a természetfeletti világ keretébe beállított imádságos és munkás életem az Isten előtt mennél értékesebb legyen, hogy így Isten örök országában mennél nagyobb mértékben lehessen részem az örök boldogságban.

XII. A KERESZTÉNY CSALÁD ESZMÉNYKÉPE

Az egyéni eszményi keresztény élet ismertetése után most már a keresztény család kérdéseit akarjuk megvilágítani a keresztény világnézet fényével.

I. A női eszmény

Talán a világ legszebb képe a sixtusi Madonna, amely az Isten Anyját a kisded Jézussal, mint az anyai szeretet megdicsőült szimbolumát tünteti fel. A Madonna a mennyország szépségeibe öltözötten áll előttünk, mint a nő legtökéletesebb eszményképe. Raffael imádságos lelkülete eszményképet rajzolt meg, amikor a *sixtusi Madonna csillagkoszorús képében megörökítette a női ideált; a Hitvest és az Anyát.*

A sixtusi
Madonna

A keresztény világnézet a hitvesben és az anyában látja a női eszményt. A nőnek a természettől rendelt élethivatása az, hogy családi otthonát boldoggá

tegye és gyermekeit, akiket az isteni Gondviselés reá bízott, a társadalom hasznos polgáiraivá nevelje.

Az antik világ
a női hivatásról

Nagyon helyesen adta meg az antik világ józan értékelése a nő legszebb dicséretét, amikor az elhunyt matróna sírkövére e magasztaló sorokat véste: „domum servavit et lanam fecit”, „a házat őrizte és font”. Ez volt a római női ideál abban a korban, amikor a rómaiakat a hősies erények a világ uraivá tették. És ez annyi évszázad után ma is a keresztény női ideál.

A férfi és a nő

Sokat írtak arról a háládatlan témáról, vajjon *ki értékesebb, a férfi-e vagy a nő?* Ez a kérdés azonban célt tévesztett, mert a természet isteni rendje örök érvényű munkabeosztással más munkakört szabott a férfinak és más a nőnek. *Az életnek két oldala van, az egyik a közélet, a másik a családi élet. Az előbbi a férfi, az utóbbi a női élet kerete.* A férfi a közélet terén és a kultúra előmozdításán fáradozik, ő szerzi meg munkájával a család mindennapi kenyerét. Ezzel szemben a családi otthon ápolása és a jövő nemzedék felnevelése a nő feladata. S ezért természetes, hogy a történelem folyamán a nők valahogy kiszorultak a közélet, a tudomány és a kultúra fejlesztésének munkájából, ellenben a családi otthonban alkották meg az ő örök időkre szóló alkotásaikat.

A tudomány és
a nő

Nem a nőnek a hivatása, hogy az emberiséget a tudás kincseivel gazdagítsa. A reneszánsz korban az okos nő volt az eszménykép és mégis abban a korban sem billent a mérleg az ő javukra. Egészen bizonyos, hogy az elvont és komoly munkát kívánó tanulmányokban, mint aminő a jog, az orvostudomány, a bölcsélet, a matematika és a technikai tudományok, a nő átlagban nem veszi fel a versenyt a férfival. Sőt még a szépművészetekben is, ahol a nő már sok diadalt aratott, több érzékkel bír a finom és az előkelő, mint a fenséges és a nagyszerű iránt, s azért itt is az örök időkre szóló alkotások nem a nő, hanem a férfi nevéhez fűződnek.

A nőnek nem az a hivatása, hogy a politika vagy a közélet terén érvényesüljön. A népek történetének tanúsága szerint mindenütt a férfit illette meg a politika és a közélet. Kétségtelenül a politikai élet szennyos hullámain könnyen szétfoszlik az a dicsfény, amelyet a nő alakja köré fonnak a családi tűzhely géniusai. Ha azonban a törvényhozás ma már megadja a nőnek a választó jogot, éljen vele a köz javára, de ne higgye, hogy az ő hivatása a közügyek vezetése, mert ez a természet bölcs berendezése folytán nem a nő, hanem a férfi életkerete.

A közélet
és a nő

A kereszténység a női hivatást a Hitvesben és az Anyában látja. A nő életkerete a család. Ő ott a férfi életének ereje, ő a gyermekek anyja és az ő ölen bontakozik ki a jövő nemzedék testi és lelki jóléte. A nő itt alkotja meg az ő nagyszerű alkotásait, amelyekért hálás lesz neki az emberiség. Ha a nők nem is építettek századokra szóló Szent Péter-templomot, nem faragtak mózesi szobrot, nem festettek raffaeli képeket, nem írtak wagneri operát és nem fedezték fel a modern technika csodáit, de megvan az az elégtételük, övék az a soha el nem múló dicsőség, hogy e nagy mesterek: Bramante, Michelangelo, Raffael, Wagner, Edison és az emberiség többi nagy képviselői mind az ő gyermekeik lévén, tőlük kapták testi és lelki adományukat és ők nevelték fel őket. És ha a nő nemcsak a családban, hanem ezenkívül még a karitatív társadalmi téren is teljesíti kötelességét, akkor ő építi fel az új világ boltíveit, amelyeknek árnyékában boldogabban él a jövő nemzedék.

A keresztény-
ség a nő
hivatásáról

A nő az emberiség szívében mint Hitves és mint Anya áll a tisztelet legmagasabb fokán. Ez így volt mindig és ez így is lesz még akkor is, ha a nő idővel a társadalmi élet minden vonalán is érvényesülne. Mert ez a fenséges hivatás, amelyet a természet Alkotója szánt általánosságban a női nemnek. S ezért érthető is, hogy az emberiség miért fon lelkének sugaraiból

A Hitves és
az Anya

dicsfényt a Hitves és az Anya alakja köré és miért szenteli neki minden esztendőben az „Anyák napját”. Ő van hivatva arra, hogy ebben a züllésnek indult világban a romlástól megmentse a társadalom utolsó életegységét, a családot és ezért illő, hogy ez a nap ünnep legyen nemcsak a férfi és a gyermek, hanem a társadalom lelkében is.

*

Az itt mondottak azonban csak a női nem átlagára vonatkoznak, mert *az önálló életet élő nőnek is van életcélja*. Az életcél elsősorban egyéni és csak másodsorban áll a faj géniuszának szolgálatában. Sőt az ilyenek nem egyszer a társadalom igazi jótevői, akiknek lábnyomán csak áldás fakad, amikor a keresztény karitás virágait széthintik a szegények körében.

II. A keresztény házasság eszménye

Az első házasság

A paradicsom édenében leszállt a békés alkonyat. Ádám, az első ember mély álomba merült. Mikor pedig felébredt, ott látta maga előtt azt, akit Isten segítőtársul alkotott neki az ő oldalából. Ő volt az értelem; akit maga előtt látott, az volt a szív; ő a méltóság, amaz a báj; ő az erő, amaz a finomság és az odaadás; ő az alkotó munka képviselője, amaz a szereteté; ő az élet magvetője, amaz a termőföld, amelyből az új élet sarjad. Így látta maga előtt önmagának kiegészülését Évában, az ő hitvesében. *Ez volt az első házasság*, amelyet Isten szent áldásával bocsátott százados útjára: „Növekedjetek és sokasodjatok, töltsétek be a földet és uralkodjatok rajta.”

A házasság isteni intézménye

Mivel az emberi élet kerete oly rövid, azért Istennek gondoskodnia kellett intézményesen az emberiség fennmaradásáról. *Isten a házasság intézményével biztosította az emberiség fennmaradását ezen a földön.*

Minden népnél a vallásnak tisztelete veszi körül

azt az intézményt, amely az élet bölcsőjét ringatja a századok folyamán. Az antik világ a házasságot az istenek oltalma alá helyezte. A családi tűzhely szentélyében állandóan égett Juno istenasszony tiszteletére az áldozat tüze. Azonban az istenek nem tudták megoltalmazni a családi élet tűzhelyét az elfajulástól és ezért pusztult el az ókori társadalom is.

A házasság az antik világban

A kereszténységnek jutott a magasztos feladat, hogy az elkorhadt antik világ romjain új világot építsen fel. A kereszténység a házasság örök érvényű formáját a maga eredeti tisztaságában állította helyre. A *keresztény házasság* nemcsak az emberiség fennmaradását biztosító intézmény, nemcsak a nemi ösztön kielégítésének megengedett módja, hanem a *férfinak és a nőnek sirigtartó, felbonthatatlan, etikai életközössége, amelyet az Úr Krisztus szentségi rangra emelve a szentség méltóságával vett körül.*

A keresztény házasság

A *keresztény házasság elsősorban etikai életközösség*, amelyben a férfi és a nő egymásnak segédkezet nyújtanak a kölcsönös támogatásra, hogy így kettesben életük szebb és értékesebb legyen. Legyen a nő férje gondolatvilágának részese, támasza az élet

Az etikai életközösség

A szentségi
méltóságra
emelt élet-
közösség

nehézségeiben, férje lelkének legnagyobb ereje, akinek szeretete elsimitja a gond szántotta barázdát és legyen otthonának védőangyala. A férfi pedig legyen egész jellem, aki becsülettel hordja vállain a megélhetés nyomasztó gondjait és aki hűséges szeretetében azzal szemben, aki életét rábízta ifjú életének soha többé vissza nem térő ajándékaival.

A házasság etikai tökéletességének koronáját a vallás adja meg. *A keresztény házasság szentségi méltóságra emelt állapot* és ennek örök eszménye ama megszentelt viszony, amely az Egyház és az ő mennyei jegyese között fennáll. A férfinak, úgy mondja Szent Pál, szeretni kell a feleségét, mint ahogy Krisztus szeretete Egyházát az önfeláldozás szeretetével. S viszont a nőnek hűségesen kell ragaszkodnia férjéhez, mint ahogy az Egyház is ragaszkodott törhetetlen hűséggel isteni jegyesehez mindenkor, még az üldöztetések napjaiban is. (Efez. 5, 23.)

Az azonos vallás a boldogság egyik tényezője a családban. A házastársak akkor boldogok igazán, ha lelkük leghűségesebb törekvései egybeforrtak, ha világnézetük összhangzó, ha együtt imádkozva, egy hitből merítik az erőt az élet nehézségei közepette, ha együtt térdelve az Úr asztalánál, együtt fogadják szívükbe az Urat. Ezek az ideális házasságok, amelyek nemcsak a testi szépségen, hanem az etikai értékeken, az érzelmek, a törekvések, a világnézet és a vallás harmóniáján épültek fel. Ezek a házasságok az örökkévalóság csillagzatában születtek meg. Ezekben a házasságokban évek múltán, még az aranylakodalom napján is, amikor már rég eltűnt a szerelem erotikus vonzalma, mégis a szeretet oly békésen zeng a szívekben, mint az esküvő napján, amikor a kibontakozó élet szépségeibe öltözötten fogadtak egymásnak örök hűséget az Úr oltára előtt.

A felbonthatatlan házasság

A keresztény házasság egy férfinak és egy nőnek *sirigtartó életközössége, amely nem ismer felmondást.*

Sajnos, a mai korban könnyen bontják fel a házasságokat. Pedig az elválás megalázó a nőre, lehetlenné teszi a gyermek felneveltetését és a hanyatló társadalmak sírját ássa meg. Ezért a kereszténység a felbonthatatlan házassággal teszi az emberiségnek a legnagyobb szolgálatot.

Az elválás mindenekelőtt *megalázó a nőre*. A férfi könnyen köthet új házasságot, a nő azonban már nem, mert már nem bírja érintetlen szépségének ajándékait. De éppen azért, mert ebben a küzdelemben a nő a férfival nem egyenrangú, azért kell a kereszténységnek a felbonthatatlan házassággal védeni a gyenge nőnek jogait az erősebb férfi visszaéléseivel szemben.

A házasság állandóságát megkívánja a gyermek felneveltetése, mert az csak a fel nem bontható házasságban lehet meg. Kettlen hozták létre az életet, azért kettőnek kell azt ápolni az állandó családi tűzhelyen. Szétdőlt tűzhelyen a gyermek élete örömtelen és nem is fejlődhetik harmónikusán.

Végül *az elválások a társadalmak alapját ingatják meg*. Az olyan házasságokban, amelyeket az elválás mellékgondolatával kötnek, ott nem sarjad élet vagy ha van is, akkor a gyermek élete nagyon szomorú. Az olyan társadalom, amely az elválásokat törvényileg is megengedné, nem állhatna fenn sokáig, mert az elválások meglazítják a családok pántjait és szétesnek a családok, a társadalom utolsó életjegységei. A római birodalom is akkor pusztult el, amikor bármely csekély ok, az első ránc a homlokon, elegendő ok volt az elválásra, amikor a tiszteletet parancsoló matróna helyére az élvezetet hajhászó nő jött, aki éveit nem a konzulok, hanem férjeinek száma szerint számlálta. De akkor el is bukott végkép a hajdan oly hatalmas római birodalom.

A kereszténységnek sokszor szemére vetik, hogy az ember méltóságát megalázza és sokszor boldogságát teszi tönkre a soha fel nem bontható házassággal. Ezért kívánják sokan a mai korban, hogy az Egyház lazítson

A keresztény házasság az isteni világrendben

ezen a hajlíthatatlan pántokon. Ez azonban téves. A kereszténység amikor a házasság intézményét a szenvedélyek hullámveréséből kiemeli és örök érvényű etikai alapra helyezi, ezzel az emberi romlottság közepe is csak biztosítja az egyén etikai életét és az emberi nem fennmaradását. A növényvilágban a növény magába veszi a virágport, a jövődő élet zálogát és ezzel biztosítva van a faj élete. Az állat is vakon engedelmeskedik a természet ösztönének és azért ott a faj fennmaradása érdekében nincs szükség külön etikai korlátokra. Az ember azonban szabadakarattal rendelkező erkölcsi lény lévén, áthághatja az etikai világrendet; a szenvedély könnyen úrrá lehet a lélek felett és az ösztön hatalma könnyen lehetne végzetes az emberiség életére nézve, ha az nem lenne állandóan megmaradó és sérthetetlen formák közé szorítva. Isten a nemi ösztönnek etikai háttérrel adott és azért kapcsolta egybe a teremtő erőt az érzéki gyönyörrel, hogy a házasság keretében egyrészt az egyéni erkölcsi élet színvonalát, másrészt az emberiség fennmaradását biztosítsa. Ebben az etikai háttérben a nemi élet örömei éppoly megengedettek, akárcsak a legtisztább muzsikáé.

III. A keresztény család eszménye

A család kincse a gyermek

A kereszténység a gyermekben a család legnagyobb kincsét tekinti. A gyermek a szülők összekötő kapcsa, szeretetük visszhangja, lelkük lelke és életük élete; ő teszi szorosabbá a hitvestársak kézfogását, ő örködik boldogságuk állandósága felett, ő ad célt az ő életüknek.

A soktagú és az egykős család

Ha a gyermek az élet kertjének drága virága, akkor annál szebb a családi kert, mennél több van belőle. A sokgyermekes családban sok a gond, de azért az ilyen család mégis gazdag, és a szülőket joggal boldogítja a tudat, hogy fáradozásaikkal a szeretet

aratását gyűjtik öregségük napjaira. A soktagú családban a gyermekek jobban edződnek az életre. Ha a soktagú családban a kérlelhetetlen halál egy gyermeket el is ragad, ott hamar megvigasztalódnak. A szülők joggal mondhatják, hogy gyermekük angyal az égben, hiszen az angyalok kara ezekből az ártatlan lelkekből egészül ki; ez az angyal tovább is a családé, aki imádkozik érte az Istennél. Ellenben az egykés családban a szülők élete örökös aggodalom az egyetlen gyermek életéért. Ha pedig a halál elragadja a szülők egyetlen örömét és ha később már nem áll módjukban új életet plántálni, akkor mindenkorra sivár és vigasz nélküli lesz az ilyen otthon. Sokszor ez az egykés agyonkényeztetett gyermek lesz később a szülők zsarnoka. Ezért érthető, hogy miért kerülnek ki a természetű soktagú családokból az emberiség legkiválóbb képviselői. Így pl. Bach Sebestyén szüleinek 9-ik, Franklin Benjamin szüleinek 8-ik, Liziói kis Teréz szüleinek 9-ik gyermeke volt. Hogyha Liziói kis Teréz családjában a szülők úgy gondolkodtak volna, mint a mai legtöbb családban és már az első két gyermek után bezárták volna az élet kapuit a többiek előtt, akkor Liziói kis

Teréznek csillaga sohasem ragyogna a kereszténység égboltján.*

A gyermek sorsa az örökléstan világánál

Mi határozza meg a gyermek testi-lelki alkatát ebben a földi életben?

A régi időkben komolyan hitték, hogy a gyermek sorsa a csillagokban van megírva; azt hitték, hogy az emberi sors a csillagok állásának függvénye és azért nézték mindig a csillagok állását a gyermek születése idején. Mi azonban tudjuk, hogy az ember sokkal párányibb pontja a világegyetem mérhetetlen birodalmának, semhogy sorsa a csillagos ég járásával összefüggésben lehetne.

Ami azonban a régiek asztrológiájában hiú ábránd volt, az a modern biológiában az örökléstan törvények fényénél megdönthetetlen valóság. A gyermek sorsa nem a csillagok állásának, hanem a szülői szervezet függvénye. Az emberi élet sarjasztása és kibontakozása az élő lényeket általánosan irányító törvények szerint megy végbe, akárcsak a növény- vagy állatvilágban. A búzaföldön is a bőséges termés függ egyrészt a mag minőségétől, másrészt az élet feltételeitől, mint aminő a jó termőföld és az egyéb tényezők. Hasonlóképpen *az emberi élet kibontakozása is függ egyrészt az egészséges örökletes anyagtól, másrészt a harmónikus élet kibontakozását biztosító életfeltételektől.* Ezekben a tényezőkben a gyermek sorsa már előre meg van pecsételve.

1. A szülők testi és lelki egészsége

Az egészséges örökletes anyag

Az örökletes anyagot a gyermek szüleitől kapja. A házasulandóknak tudniuk kell, hogy ők magukból vetik ki az élet hajtását és ezért vigyázniuk kell, hogy

* Bár a családi boldogság záloga a gyermek, azért mégis a mélyen vallásos, de gyermektelen házastársak nem tartják magukat szerencsétleneknek. Az ilyenek is megsokszorosítják magukat, ha nem is testben és vérben, de az irgalmas szeretet jótéteményeiben; ezek igen gyakran a társadalom legnagyobb jötevői.

egészségesek legyenek, mert csak egészséges fának lehetnek egészséges hajtásai. Ezek megmásíthatatlan természettörvények. Ha a szülő egészséges, akkor annak hajtásai is egészségesek. Ellenben, ha a szülői szervezet fertőzött, úgy a gyermek sorsa már előre meg van pecsételve, mert rendes körülmények között az Isten nem függeszti fel a természet törvényeit.

Az élet sarjasztásának ez a szigorú törvényszerűsége *kötelezővé teszi a házasulandóknak a fiatal korban a házasság előtt a tiszta élet törvényét*, és pedig elsősorban azért, hogy annak áldását ők maguk élvezzék egészséges gyermekeik körében.

A házasság előtti tiszta élet

Mélységes szomorúsággal kell gondolnunk azokra, akik a fiatalkor mámoros napjaiban nem tartják meg a tiszta élet törvényeit és így *megfertőzik szervezetüket különféle nemi betegségekkel*. Ilyenkor teszi szerencsétlenné magát az ifjú egész életére és elveszíti talán örökre a boldog családi élet ajándékát. Mert ifjúkori elterjedése testébe és vérébe íródik, amellyel a jövő nemzedék vérét is megmérgezhethi. Az ilyen vérbajos férfi megfertőzheti feleségét; számtalan női bajnak ez a forrása és ha a házasság első éveiben ismeretlen titkos betegségek örlik a fiatal női szervezetet, ennek ez a fertőzés az oka. Meghal ilyenkor a nő szívében a szeretet is, mert hogy is szeretheti azt a férfit, aki őt gyógyíthatatlanul megmérgezte és a boldog anyaság megszentelt örömeitől megfosztotta. Ez a fertőzés sokszor elveheti az élet bölcsőjének termékenységét is; a magtalan házasságoknak tekintélyes része ebben a fertőzésben találja magyarázatát. És milyen szomorú örökséggel megy bánatos útjára az a gyermek, akít mégis életre hívtak. A fertőző geny teljes vakságot is okozhat. Sokszor a gyermek halva születik és ha élve lát napvilágot, sokszor teste fekélylyel van tele és az anyai bánat eleven megtestesülése lesz. Ezért ezek az élettani törvények is megkövetelik az ifjúkorban a tiszta élet törvényét, mert csakis az

Az ifjúkor ellátásai

A házasulandók testi-lelki egészsége

erőteljes tiszta élet talajába lehet elültetni egészséges életfát, amelynek majd egészséges hajtásai lesznek.

Az emberi élet sarjasztásának előbb említett törvényszerűségét szemelőtt tartva, kétségtelen, hogy a *boldog házasságnak első feltétele a testi és a lelki egészség*. Csakis egészséges embereknek volna szabad házasodniuk. Ez a helyes eugenetika, a helyes fajvédelem, amelyet az Egyház is teljes mértékben helyesel. Felette kívánatos lenne, ha valamelyes formában kötelező lenne a házasságkötés előtt az egészségi bizonyítványok kicserélése, amit a kormány is dicséretes igyekezettel megvalósítani óhajt. Ennek szinte magától értetődő természetes szokásnak kellene lennie, hogy így eredményesen lehessen küzdeni a családi boldogság két legnagyobb ellensége: a nemibajok és a tüdővész ellen.*

2. A gyermeki élet kibontakozásának feltételei

A gyermek sorsa nemcsak az egészséges, örökletes anyagtól függ, amely, mint mondtuk, a szülői szervezet függvénye, hanem mindama feltételektől, amelyek mellett a gyermeki szervezet harmónikusán fejlődhet ki.

A családi otthon

Elsősorban említendő az egészséges családi otthon, az *egészséges lakás és a biztos megélhetés*. Aki tisztességes lakást és biztos megélhetést nem tud biztosítani, annak nem volna szabad családot alapítania, mert a nyomortanyán, ahol nincs meg a megélhetés, nem bontakozhatik ki az erőteljes, életetfakasztó, természet-hű család.

* Ahol tehát a testi és a lelki egészség nincs meg, mint a vér-bajosoknál, a tüdővészeseknél, a nagyfokú alkoholistáknál vagy a gyengeelméjűeknél, ott a házasság nem is kívánatos. Ez különösen akkor áll, ha vérrokonok közötti házasságról lenne szó, mert így a betegségre való hajlamosság mindkettőben megvan és a betegségek hordozói, az öröklési egységek könnyen összegeződnek és így csakis terhelt nemzedékre lehetne kilátás.

A családi otthonban bontakozik ki a gyermek élete az édesanyának gondos ápolása mellett. Isten, aki oly csodálatosan gondoskodott a mezők liliomairól és az ég madarairól, *gondoskodott a gyerekekről is, és pedig ama fenséges életközösség által, amelyet az anya és a gyermek között létesít a legmélyebb biológiai és etikai kapcsolat.* Az anyának legszentebb kötelessége eme nemes hivatásnak életét szentelni.

A gyermek és az anya

Az édesanyának kötelessége ápolni a közte és a gyermek között fennálló biológiai, élettani kapcsolatot *már az élet első percétől kezdve.* Ezért vigyázni kell magára, nehogy a szíve alatt sarjadó életet káros behatás érje és meg kell adni neki mindent, ami szükséges az élet egészséges fejlődéséhez már ebben az első korszakban is.

Az anyai szív alatt

Mikor a gyermek megszületik, akkor az édesanya fokozottabb mértékben köteles ápolni közöttte és gyermeke között az élettani kapcsolatot, megadván gyermekének a természettől megkivánt táplálékot: *az anyatejet.* Ez olyan súlyos kötelezettség, amely alól semmi más, csakis a táplálási képtelenség menti fel őt.

Az élet első hónapjai

A gyermekkorban biztosítani kell a gyermeknek a megfelelő táplálkozással és az egyéb életfeltételek biztosításával az egészséges élet fejlődését. Az élet második esztendejétől kezdve az anya és a gyermek között már nincs meg az élettani kapcsolat, hanem azt *a szeretet kapcsolata és a nevelés feladata váltja fel.* A szülőknek a gyermeket nemcsak a testi, hanem az erkölcsi életre is el kell vezetni. Meg kell adni mindent, hogy mind a testi, mind a szellemi élet harmónikusán fejlődjön. A gyermekben nagy az utánzó képesség, szinte önkénytelenül teszi meg azt, amit odahaza lát és ezért, ha erkölcsös légkörben él, akkor természet-szerűleg maga is rászokik az erkölcsi elveknek megfelelő életre, és így értékes ember lesz belőle. Erkölcs-telen és alkoholos légkörben a gyermek könnyen elzúlik és az emberiség veszedelme lesz belőle. Ha

A gyermekkorban

így a gyermek rászokik az erkölcsi elveknek megfelelő életre, akkor jellemes ember lesz belőle, akinek mindenkor megvan akarati készsége arra, hogy az erkölcsi elveknek megfelelő módon cselekedjék; a jellem adja meg az embernek legnagyobb értékét.

A serdülőkorbán

Végül a szülőknek kötelessége gyermekük mellett állani a serdülés kritikus esztendeiben, hogy egyrészt a helyes felvilágosítással, másrészt az erkölcsi élet ápolásával átsegítsék őt az ifjúkornak sokszor végzetes szakadékaiban. A serdülőkor feladatait kissé bővebben fejtjük ki.

3. A serdülőkor feladatai

A megfelelő felvilágosítás és az erkölcsi felváltás

A gyermekkorban a tudatlanság és a gyermekmesék homálya védi az erkölcsi életet az ösztönök időelőtti fellángolásától. Ezt a tudatlanságot azonban sokáig megőrizni nem lehet, mert a mai világ úgyis szétoszlatja a gyermekkor mesevilágát és őt eléggé megismerteti az élet reális vonatkozásaival. *Ha ilyenkor az ifjú a helyes erkölcsi háttérben megkapja a kellő megvilágítást és egyben az erkölcsi erőt, akkor megtartja az élet reális vonatkozásainak ismerete dacára is erkölcsi életének érintetlenségét.* Ellenben ha az ösztön fellángol az etikai háttér és az erkölcsi erő nélkül, akkor az időelőtti fellobbanó belső tűz elperzseli az erkölcsi élet virágait; élete hasonlatos lesz ama virághoz, amely az első napsugárra teljesen kinyílt és azért időelőtti elvirágzott, mert az élet nyara még nem jött el számára. Ezért kell a nemi élet ösztönét a helyes megvilágításba állítani, amelynek későbbi törvényes formája az ifjúkori tiszta szerelmen át a keresztény házasság. Ez az isteni világrendben a nemi életnek etikai háttere.

A serdülőkorban megjelenő nemi ösztön értékelése

A nemi ösztön fellépése a serdülőkorban a természet rendje. Amit a természet ura, az Isten oly bölcseséggel alkotott, azt nincs jogunk nemtelennek mondani. A ifjúkorban jelentkező fiziológiai folyamatok, az

életitkok ébredő erői nem mondhatók magában véve nemtelennek, mert ez a természet bölcs berendezése folytán van így. Bűnös és nemtelen akkor lesz, ha az emberek kiragadják abból az etikai háttérből, amelybe az Isten a nemi ösztönt helyezte és azt öncéllá teszik.

A nemi ösztön első ébredése nem azt jelzi, hogy az ifjú most azt módnélkül kielégítse, hanem azt jelenti, hogy az ifjú átlépte a gyermekkor határát, belépett a férfikorba és készülnie kell az élet nagy feladatára, amely az emberiség átlagára az Isten teremő erejében való részesedést jelenti, de egyedül csakis az Istentől megállapított keretek között, a házasság intézményében.

A serdülőkorbán nemcsak az erkölcsi törvény, hanem az élettán nevében is a kereszténység követeli az önmegtartóztató életet. A biológia azt tanítja, hogy az a rendszer, amely később a faj géniuszának áll a szolgálatában, a serdülés korában a belső kiválasztási mirigyrendszer egyik legfontosabb része és az általa termelt váladékok, a hormonok, szükségesegek a fiatal szervezet egészséges fejlődéséhez. Ha fiatal szervezet ezeket a felette értékes anyagokat elfecsérli, akkor legnagyobb mértékben ideges lesz, korán megroppan és megöregszik.

A tiszta élet törvénye a serdülőkorbán

A tiszta élet törvénye, amelyet az etika éppúgy, mint a vallás és a fajvédelem megkíván, a serdülőkorbán is megtartható. Sokan mondják a mai korban, hogy a nemi ösztön oly erővel lép fel a serdülőkorbán, hogy az egészséges szervezet annak nem parancsolhat. Ez azonban téves. Ez áll az egyéni élet szolgálatában álló ösztönökre, de nem a nemi ösztönre.

A tiszta élet törvénye megtartható

Az embernek különféle ösztönei vannak, amelyek különböző parancsoló erővel lépnek fel. *Legerősebben lépnek fel az egyéni élet szolgálatában álló ösztönök.* Az embernek legnagyobb ösztöne a légzés ösztöne, amelynek ellenállani akarati elhatározással lehetetlen. Senki sem lehet öngyilkos olyképen, hogy azt mondja:

Az egyéni élet szolgálatában levő ösztönök

nem lélekzem. A lélekzés sokkal nagyobb erővel lép fel, semhogy annak parancsolni tudnánk. Ez érthető is, mert itt az élet fenntartásához szükséges legfontosabb tényezőről, a levegőről, az oxigénről van szó, amelynek hiányában egy-kettőre meghalnánk. A másik ösztön a *szomjúság és az éhség ösztöne*, amelyet ha nem elégítünk ki huzamosabb időn át, akkor meghalunk.

A faj szolgálá-
tában álló
ösztön

A *nemi ösztön* azonban a faj fennmaradásának áll szolgálatában és azért érthető, hogy miért *nem lép fel oly parancsolólag, mint az egyéni életet biztosító ösztönök*.

Az ösztön az Isten akarata, a természet megnyilatkozása és az a rendeltetése, hogy az emberiség fennmaradását biztosítsa a törvényes házasság keretében. És amint az éhség és a szomjúság ösztöne a testnek épségben maradását akarja szorgalmazni és nem volna a természet rendje szerint, ha az ember azzal egészségének rovására visszaélne és halálra enné vagy inná magát, úgy hasonlóképen *a nemi ösztön az Isten elgondolása szerint a boldog családalapításnak legfőbb szorgalmazója, a család, a faj és a nemzet megerősödésének a forrása* kell, hogy legyen és nem pedig a kicsapongások rúgója és a nemi betegségeknek alattomos fegyvertársa.

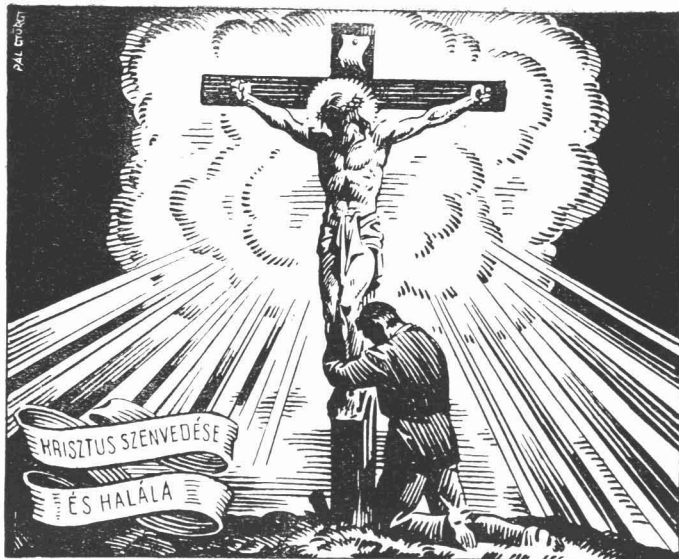
A serdülőkor
feladata

Ezért a fiatalkorban az ifjú látva a nemi élet eme erkölcsi hátterét és tudva annak jelentőségét a jövő élet szempontjából, *átérzi erkölcsi kötelezettségét annak, hogy a tiszta élet törvényét ifjúkorában megtartsa*. Hogyha fiatalkorában megvan eme erkölcsi beállítottsága, ha kerüli azokat az alkalmakat, amelyek lélektani alapon kiválthatják benne a szenvedélyek fellángolását, ha ifjúkorában leköti duzzadó életének energiáit a munkásélet szolgálatába és ha lelkét a kegyelmi élet erőivel is felvértezi, akkor ifjú életének sajkáját az ösztön viharzó hullámain átvezeti a jövő élet vizeire, ahonnet a messze távolból a családi élet boldogsága

íntegyet felé. A tiszta ifjúság a boldogabb jövő egyetlen záloga.

A természet a gyermekek felnevelését közvetlenül az *anya* kezeire bízta. Ő neveli annyi szeretettel gyermeke nyiladozó lelkét és azért érthető, hogy a gyermeki szeretet sugarai miért övezik elsősorban az *anya* alakját. Pedig az *apát* is ugyanaz a tisztelet és szeretet illeti meg, mert az élet örömeit és a mindennapi kenyeret, amelyet az *anya* nyújt a gyermeknek, az ő fáradságos munkája szerzi meg. A gondos apának a képe az *anya* képével egyidőben szövődik be a szeretet szálaival a gyermeki lélek világába és a gyermeki szív oltárán lángalobbantja a hálás szeretet örökmécsesét, amely akkor is ég a gyermek szívében, amikor a szülők már rég elporladtak a föld mélyében. Sőt ez a szeretet még a halál hatalmán is győzedelmeskedik, mert ha a szülők a gyermeket nemcsak a földi élet és az állam, hanem az örök élet, a mennyország számára is nevelik, akkor ez a szeretet fennmarad a szülők és a gyermekek között örökké az örök életben.

A szülők fontos hivatása

XIII. A) AZ ÚR KRISZTUS SZENVEDÉSE ÉS HALÁLA

Az Úr Krisztus szenvedése a *testi és lelki szenvedések szakadatlan láncolata*. Kövessük őt keserves kínszenvedésének állomásain keresztül egészen a Kálvária-hegyre és a kereszt tövében letérdelve hálás szeretettel köszönjük meg neki a megváltás nagy ajándékát.

Az Olajfák
hegyén

Az Úr Jézus szenvedései az Olajfák hegyén a Getszemáni-kertben kezdődnek. Az Úr Jézus ott látta maga előtt elvonulni szenvedéseinek véres jeleneteit, látta vállalt megváltói feladatának részleges meddőségét, látta, hogy oly sok emberért hiába ontja szentséges véréét. Ez a lelki fájdalom annyira erőt vett lelkén,

hogy vér sajtólódott ki a test pórusain; földre borulva vért izzadott, vérrel verejtekezett. Majd önként átadja magát a poroszlóknak, akik elfogják őt és mint gonosztevőt a főpap elé hurcolják.

A főpap előtt a szolgák az Úr Krisztust arculütik; ez pedig a lehető legnagyobb sérelem és meggyalázás. A főpap udvarában egész éjjel bántalmazták. Arcát, ezt az imádásra méltó arcot leköpik, gúnyt üznek belőle, bekötik szemét és úgy bánnak vele, mint egy bolonddal.

A főpapnál

A zsidók az Úr Krisztust a főpaptól Pilátus elé viszik, ahol őt mint gonosztevőt vádolják és halálát követelik. Pilátus azonban nem találta őt bűnösnek, hanem elküldte őt Heródeshez, hadd ítélkezék ő felette. Heródes pedig, mivel az Úr Krisztus őt még válaszra sem méltatta, egész udvarával kigúnyolta és mint eszelőt, fehér ruhába öltöztetve visszaküldötte Pilátushoz.

Pilátusnál és Heródesnél

Pilátus, hogy a zsidókat könyörületre indítsa, az Úr Krisztust kegyetlenül megostoroztatta. Az ostromozás a rabszolgáknak szánt kegyetlen büntetés volt és sokan az ostromozás alatt meg is haltak. Az Úr Jézust odavezetik az oszlophoz, odakötik az oszlopon lévő karikához és lelketlen római katonák vaskampókban végződő ostorral ütik-verik az Úr szent testét. Ezek a kampók bemélyedve a testbe és visszarántva, szétszaggatják az Úr szent testét. Mindenütt patakokban folyt alá a vér, megkínzott teste mély sebekkel volt tele. A kegyetlen ostromozás után a véres Krisztusra bíborpalástot dobtak, tövisből font koszorút tettek a fejére, amelyet mélyen szentséges fejébe vertek és így vezette őt Pilátus a zsidók elé, mondván: „Íme az ember.” Csakugyan ő a fájdalom embere, miként azt Izaiás próféta megjövendölte, ő a tetőtől-talpig vérében fetrengő ember, akit Isten zúzott szét az emberiség bűneiért.

A megostoroztatás

Pilátus menteni akarta az Úr Jézust és azért Barabbással akarta kicserélni. Az őrzőngő néptömeg

A halálos ítélet

azonban az Úr Krisztust Barabbásnál alábecsülte és halálát követelte. Erre Pilátus kimondta a halálos ítéletet: Ibis ad crucem, a kereszten halsz meg. És átadta őt a zsidóknak, hogy őt keresztre feszítsék.

A keresztút

Az Úr Jézus maga viszi nehéz keresztjét fel a Golgota hegyére. Súlyos kereszt volt az, mert annak egy ember súlyát kell megbírnia. Nem is hordja, hanem inkább csak vonszolja. Vállát megsebzí a reá nehezedő kereszt, lépten-nyomon odaütődik a töviskoronához, amely még mélyebben vésődik be szent fejébe. Az Úr Jézus háromszor esik el a keresztúton és anynyira kimerül, hogy a zsidók abbéli félelmükben, nehogy útközben meghaljon, segítségül hívják az arra menő Cirenei Simont, hogy ő vigye az Úr Krisztus keresztjét.

A kereszthalál

Végre megérkeztek a Kálvária hegyére. Itt lefektetik a keresztfát, a keresztfára ráfektetik az Úr Jézust, kezeit és lábait vasszegekkel átütve felszegezik a keresztfára. Majd felemelik a keresztfát és így függ az Úr Krisztus a gyalázat fájára szegezetten két rabló között, az ég és föld között három órán keresztül. Tagjai szét vannak zúzva, szinte kimozdultak helyükből, nyelve és egész teste a vérvesztés következtében kiszárad, végigszenvedti a szomjúság gyötrelmes kínjait. A kereszt tövében a hálátlan zsidó nép gyönyörködik áldozata vonaglásában és kigúnyolva őt, még nyugodtan sem hagyja meghalni. Tanítványai is otthagyják és csak édesanyja, hűséges tanítványával, Jánossal állanak a keresztfá tövében. És mennyire fáj az Úr Krisztusnak az emberek háládatlansága nemcsak a kereszt tövében, hanem az eljövendő századok folyamán is, amikor látta, hogy oly sokan lesznek, akikért hiába hal meg a véres keresztfán. Még mennyei Atyja is elhagyja őt, nem vigasztalja őt a halálküszdelemben és ezért kiált fel oly mélységes fájdalommal: „Istenem, Istenem, miért hagyta el engem!” A haldokló Jézus visszatekint lefolyt életére és látva, hogy befejezte a megváltás művét, nyu-

godt lélekkel mondotta: „Beteljesedett.“ Lelkét Istennek ajánlotta ezekkel a szavakkal: „Atyám, kezeidbe ajánlom lelkemet“ és lehajtván fejét, kiadá lelkét. Meghalt a keresztfán a bűnös emberiségért, amelyet kereszthalálával váltott meg mindörökre.*

A keresztény lélek tisztelettel köszönti a szent keresztet, amely valamikor a gyalázat fája volt, most pedig az *üdvösség záloga* lett. Én is letérdelek a kereszt tövébe és mélységes részvétellel tekintem a megváltó Jézus vérbefagyott szent testét, fájdalomkban megdicsőült arcát, tövissel koronázott szent fejét és hálás szívvel és mélységes szeretettel megköszönöm a megváltás ajándékait Assisi Szent Ferenc szép szavaival: Imádunk Téged és áldunk Jézus, mert szent kereszteddel megváltottad a világot. Ő kereszten függő Jézus, légy áldva és üdvözölve, én leborulva imádlak Téged!

Az üdvösség záloga

Az Úr Krisztus azon az örökké emlékezetes nagypénteki délutánon az *újszövetség örök áldozata lett és mint ilyen, a bűnbeesett emberiséget kiengesztelte az Istennel*. Az ószövetségi véráldozatokkal szemben, amelyeknek kiemlé vére nem törölhetette el az emberiség bűneit és nem engesztelhetők ki a haragvó Istent, az Úr Krisztus kereszthalála volt az engesztelő áldozat. Az Isten egyszülött Fia azért jött le az égből a földre, hogy az Isten őt feláldozza az emberiség bűneiért az isteni igazságosság vérpadján. Ő a keresztfán kiengesztelte az Istent az emberiséggel. Ő teremtett békét a föld és az ég között, ő létesített új szövetséget az Isten

A kiengesztelés áldozata

* A *turini lepel*, amelybe a hagyomány szerint az Úr Krisztus szent teste volt begöngyölítve, egy emberi testnek vörösbarna lenyomatát mutatja, amelyen az öt stigma, a kezek, a lábak és a mellkas sebei, úgyszintén az arc lenyomatai is jól kivehetők. *Hynek* prágai orvos a turini leplet lefényképezve megállapította, hogy a lepelbe takart szent testen több mint 500 seb volt. *Barbet* párizsi tanár pedig úgy találta, hogy a felfeszítés a nyolc kéztőcsont között lévő üregben történt. A szöveget nem a tenyéren verték át, mert ez könnyen felszakad és így nem bírná el a test súlyát, hanem a kéztőn levő csontok közötti üregben; ez oly erős, hogy az ott felfeszített test megmarad függő helyzetében.

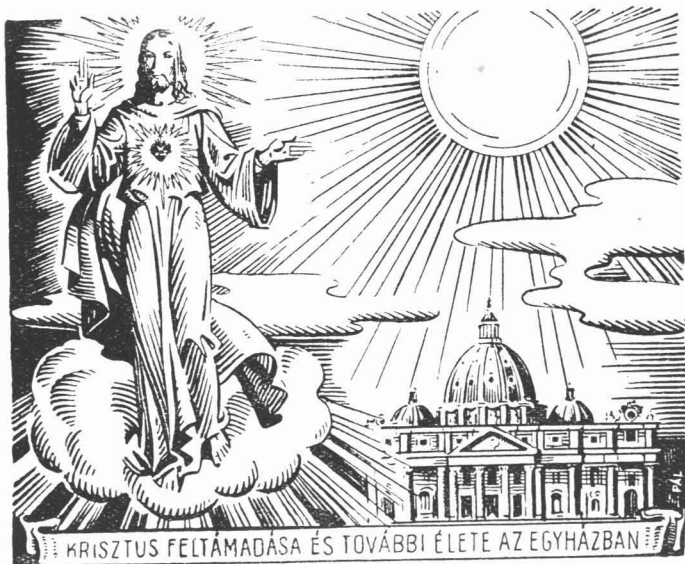
A tökéletes
elégítél

és az emberiség között, amelyet halálával pecsételt meg és amelynek ő lett az egyetlen örök áldozata.

Az Úr Krisztus a keresztfán a megsértett Istennek *tökéletes elégítélt adott az emberiség bűneiért.* A bűnös ember sohasem adhatott volna önerejéből méltó elégítélt a megbántott végtelen felségű Istennek. Végtelen értékű elégítélt csak az Isten adhatott. Ezért szállott le az Isten Fia az égből a földre, ezért vett fel emberi természetet és ezért áldozta fel önmagát, hogy a megsértett Istennek végtelen értékű elégítélt adjon az emberiség bűneiért. Isten az ő egyszülött Fiát, mint Szent Pál mondja, bűnné, azaz bűnössé tette, reá helyezte az emberiség bűneit, ő lett a bűnös emberiség képviselője és így halt meg értünk a keresztfán. Ezért kiáltja Szent Pál a szeretet elragadtatásával: „Szeretett engem és magamagát adta érttem.” (Gal. 2, 20.) Az Úr Krisztus kereszthalála végtelen értékénél fogva elegendő elégítél nemcsak a földön élő emberek bűneiért a világ végezetéig, hanem ha esetleg más égitesteken is lennének élő lények, azok vétkeiért is.

A megváltás
ajándékai

Az Úr Krisztus kereszthalálával megváltott bennünket. De ugyan mitől váltott meg bennünket? A megváltás után is éppúgy szenvedünk, mint az Úr Krisztus halála előtt és a szenvedéssel teli élet alkonyán ott vár mindenkire az el nem kerülhető halál. Csakugyan az Úr Krisztus nem szerezte vissza számunkra a szenvedés nélküli paradicsomi életet, amely az emberiségnek lett volna boldog sorsa, ha őszüleinck nem vétkeztek volna. Azonban az Úr Krisztus *megváltott bennünket a bűn átkától és az örök kárhozattól, az ő keserves halálával megszerezte számunkra itt e földön az isteniúság nagy kegyelmét, a más világon pedig az örök életet.* Isten az ő egyszülött Fiát áldozta fel értünk, hogy minket, akiket eddig a haragvó Isten átka sujtott, az ő egyszülött Fiának halála által kegyelmébe fogadjon, Isten gyermekeivé és a mennyország örököséivé tegyen. „Úgy szeretete Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta miértünk.” (Jn. 3, 16.)

XIII. B) AZ ÚR KRISZTUS FELTÁMADÁSA ÉS TOVÁBBI ÉLETE AZ EGYHÁZBAN

A megölt Jézus holttestét levették a keresztről, álo- és mirtóka-illatos fehér gyolcslepelbe göngyöltették és a sziklasír mélyébe helyezték, ahol hidegen, némán és mozdulatlanul feküdt az, aki életében magával ragadta a lelkeket, meghódította a szíveket, aki egy érintéssel meggyógyította a betegeket, aki pusztá szavával uralkodott a természet erői felett. Az Úr Jézus lelke a halál pillanatában elszállt az ószövetség üdvözült lelkeihez a poklok tornácába, hogy megvigye nekik a megváltás örömhírét. Harmadnapra Krisztus lelke ismét egyesül a testtel és *önmagán viszi véghez isteni hatalma*

Az Úr Krisztus feltámadt holtából

*legnagyobb csodáját, amelyet nem is közölhet a terem-
mennyel, önmagát támasztja fel halottaiból. A holttest
életre kel. Ugyanaz a test, amellyel élt ezen a földön,
bizonyítják ezt a sebhelyek, de megdicsőülve, a szellem
tulajdonságaival felruházva, amennyiben áthatol az anya-
gon és nincs alávetve a tér korlátainak. Jézus isteni
és emberi természete ismét egyesül örökre és elválaszt-
hatalatlanul és a halál nem uralkodik többé rajta. „Krisz-
tus halottaiból feltámadván már nem hal meg, a halál
őrajta többé nem uralkodik.” (Róm. 6, 9.) Ő feltámadt,
az égbe ment, ahol az Atyaisten dicsőségében él tovább
és onnét jön majd ítélni eleveneket és holtakat.*

**A feltámadás
a hit bizony-
ságtétele**

Az Úr Krisztus feltámadt halottaiból és ezzel meg-
pecsételte az ő tanításának isteni eredetét. Az Úr Krisz-
tus feltámadása a keresztény hit bizonyágtétele. Szent
Pál ígéhirdetéseiben mindenkor az Úr Krisztus feltáma-
dására hivatkozik. *A feltámadás csakugyan a keresz-
tény hit isteni igazolása.*

**A feltámadást
igazolja a ke-
restény tára-
dalom**

Az Úr Krisztus feltámadását mint történelmi tény-
t, az evangéliumok tartalmazzák. De ha az evangélium
ezt nem is említené, vagy ha az evangéliumok mind el
is pusztulnának, akkor is *feltétlen bizonyossággal tu-
dom, hogy az Úr Krisztus feltámadt, mert az Úr
Krisztus csakugyan tovább él a keresztény világban,
a keresztények értelmében, szeretetében, erkölcsi életé-
ben, szóval a keresztény katolikus Egyházban.* Ez az
ő föltámadásának megdönthetetlen élő bizonyítéka.

**Az Úr Krisztus
tovább él az
emberiség
értelmében**

*Az Úr Krisztus tovább él a hívő keresztények
értelmében.* Az ő tanítása fényt derít milliók értelmében
azzal a természetfeletti hitrendszerrel, amely a termé-
szetes ismeretkörön túl felsőbbrendű ismerettel gazda-
gít bennünket. Az ő tanítása oldja meg a lét nagy
problémáit, az eredet és az életcél kérdéseit és ő vilá-
gítja meg az Isten felé vezető kapcsolatainkat is. Benne
értjük meg a világtörténelmet, amelynek célja a keresz-
ténység kialakítása ezen a földön és majdán dicsőséges
befejezése az örök életben.

Az Úr Krisztus tovább él a hívő keresztények szeretetében és erkölcsi életében. Az egész keresztény társadalom szereti az Úr Krisztust. Szerették őt a kereszténység első századaiban, amikor a hit és a szeretet megpecsételése az élet áldozata volt. Szerették őt abban a korban, amelyben a hit lelkesítette a népeket a kereszteshadjáratokra, hogy a Megváltó sírját visszahódítsák a kereszténység számára. Szerették őt a középkorban, amikor a hit csodáit építették az égbenyúló gótstílusú dómokban. Az Úr Krisztus lábnyomain halad ma is a keresztény társadalom, amely valóra váltotta az Apostol intelmét, „Jézus Krisztus példát adott nekünk, hogy kövessük az ő lábnyomait”. (I Pét. 2, 21.) A kereszténység erényekben gazdag élete az Úr Krisztus példáján sarjadt és az ő szelleméből táplálkozik. Az igazi keresztény lelkek, amelyek a világ csodái, nem a régi pogány világ, hanem a kereszténység légkörében nevelődtek naggyá. Ezekben, akár éles vonásokban, akár elmosódottan, mindenütt látható annak a Mesternek a képe, aki valamikor ott járt sorainkban mindenkinek csak jót téve, aki kiemelni akarta az embereket a bűn és a tévedés örvényéből, nemesebbé, tisztábbá és szentebbé akarta őket tenni, aki az erkölcsi életnek tanítója, példaképe és életrekeltője: a mi Urunk Jézus Krisztus.

Az Úr Krisztus tovább él az emberiség szeretetében és erkölcsi életében

Az Úr Krisztus tovább él az ő helytartójának személyében, a római pápában, az ő Egyházának a fejében. A legkülönbözőbb népek, amelyek annyira különböznek egymástól politikai célkitűzésben, társadalmi berendezésben, békésen pihennek meg az Egyház évezredek fája alatt és mindnyájan erkölcsi életüket az Úr Krisztus és az ő helytartójának parancsai szerint szabályozzák. Rómában, a Tiberis partján, ahol régente Róma, a világ ura küldötte szét parancsaival proconsuljait a világ minden részébe, ott trónol a pápa, a kereszténység feje és az ő gyermekei szívük hódolatát küldik neki a földgolyó legtávolabbi sarkaiból is. Ő a lelkek királya és szent jogarának hatalma alatt meghajolnak

Az Úr Krisztus tovább él a római pápában

a lelkek. Ő a halhatatlan király az egymást követő pápák láncolatában. Tegnap eltemették a meghalt pápát, a „De profundis” bánatos énekével. Néhány napra rá ismét „Te Deum”-ot zengünk az új pápának. Az Úr Krisztusnak ismét van utóda, aki az ő nevében parancsol az egész világnak és az engedelmeskedik neki. Az Úr Krisztus valóban tovább él az ő helytartójának személyében.

Az Úr Krisztus tovább él az ő Egyházában

Az Úr Krisztus tovább él az ő Egyházában, amelyet az apostoli Szentszékkal, a római pápával közösségben élő papság és a hívők milliói alkotnak ezen a földön.

Az igazi Egyház jegyei

A Krisztus alapította igazi Egyháznak olyan ismertető jegyeinek, állandó és jellegzetes tulajdonságainak kell lennie, amelyek igazolják, hogy az csakugyan az isteni alapítású igaz krisztusi Egyház. Ezek a jegyek: az egység, a szentség, az egyetemesség és az apostoli eredet. Ahol ezek a jellegek megvannak, az az igazi krisztusi Egyház.

E jegyek csakis a katolikus Egyházban vannak meg

A felsorolt jegyek csakis a katolikus Egyházban vannak meg és így csakis a katolikus Egyház lehet az igazi, Krisztus által alapított Egyház, illetve annak jogos folytatása.

A katolikus Egyház egy. Az egység a hit, a kormányzat és az istentisztelet egységét jelenti. Mindenütt ugyanazt a hitet hirdetik és mindenütt az istentisztelet lényegében azonos.

A katolikus Egyház szent, nemcsak tanait és intézményeit illetőleg, amelyek az erkölcsi kiválóság jellegét viselik magukon, hanem azért is, mert sokan az Egyházban az életszentség hősi fokára emelkednek. Ezt az erkölcsi kiválóságot, a szentséget Isten néha csodákkal is igazolja, hogy így bizonyosságot tegyen az Egyház isteni eredete mellett. Természetesen a mai kritikus időkben nem fogadunk el akármilyen „csodát” igazi csodának; mindazonáltal vannak olyan csodálatos

jelenségek, mint pl. a lourdesi csodák, amelyeknek magyarázata természeti erőkkel lehetetlen és így igazi csodáknak minősítendők.

Az *Egyház katolikus*, azaz egyetemes és általános, az egész világnak szól és nincs valami faj vagy nemzet keretei közé beszorítva. Mindenütt az egész világon a nemzeti és faji keretek fölé emelkedve, összefogja a híveket, akik ugyanazt a hitet vallják közös vallási kultusszal a római pápa fennhatósága alatt.

Végül az *Egyház apostoli*, azaz az Egyház eredetét meg nem szakított folytonossággal az apostolok idejére vezeti vissza Péter utódai, a római pápák lelki fennhatósága alatt.

A katolikus Egyháznak az imént vázolt jellege, amelyek az Egyház arculatának lényeges vonásait alkotják, megvoltak már az első századokban is. Megvolt az Egyház lényeges tanítása, a papság intézménye, a pápa fennhatósága, a szentségek, elsősorban az Oltári-szentség, amint azt mind a legrégebbi egyházi kútfők, az egyházatyák iratai, mind pedig a katakombák emlékei igazolják. *A mai katolikus Egyház az ősi Egyház szellemének és intézményeinek folytonos és történelmi örököse.**

Az ősi Egyház azonos a jelenlegi katolikus Egyházzal

A katolikus Egyház legfőbb *célkitűzése* mindig az volt, hogy Krisztus tanítását és intézményeit sértetlenül megőrizve az *Úr Krisztus megváltásának munkáját folytassa és így az embereket az üdvösségre vezesse az Úr Krisztustól kapott hatalommal és szentségekkel.* Az Egyház ezt az erkölcsi célt a történelem folyamán mindenkor meg is valósította a különböző állami és

Az Egyház jellegzetes célja és hivatása

* Kétségtelen, hogy az egyedül üdvözítő Egyház, a katolikus Anyaszentegyház. Ezzel azonban nem azt mondjuk, hogy az Egyházon kívül állók mind elkárhoznak. Ha ezek követik lelkiismeretük szavát és jóhiszeműen élnek hitükben, ezek bár az Egyházon kívül állnak, mégis „lélekben” az Egyházhhoz tartoznak, mert megvannak bennük az akaratlan készség ama Egyház elfogadására, amelyet Isten üdvösségünk eszközüül rendelt; ezek üdvözülhetnek is, mert Isten az embereket lelkiismeretük szerint ítéli meg.

társadalmi formák közepette, amelyekhez mindig csodálatos életképességgel és rugalmassággal tudott alkalmazkodni. Az Egyház megvolt a régi római birodalomban, megvolt a középkor feudális világában és megvan a jelenkor bármely államformájában, a köztársaságban éppúgy, mint a királyságban. Ezért az Egyháznak a célja mindenkor megkülönböztetendő az állam céljától, amely a földi jólét, a béke és a jogrend biztosítása. Az Egyház a századok folyamán a kulturális élet minden terén előmozdította az emberiség jólétét. Eltörölte a rabszolgaságot, iskoláival emelte a műveltséget, különösen a középkorban, amikor azok csaknem kizárólag az Egyház kezében voltak, karitász intézményeivel enyhítette a nyomort, terjesztette a művelődést éppúgy, mint a művészetet. Bár az Egyház ezt minden században megtette, azért mégis jellegzetes célja volt mindenkor: az Isten országának kiépítése és a krisztusi élet kialakítása a lelkekben és így a lelkek örök üdvösségének biztosítása. Ez az erkölcsi cél biztosítja az Egyház örök fennmaradását és örökké aktuális hivatását. Az emberi ész mindig vágyódik az igazság után, a szív pedig a szép, a nemes és a jó után s mivel a lélek e vágyódását a tudomány és a technika nem elégíti ki, azért kell a világ végezetéig fennmaradnia az Egyháznak is, hogy a lelkeket az Istenhez elvezesse.

*

Az Úr Krisztusnak volt egy történelmi földi élete, amikor itt járt közöttünk a földön és megalapította az ő szent Egyházát. Az Úr Krisztusnak a jelenben is van egy további élete a küzdő katolikus Anyaszentegyházban. És az Úr Krisztusnak van egy dicsőséges országa az örök életben. Szent Pál ezt így összegezi: „Krisztus tegnap, Krisztus ma, Krisztus mindörökkön örökké. Amen.” (Zsid. 13, 8.)

Boldogan vallom magam az Úr Krisztus küzdő Egyháza öntudatos élő tagjának és tudom, hogy így egykor az ő megdicsőült országának is boldog tagja leszek az örök életben.

XIII. C) A MÁRIA-KULTUSZ

A kereszténységnek csak egy központja van, a megváltásnak csak egy szerzője van és ez a mi Urunk Jézus Krisztus. És mégis az *Egyház a vallásos élet minden misztériumában az Úr mellé állítja az ő szent Anyját is*, akinek tiszta alakját a tisztelet és a szeretet sugaraival veszi körül.

Az Egyház ezt *joggal teszi*. Olyan természetes, hogy ha én tisztetem az Úr Krisztust, akkor szeretem az ő édesanyját is. Ezért a Mária-kultusz az Egyház jellegzetes vonása. Ez nem árt az Úr Jézus iránti tiszteletnek, sőt ellenkezőleg, használ annak. A protestánsok általában törölték a Mária-tiszteletet, de ezzel

A Mária-
kultusz az
Egyházban

együtt elsorvadt náluk az Úr Krisztus tisztelete is. Egyes protestáns felekezeteknél azonban ez nincs így; az anglikánoknál a ritualisták tisztelik a Szent Szűzet és templomaikban neki díszes oltárt emelnek.

I. A Szeplőtelen Szűz

I. A Szent Szűzet joggal illeti meg a hívők tisztelete, mert ő *Szeplőtelen Szűz*, akinek hófehér, tiszta képe mint az erkölcsi élet fenséges eszménye, tündöklő elöttünk magasan és biztatóan a földi élet szennyes hullámai felett.

Az új Ádámnak, az Úr Krisztusnak, is kellett olyan szentély, ahol az ő imádandó teste kialakul és ahol ő ünnepli az isteni és emberi természet egyesülésének csodálatos nászát. Ezért kellett megmenteni még a bűn árnyékától is a Szent Szűz lelkét. Az eredeti bűn hullámai elöntötték az egész földet úgy, hogy mindenki, aki a test és a vér kapcsán születik, az élettel együtt a bűnt is örökségbe kapja, lelkében nem bírja az Isten kegyelmét, amelyet csak később a keresztség által kap meg. Mária mint a test- és vérből született gyermek, alá volt ugyan vetve az eredeti bűn törvényének, Isten azonban a megváltás érdemeire való tekintettel mentesítette őt ez átkos törvény következményeitől.

Isten nem engedhette meg, hogy az eredeti bűn sötét hullámai felérjenek e hófehér szentélyig. Meg kellett ezt tenni az Atya-Istennek, hogy az Atya méltósága ne legyen megsértve az Anya méltatlansága által. Meg kellett ezt tenni a Szentléleknek, mert az ő véreből fogja ő alakítani a Megváltó szent testét és véréét. És meg kellett ezt tenni a Fiú-Istennek, akinek gondoskodnia kellett édesanyjának becsületéről és ezért nem engedhette meg, hogy akitől valamikor testet fog venni és akit az égben az angyali karok felé fog emelni, az egy percig is az ördög hatalma alatt legyen.

Ezért *Mária létének első percétől kezdve szeplőtelenül tiszta és malasztal teljes volt. Ő volt a Szeplőtelen Fogantatás.* A Szent Szűz a napsugárba öltözött csillagkoszorús Szűz. Ő az Isten hófehér galambja ezen

a bűnös földtekén. Ő a világ tengerén a titkos értelmű tavi-rózsa, amelyben a megváltás titka kivirágzott. Ez volt mindenkor az Egyház hite és ezt avatta IX. Pius pápa 1854-ben hitcikkelyé.*

II. A katolikus hívek azért is tisztelik a Szent Szület, mert *Mária a kegyelmi rendben a hívek édesanyja. Édesanyánk Ő több oknál fogva.*

II. Mária édesanyánk a kegyelmi rendben

1. A Szent Szűz mindenekelőtt azért édesanyánk a kegyelmi rendben, mert *ő általa kaptuk megváltásunk szerzőjét, az Úr Krisztust, akinek Ő az édesanyja volt.*

I. Mária a Megváltónak édesanyja

Mária az Úr Krisztusnak anyja volt. Mária méhében foganta a Szentlélektől az Úr Krisztust. Mária hozta őt szíve alatt, ő melengette fázós tagjait a betlehemi barlangban, ő hordta őt karjai között az egyiptomi menekülés alatt, az ő tiszta szeme örködött felette a názáreti otthonban, az ő szeretete kísérte őt nyilvános életében és ő állott mellette a keresztfá tövében.

Mária nemcsak a Krisztus-ember, hanem a Krisztus-Isten édesanyja is. Az Úr Krisztus emberi természetét, amely Isten ereje által sarjadt a Szent Szűz szíve alatt, létének első percétől kezdve az istenség második személye, a Fiú-Isten vette fel személyi egységbe, azért Mária egyúttal az Istenember édesanyja is. *Ez az istenanyaság Mária minden nagyságának az alapja.*

A Szent Szűznél az anyaság méltóságát körül-

* Az áteredő bűn törvénye következtében a megszületett gyermek lelkében nincs meg a megszentelő malaszt, nincs meg a helyes beállítottság az Istenhez, a természetfeletti végcélhoz, az örök boldogsághoz. Mi az áteredő büntől a keresztség általi újjászületéssel szabadulunk meg. Ezzel ellentétben a Szent Szűz, akinek élete a természeti törvények szerint sarjadt, már életének első percétől kezdve bírta az Isten kegyelmét és a természetfeletti helyes beállítottságot. Ezt jelenti a Szeplőtelen Fogantatás hitcikkelye.

ragyogta a szüzességnek hófehér fényessége. Ez a természet rendje szerint lehetetlen, mert az élet mindig a szüzesség árán sarjad. Máriánál azonban e két méltóság egybefonódik. Ő olyan virág volt, amely gyümölcsöt hozott úgy, hogy megőrizte szíromleveleinek tavaszi szépségét és pompáját. Az Isten mindenható ereje, „a Szentlélek ereje” sarjasztott életet a szíve alatt. És az, aki az első embert a semmiből alkotta, kétségtelesen megtehetette, hogy új emberi életet sarjaszt a már meglévő anyának a szíve alatt.

2. Mária édesanyánk, mert ő közreműködött a megváltás művében

2. A Boldogságos Szűz azért is anyánk a kegyelmi rendben, mert *ő közreműködött a megváltásban*, amikor egyesülve az Istennel és a Megváltóval, ő is ezekkel együtt mutatta be a Megváltó áldozatát a keresztfátövében. Mária is felajánlotta Fiát a halál áldozati oltárán. Ezzel Mária nem növelte az Úr Krisztus megváltó halálának értékét, mert az önmagában is végtelen értékű. Az emberiségnek csak egy Megváltója van és ez az Úr Krisztus, Mária az első megváltott. De azért az Isten mégis úgy akarta, hogy Mária az ő felajánlásával közreműködjék a megváltás művében, hogy így az Isten és a Szent Szűz áldozzák fel a halál oltárán az emberiség bűneiért az Isten és a Szent Szűz közös gyermekét, az Úr Krisztust. Ezért Mária „*corredemptrix*”, azaz az Úr Krisztus segítőtársa a megváltás művében. S mivel a megváltásban az Úr Krisztus érdemei folytán a kegyelem révén leszünk Isten fiai és az Úr Krisztus testvérei, természetes, hogy *egyben a Szent Szűz gyermekei is vagyunk.*

3. Mária édesanyánk az Úr Krisztus végrendelete folytán

3. A kegyelmi világban az anyának és a gyermeknek ezt a viszonyát a Szent Szűz és az emberek között *megpecsételte az Úr Krisztusnak a végrendelete.* A keresztfátövében állott a Szent Szűz és mellette Szent János, a hűséges tanítvány, a hívek képviselője. A haldokló Krisztus végrendelete az volt, hogy legyen a Szent Szűz az ő szentséges vére által megváltott emberiségnek pártfogója, védelmezője és édes-

anyja. Ezért mondotta Szent Jánosnak és ezzel együtt az összes híveknek: „Íme a te Anyád”; a Szent Szűznek pedig Jánosra és a hívekre tekintve mondotta: „Asszony, íme a te fiad.” E vérrrel megpecsételt végrendelet következtében lett a Szent Szűz a katolikus hívek édesanyja.

4. Végezetül a Szent Szűz azért is édesanyánk, mert *ő általa kapjuk a kegyelmeket ebben az életben.* A kegyelmi világ kincseit az Úr Krisztus szerezte meg, azokat azonban a Szent Szűz jóságos keze osztja szét az emberek között. Ezért Mária a kegyelmek anyja, a kegyelmek csatornája, a mennyország ajtaja és aki őt megtalálja, az megtalálja az életet és üdvösséget merit az Úrban. Minden kegyelem a Szent Szűz által jön a földre és a Szent Szűznek, mint *a kegyelmek közvetítőjének*, külön ünnepe is van a katolikus Egyházban.

4. Mária édesanyánk, mert ő a kegyelmek szétosztója

Ezért értjük, hogy a hívő lélek miért övezi körül a Szent Szűz magasztos alakját szeretetének sugarival. A Szent Szűz méltóságának alapja az istenanyaság, amely által ő bár véges teremtmény, mégis olyan méltóságra emeltetett, amely szinte a végtelennel rokon (Szent Tamás). Az Isten végtelen méltóságú és a Szent Szűz az Istennek volt az Anyja. Ezért ő kegyelemmel teljes; fel volt ruházva a kegyelmek teljességével, hogy méltó anyja legyen az Istennek. Az ő lelke volt a legszébb lélek, amely valamikor is Isten kezei közül kikerült. Isten az ő szűzi testét is méltóvá tette, hogy az a benne lakozó Istennek méltó temploma legyen. Ezért volt Mária mindenkor a költészetnek, a művészetnek és a vallásos tiszteletnek méltó tárgya. Az Egyház magasztaló szavai szerint ő volt az Isten legkedvesebb leánya, a Megváltó Anyja, a Szentlélek arája, az istenség élő temploma, szentebb a keruboknál, fényesebb a szeráfoknál, ragyogóbb a napnál, szelídebb a holdnál és tündöklőbb a csillagoknál. Ő az angyalok királynéja, a pátriárkák reménye, a próféták ígérete, az apostolok királynője, a vértanúk erőssége, a szűzek

A hívők szeretete a Szent Szűz iránt

ékessége, a tengerek csillaga és a mennyország kapuja.
Óhozzá imádkozunk mindennap az Úr angyalának
szép szavaival köszöntve őt, aki malasztal teljes, akivel
az Úr van, aki áldott az asszonyok között, kérve őt,
hogy imádkozzék érettünk mindenkor, most az élet
útjain és egykor az élet alkonyán a halál óráján.

XIII. D) A SZENT SZÍV KULTUSZA

Az isteni Gondviselés minden korszakban valami új ájtatosságot adott az Egyháznak, amellyel az emberek szívét megnyerni akarta az isteni szeretet számára. Amikor a hitújítók tana következtében a hívek szeretete általánosan megfogyatkozott, akkor adta Isten a világnak a Szent Szív-ájtatosságot, amely rövidesen az Egyháznak legkedvesebb ájtatossága lett. (1674).

A Jézus Szív-
ájtatosság

Alacoque Szent Mária Margit a parayi zárdában imába merülve térdelt a széntségház előtt és íme egyszer csak az Úr Jézus megjelent előtte egész új, eddig szokatlan alakban. Az Úr keblén szent Szíve lángolt és Szívére mutatva *viszontszeretetet* kért a térdeplő

szüztől és általa a hívektől, *hogy az egyben engesztelés legyen* oly sok ember közönyéért, hálátlanságáért és szeretetlenségéért.

A „szív” jelen-
tése

A Jézus Szíve-ájtatosságnak a lényege az Úr szentséges Szívének szeretete az engesztelés jegyében. Ennek az ájtatosságnak jelképe, szimboluma: a szív. A szívet pedig nemcsak mint testi szívet vesszük, amely az emberi szervezetben a vérkeringés központja, hanem amennyiben a belső erkölcsi világ, a szeretetnek is a jelképe.

Csakugyan *a szív az emberiség történetében mindenütt a szeretet jelképe* a mindennapi beszédmódban éppúgy, mint a költészetben és a művészetben. Eltekintünk tehát attól a sokat vitatott élettani kérdéstől, hogy vajon a szeretet székhelye a szív-e vagy pedig az agy. Kétségtelen, hogy a szív a szeretet szimboluma. A keresztényeknek az első századokban szívalakú amulettjeik voltak, a szívet rávésték a jegygyűrűkre és a sírokra, mint a halált is legyőző szeretet jelképét. A középkorban a királyok aranyurnába zárt szívüket hagyományozták az általuk alapított templomoknak. Így Nagy Lajos királyunk szívét a máriazelli templomnak, II. Rákóczi Ferenc szívét pedig a francia grosboisi templomnak adományozta. Akik szeretik egymást, azok szívvel ajándékozzák meg egymást. Ezért mindenütt a szeretet szimboluma a szív és ennek élettani alapja az, hogy a szív lüktetésén mutatkozik a szeretet érzelmeinek a hullámzása.

Igy vesszük a szívet a Jézus Szíve-ájtatosságnál is. Amikor mi tiszteljük Jézus szentséges Szívét, akkor mi *Jézus Szívének jelképe mellett* megemlékezünk a Megváltó Jézusnak a megváltás ajándékaiban megnyilvánult nagy szeretetéről, *ezt a szeretetet mi szívünk hálás szeretetével viszonzzuk, éspedig az engesztelés jegyében*, nemcsak hogy a mi szeretetünk az Úr Jézusnak a joggal megkívánt viszonzszeretetet adja, hanem hogy az egyben engesztelés is legyen oly sok embernek a hálátlanságáért.

Jézus szentséges Szíve méltó az emberek viszontszeretetére, mert egyedül ő válthatja valóra az eszményi szeretet követelményeit.

Jézus Szíve méltó szeretetünkre

Az *eszményi szeretet* megkívánja, hogy a szeretet tárgya az erkölcsi tökéletességnek és a lelki nagyságnak eszménye legyen, mert csak ez méltó az igazi szeretetre. Az erkölcsi nagysággal együtt kell lennie a jóságnak, amely leereszkedve hozzánk, magához felemel bennünket. Az igazi szeretet hűséges és kölcsönös, szívet kívánunk szívért és szeretetet szeretetért. Végül az igazi szeretet a halhatatlanságról álmodozik, mert nem lehet tökéletesen boldog szeretet az, amelyre rávetődik az elmúlás sötét árnyéka.

Jézus Szíve pedig megvalósítja az igazi szeretet kívánalmait. Ő az erkölcsi tökéletességnek örök példaképe, mert az ő Szíve az Isten Igéjével lényegileg egyesített Szív. Jézus Szíve jósággal teljes; az evangélium így jellemzi az ő földi életét: „körüljárt mindenkinek csak jót téve”. (Ap. cs. 10, 38.) Jézus Szíve hűséges és állhatatos Szív. Az Úr Jézus az élet elhagyatott perceiben is mellettünk van és kegyelmével vigasztalja megtört szíveinket. És egyedül az ő szeretete tart majd örökre a soha el nem múló örök boldogságban, ahová az ő kegyelme visz el bennünket. És azért, mivel az Úr Jézus előbb szeretett bennünket, azért méltó, hogy mi is szeressük őt. Az Apostol a szeretet elragadtatásával így kiált fel: „Szeretett engem és szeretetből önmagát adta érettem.” (Gal. 2, 20.) De akkor méltó, hogy mi is szeressük az Úr Jézust az ő szentséges Szívének jelképe mellett egyben az engesztelés jegyében. Ebben áll a Jézus Szíve-ájtatosság lényege.

A hívő katolikus tiszteli Jézus szentséges Szívét, magát neki felajánlja és az ő áldását kéri életére. Különösen úgy akarja tisztelni a szentséges Szívet, hogy az ő kívánságának megfelelően minden első-pénteken buzgón járul a szentáldozáshoz. Ha ezt kilenc egymásutáni pénteken megteszi, úgy akkor szinte biztosítási kötvényt szerez magának örök üdvösségét illetőleg. Az

A hó első-péntek. A nagykilenced

Úr Jézus szent Szíve nagylelkűségében megígérte, hogy akik buzgón végzik a nagykilencedet, azok kegyelmi állapotban hagyják itt ezt az árnyékvilágot és nekünk bízunk kell az ő nagylelkűségének hűségében és hatalmában.

*

Felajánlás
Jézus szentsé-
ges Szívének

A lelkigyakorlatok végén ajánljuk fel magunkat, családjunkat és magyar hazánkat a szentséges Szívnek.

A nemzeti élet
alapja

Kétségtelen, hogy *a társadalom életének alapja a fajfenntartás ösztönén kívül az erkölcsi és a vallásos élet.* Ha egy nemzet letér erről az alapról, akkor meg lehet felette húzni a lélekharangot. Azért kell ezt az alapot sértetlenül fenntartani a társadalomnak utolsó egységeiben, a keresztyén családokban.

Hazánkban a katolikus szellemben való megújulás egyúttal a nemzeti újjászületést is szolgálja. Nálunk az ősi magyar művelődés a katolikus kultúra elemeivel vegyült. Művelődésünk kezdetén a katolikus Egyház rányomta bélyegét a magyar kultúrára, a magyar lélekre. A magyarság a Krisztusban való bensőséges hittel és a Nagyasszony tiszteletével egyesítette a nemzeti öntudatot és így alkotta meg a keresztyén magyar szellemet, amellyel felvértezve vívta meg évszázados küzdelmeit a török és tatár veszedelmekkel szemben és vívja meg ma is harcait a keresztyénellenes és nemzetietlen áramlatokkal szemben. Ezért amikor a keresztyén családok a keresztyén szellemben megújulnak, egyben megerősödnek a nemzeti életerőkben is. A keresztyén szellemben való megújulás nemzeti létünk alapját védi és erősíti.

Ezért ajánljuk fel nemcsak magunkat és családjunkat, hanem egész nemzetünket is a Szent Szív oltalmába. A Szent Szív szobra minden magyar család tűzhelyén jelezze azt az erkölcsi tisztaságot, amely a nemzeti élet fennmaradásának legfőbb záloga. A régi római-

aknál Vesta istennő hófehér márványszobra tündöklött az átriumban és az ő védelmébe ajánlották a családokat. *A katolikus világ a családokat Jézus szentséges Szívének szenteli. Ez a szentséges Szív jelezze az erkölcsi tisztaságot, amelyben ha megújulnak a magyar családok, akkor az erőben gazdag életnek lesznek bőséges forrásai és csakis így jöhet el a szebb és boldogabb Magyarország, amelynek reménységét mindnyájan lelkünkben ápoljuk.*

XIV. A LEGMÉLTÓSÁGOSABB OLTÁRISZENTSÉG

Az Úr Krisztus mondotta magáról: „Én vagyok az út, az igazság és az élet.” (Ján. 14, 6.) Az Úr Krisztus tanítása és az ő személyének fenséges példája az erkölcsi életnek az útja. Ez az út az igazság útja, amely az örök igazsághoz, az Istenhez vezet. Ennek az erkölcsi természetfeletti életnek életet adó forrása pedig ő maga az Oltáriszentségben. Így a keresztény ember számára ő csakugyan út, igazság és élet.

Az Úr Krisztus az Oltáriszentségben szeretetének hármaskörét műveli: az örök jelenlét, az örök áldozat és a legbensőbb egyesülés csodáját.

I. A jelenlét csodája az Oltáriszentség

A szeretet első csodája, amit az Úr Krisztus az Oltáriszentségben megvalósít, a valóságos jelenlét csodája. Az Istenember állandóan jelen van közöttünk az Oltáriszentségben. Hogyan lehetséges ez?

Mikor az Úr Jézus, az Istenember tőlünk eltávozni akart, ama csodákkal teli éjtszakán, az utolsó vacsorán a szeretet vajúdása teremtette meg az Oltáriszentséget.

A mennyei Atya
avagy a szeret-
tet parancsa!

Az isteni Gondviselés rendje szerint az Úr Jézusnak el kellett távoznia a földről. „Az Emberfia elmegy, amint írva vagyon.” A mi javunk is azt kívánta, hogy elmenjen és helyet készítsen számunkra az örök hazában. *Ámde a szeretet törvénye szerint itt közöttünk kellene maradnia,* mert a szeretet megkívánja, hogy azok, akik egymást szeretik, mindig együtt legyenek. Ezért mondotta az Úr is, hogy gyönyörúsége az emberek fiaival együtt lennie. A búcsú pillanatában a szeretet nagy és ez a szeretet megvolt az Úr Szívében is. Mi lesz hatalmasabb: a mennyei Atya parancsa, hogy az égbe menjen, avagy a szeretet törvénye, hogy közöttünk legyen örökké?

A szeretet a vajúdás pillanatában a lángész ihletével bír, főképp ha mindeneknek parancsoló erővel rendelkezik. Az Úr Krisztus is megtalálta a helyes megoldást. *Eleget tett az Isten parancsának és egyúttal a szeretet törvényének is.* Elmegy és mégis itt marad. *Az Oltáriszentségben az Úr jelen van közöttünk állandóan és valóságos jelenléttel, bár elrejtve a kenyér és a bor színe alatt.*

Az Úr mind-
kettőnek ele-
get tett

Az Úr Krisztus miután a Tibériász-tenger partján csodálatosan megszorította a földi kenyeret, Kafarnaumba ment. *A kafarnaumi zsinagógában mennyei kenyeret ígért,* amely az ő teste lesz a világ életéért. Magára mutatva mondá: „Én vagyok az élő kenyér, aki a mennyből szállottam alá. Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, annak örök élete vagyon és én őt feltámasztom az utolsó napon.” (Ján. 5, 41. 55.)

Az Oltáriszentség
szerezése

A Kafarnaumban tett ígéretet valósította meg az Úr az utolsó vacsorán, amidőn kezébe vevén a kenyeret, azt átváltoztatta szent testévé, mondván: „ez

az én testem"; majd kezébe vette a bort és azt átváltoztatta szent vérévé, mondván: „ez az én vérem“. *Igy szerzelte ő a legméltóságosabb Oltáriszentséget a végrendelkezés szent éjtszakáján, félreérthetetlenül világos szavakkal és ennek megismétlésére hatalmat és parancsot adott apostolainak és ezek utódainak ezekkel a szavakkal: „Ezt cselekedjétek az én emlékezétemre.“*

Az Oltáriszentség tana

A katolikus teológia azt tanítja, hogy *a kenyér és a bor színe alatt az Úr Krisztus „igazán, valóságban és állagilag“ (tridentinai zsinat) van jelen és nemcsak valami emlékképben képzelti jelenléttel vagy hatáskifejtéssel, amint azt a protestáns teológia értelmezi.*

Az Egyház tanítása szerint az Oltáriszentségben megszűnik a kenyér és a bor állaga, csak a színek maradnak meg. *A kenyér és a bor állaga helyére jön az Úr Krisztus testének és vérének állaga és mivel ez kiterjedés nélküli, azért az átváltoztatott ostyának minden részében jelen van az egész Krisztus, amint a lélek is jelen van a test minden részében. Krisztus valóságos teste van jelen; ugyanaz, amely a Szent Szűztől született és amely a mennyben az Atya jobbán van. S mivel istensége egyesülve van emberségével, azért az Oltáriszentségben nemcsak embersége, hanem istensége is jelen van. Ezért az Oltáriszentség a hívő katolikusok imádatának tárgya.*

Az Egyház hite az Eucharisztiaiban

A katolikus Egyház mindenkor hitte, hogy az Oltáriszentségben közöttünk él az Úr Krisztus. Az Oltáriszentség tana félreismertethetetlenül világos szavakkal van meg az evangéliumokban. Az apostoli idők Egyházának hitét örökítette meg Szent Pál, amikor arra inti a korinthusi híveket, hogy vizsgálja meg magát az ember és úgy egyék abból a kenyérből és igyék a kehelyből, mert aki méltatlanul eszik és iszik, az ítéletet eszik és iszik magának, meg nem különböztetvén az Úr testét. (I Kor. 11, 28.) Ez volt a legrégebbi egyházatyák tanítása, mint Antiochiai Szent Ignácé vagy

Szent Polikárpé, akik mindketten Szent János apostol tanítványai voltak. Az első századok hitét örökítik meg a katakombák ábrázolásai is, mint pl. a hal — ichthys — hátán a kenyérkosárral. Az egymást követő nemzedékek eucharisztikus hitét végleges formába a zsinati határozatok öntötték. Ennek az ősi hitnek a megnyilatkozása az istentisztelet minden imája; sok száz évvel a protestantizmus előtt megvolt már a szentmise ama imája, amelyben a pap arra kéri az Atyaistent és a Szentlelket, hogy változtassák át a kenyeret az Úr testévé és a bort az ő vérévé. Így öröklődik nemzedékről-nemzedékre az Oltáriszentség hite és ez egyben hűséges és törvényes közvetítése az Isten legnagyobb ajándékának, amely az Egyháznak a legnagyobb kincse: a mi Urunknak szent teste és szent vére.

Az Eucharisztia az Egyház dicsősége, vallási kultuszának központja és hívei szeretetének tárgya. A katolikus Egyház joggal dicsekszik azzal, hogy az ő templomaiban az Oltáriszentséggel kapcsolatban az Isten különös módon van jelen az Egyházban, ami az újszövetségnek csakugyan kiváltsága. Mert az ószövetségben az Isten csakis a jeruzsálemi templomban volt jelen különös módon. Ellenben az újszövetségben az Isten nemcsak egy kiváltságos helyen lakik, hanem az egész földön mindenütt, ahol van egy katolikus templom a szentségházban az Oltáriszentséggel. Az Isten különös módon van jelen minden katolikus templomban, nemcsak a kultúrvárosok templomainak égbenyúló boltívei alatt, hanem az utolsó kis falusi templomban, az afrikai misszió nádfedelű kápolnájában, a sarki missziós telepen, ahol van egy katolikus pap, akinek szavára leszáll közénk az Isten, hogy közöttünk lakozzék.

A katolikus Egyház az eucharisztikus Jézusnak szentel mindent. A hittudósok neki szentelték legszebb értekezéseiket, csodálva a szent Ostyában az isteni bölcsesség, szeretet és hatalom remekművét. Az építészet neki építette legnagyobb alkotásait, a bazilika és a bizánci stílus, a köríves román és a csúcsíves gót, a

**Az Egyház lelke
az eucharisztikus Jézus**

reneszánsz és a barokk, úgyszintén a modern stílus gyönyörűséges templomait, ahol a festészet és a szobrászat örökítette meg festményeiben és szobraiban az ő történetét. Az egyházi ének és zene neki ajánlja fel legszebb szerzeményeit, az orgona szavának fenséges akkordjai mellett. Az istentisztelet fénye és áhítata neki szól, mert ő a vallásos kultusznak a központja. Ezekben a szebbnél-szebb templomokban a márványoltáron a szentségházban a hófehér ostyában jelen van a mi Urunk Jézus Krisztus, akinek közöttünk való állandó jelenlétét jelzi az örökmécses soha ki nem alvó lángja. Neki szól minden a templomban, az égő gyertyák fényára, a virágok koszorúja és ami a legértékesebb: a híveknek soha el nem múló szeretete.

II. Az áldozat csodája

Az Oltáriszentségben az Istenember jelen van, mint a mi földi zarándoklásunknak hűségese kíséző társa. Az Istenember a jelenlétén felül az áldozat szerepére vállalkozik helyettünk, feláldozva magát érettünk a szentmisében. *Ez a naponként megújuló áldozat a szentmisében az Úr Krisztus szeretetének második nagy csodája.*

Az áldozat az emberiség történetében

Minden vallás történetében feltalálható az áldozati oltár. Az ember mindenkor tudatában volt annak a tiszteletnek, amellyel ő az Istennek tartozik egész a megsemmisülésig. Mivel azonban az ember önmagát nem semmisítheti meg, azért saját személye helyett más tárgyakat, elsősorban állatokat mutat be az Istennek; azokat semmisíti meg, hogy így elismerje az Isten fenségét, az ő teremtményi függését és egyben az ő segítségét kérje. Ha pedig az ember még bűnös is, akkor az áldozathoz hozzájön még az engesztelés is. Az áldozat mintegy az ember bűneit viseli magán és azt semmisíti meg, hogy így ezáltal kiengesztelje a haragvó Istent.

Az emberiség bűneinek tudatában mindenkor áldozatot mutatott be az Istennek. Az ószövetségben az Isten maga írta elő az áldozati szertartásokat. A jeruzsálemi templomban a leviták ölték le a tulkok és a birkák ezreit és a patakokban folyó vér kigőzölgésével akarták engesztelni az Istent. Sőt az áldozatok történetében nem egyszer sajnálatos eltévedésekkel találkozunk, amikor a pogány népek ifjakat és lányokat öltek meg és áldozták fel az ő isteneiknek.

Az ószövetségi áldozatok csak jelképei voltak az újszövetség igazi áldozatának, amely az Istenhez egyedül méltó áldozat volt és ez volt az Úr Krisztusnak keresztáldozata.

**Az ószövetség
egyetlen áldo-
zata**

Az áldozatok vérével, mint Szent Pál mondja, nem lehet kiengesztelni a haragvó Istent. A véráldozatok kiömlő vérükkel nem moshatták le az emberiség bűneit. Az újszövetségben ezeknek az elégtelen áldozatoknak helyét az Úr Krisztus foglalta el. Ő a megtestesült Ige, az Istenember meghalt érettünk a keresztfán, magát áldozta fel az emberiség bűneiért és isteni méltóságánál fogva így lett az Úr Krisztus keresztalála az újszövetség egyetlen végtelen értékű áldozata, amely

méltó és elegendő áldozat az emberiség bűneiért, ha az oly sokezer éven át is él ezen a földön.

A mennyei Atya, avagy a szeretet parancsa?

Az Úr Krisztus, amikor ezt a földet itt hagyta, akkor az áldozatra nézve is kettős érzélem viharzott lelkében. Az igazi szeretet magát feláldozni akarja nemcsak egyszer, hanem százszor és ezerszer. Azért mondják egymásnak azok, akik egymást szeretik: meghalok érted ezerszer. És ez nemcsak üres frázis, hanem ez a szeretet legforróbb óhaja. Ámde ez itt a földön nem lehetséges. A szeretet, amely feláldozza magát, ebben az egyszeri szeretetben teljesen kimerül. *Az Úr Jézus lelkében is élt a szeretet eme törvénye, hogy meghaljon értünk százszor, ezerszer és milliószor. Ámde a mennyei Atya azt akarta, hogy az Úr Krisztus csak egyszer haljon meg.* Szent Pál is mondja: Krisztus halottaiból feltámadva már nem hal meg többé, a halál nem győzedelmeskedik többé felette. (Róm. 6, 9.) Mit tesz most az Úr Krisztus, kinek fog engedelmeskedni, a mennyei Atya, avagy a szeretet parancsának?

Az Úr Krisztus mindkettőnek eleget tett

Az Úr Krisztus itt is *megtalálta annak a módját, hogyan tegyen eleget egyrészt a szeretet törvényének, másrészt a mennyei Atya parancsának.* Az utolsó vacsorán az Úr kezébe vette a kenyeret és mondá: „Ez az én testem, amely értetek adatik”, majd kezébe vette a szent kelyhet az átváltoztatott borral és felette mondá. „Ez az én vérem, amely értetek kiontatik.” *Igy szerzette az Úr a szentmisét, amelyben ő meghal értünk milliószor és igazán, bár nem fizikai, hanem misztikus halállal.*

A szentmise

Az újszövetségben is, amely a legtökéletesebb vallás, kell valami áldozatnak lenni, mert e nélkül a vallási kultusz, az istentisztelet tökéletlen lenne. Ha az ószövetségben voltak áldozatok, akkor az újszövetségben is kell lenni ilyennek. *Ez az áldozat a szentmise.* Ez a Melchizedek szerinti örök áldozat, nap-

kelettől-napnyugatig, amelynek előképét az ószövetségben a nevezett főpap mutatta be az Úrnak kenyér és bor alakjában.

A szentmisének tana és kultusza az egymást követő századok hitében, az Egyház istentiszteleti életében, az egyházatyák tanításában, a katakombák emlékeiben *éppoly általános, mint az Oltáriszentség tana és kultusza*. A lateráni bazilikában drága foglalatban látható az a fa-oltárlap, amelyen a hagyomány szerint az első pápa, Szent Péter, könnyhullatás közepette mutatta be a szentmisét. Az apostoli idők hitét bizonyítja a halálbamenő Szent András apostol tanúságtétele a szentmiséről. Achaiában Aegeas helytartó kényszeríteni akarja Szent Andrást, hogy áldozzon a bálványoknak. Erre ő így válaszol: „Én mindennap mutatok be a mindenható egy igaz Istennek áldozatot. De nem bikák húsát, sem bakok véréét, hanem az oltár szeplőtelen Bárányát. Az egész hívő sereg élvezni ennek testét; mégis élő marad a Bárány és soha el nem enyészik.” (Schütz: Szentek élete.)

Az Egyház hito

A szentmise az Úr Krisztus kereszthalálának megisméltése és a keresztdozat gyümölcseinek közvetítése számunkra. Mindkettőben azonos az áldozati tárgy, a szentmisében az Úr Krisztust áldozzák fel az Istennek; ugyanazt, aki a keresztfán áldozta fel magát. Mindkettőben az áldozatot bemutató is ugyanaz; a szentmisében a pap személyén keresztül az áldozatot bemutató személy maga az Úr Krisztus.

A szentmise tana

A szentmise így a kereszthalálnak igazi, bár nem véres, hanem vérontás nélküli, vértelen megisméltése, és nemcsak annak emlékezetünkbe való visszaidézése, avagy dramatikus előadása, miként azt a protestánsok kiforgatva a Szentírás természetes értelmét, magyarázzák.

Ha pedig azt kérdezzük, hogy *miben is áll az áldozati jelleg, a halál, a megsemmisülés*, akkor a teológusok erre így válaszolnak. Amikor a pap át-

változtatja a kenyeret az Úr szent testévé és azt külön mutatja be az Istennek az Úrfelmutatásnál, majd pedig átváltoztatva a bort az Úr szent vérévé, ezt is külön mutatja be az Istennek, ekkor az *Úr Krisztus szent teste és vére a szentségi jelek szerint külön van választva és így ő a halál, az áldozat misztikus köntösében áldozza fel magát az emberiség bűneiért.* Ez az örök áldozat, amelyet az Úr papjai bemutatnak az Úrnak mindenütt a földön napkelettől-napnyugatig egész a világ végezetéig.

A szentmise a mi istentiszteletünk központja

A keresztény oltár a mi vallásos életünk, a mi istentiszteletünk központja. Az oltárról száll fel a mi örök áldozatunk útján a mi imádatunk, hálaadásunk és könyörgésünk az egek Urához és a szentmisének köszönhetjük a kegyelmek ama áldását, amely viszonzásképpen száll le az égből a földre. A Megváltó örök és naponkint megújuló áldozatának köszönjük az Isten nagylelkű irgalmát velünk szemben. Ha az Isten villáma nem sújtja le az Isten ellen lázadó és az őt oly sokszor káromló bűnös embert, úgy ezt ennek az engesztelő áldozatnak köszönjük. És ha egyszer az istentelenség győz a földön, ha bezárja az összes templomokat és az oltárokat szétrombolja, úgyhogy többé már nem mutatnak be engesztelő áldozatot az Istennek, akkor majd az Isten hatalmas keze súlyosan reánk nehezedik és ki tudja, nem pusztítja-e el újabb vízözönnel a bűnös emberiséget, amelynek nincs többé engesztelő áldozata.

III. Az egyesülés csodája a szentáldozás

A szeretet harmadik csodája, amit az Úr Krisztus a szentáldozásban megvalósít, a legbensőbb egyesülés csodája. A szentáldozásban az Úr Krisztus a lélekkel a legbensőbbben egyesül, hogy azt megszentelje és kegyelmi életének tápláléka legyen.

Az igazi szeretetnek jellemvonása, hogy önmagát átadva a lehető legbensőbbben óhajt egyesülni szeretetének tárgyával. Ilyen szeretet élt az Úr Jézus Szívében is irántunk és azért az *Úr velünk a legbensőbbben egyesülni akart. Amde az Isten ezt másként akarta.* Az Isten akarata szerint az Istennel való benső egyesülés nem e zárándok élet sorsa, hanem az örök élet jutalma, a mennyország boldogsága. Mármost mit tesz az Úr Krisztus, kinek engedelmeskedik, a mennyei Atya, avagy a szeretet parancsának?

A mennyei Atya, avagy a szeretet parancsa!

Az Úr Krisztus itt is megtalálta a helyes megoldást, hogy egyrészt eleget tegyen az Isten akaratának, másrészt pedig a szeretet törvényének is. Áldott földi életének végén szerette szeretetének harmadik csodáját, a szentáldozást, amelyben ő legbensőbbben, nemcsak kegyelme és szeretete által, hanem állaga és személye által valósággal egyesül velünk, jóllehet a kenyér és bor színe alatt.

Az Úr Krisztus mindkettőnek eleget tett

Az Úr Krisztus már *Kafarnaumban megígérte*, hogy mennyei eledelt ad az ő híveinek. *Az utolsó vacsorán pedig megvalósította ezt a nagyszerű ígértét*, amikor odanyújtotta apostolainak a szent testévé át-

változtatott kenyeret és szent vérévé átváltoztatott bort ezekkel a csodálatraméltó szavakkal: „Vegyétek és egyétek, ez az én testem; vegyétek és igyatok ebből mindnyájan, ez az én vérem.” (Mt. 26, 26.) *Igy szerzette az Úr Krisztus a szentáldozást*, amelyben ő személyileg egyesül a lélekkel, azt megszenteli és a lélek isteni életének lesz tápláléka.

**A szentáldozás
tana**

A szentáldozásban az Úr Krisztust magunkhoz vesszük és nemcsak a szeretet vagy a kegyelem által, hanem *személyileg valóságban egyesül a lélek vele addig, amíg a kenyér és a bor színei bennünk megmaradnak*. A szentáldozás a földön az Istennel való egyesülésnek a legmagasabb foka és az isteni életnek legtökéletesebb megnyilatkozása. A kegyelem folytán Isten gyermekei, az isteni természetnek és az isteni életnek részesei vagyunk (Szent Péter) és ennek megkoronázása itt e földön az Úr szent testének és vérének vétele, amikor mi is „szent testének és vérének részesei leszünk” (Szent Cyrill). Az isteni életnek legtökéletesebb — átmeneti — formája ebben a földi életben az Úr Krisztussal, az Istenemberrel való lelki egyesülés a szentáldozásban.

A lélek táplálása

Az Úr Krisztus a szentáldozásban *a lélek természetfeletti életének az eledele, tápláléka lesz*.

Mivel isteni élet van bennünk, azért ennek az isteni életnek isteni táplálék kell. Mily fenséges összhangja az isteni gondolatoknak, hogy az Isten feláldozza magát oltárainkon, és pedig azért, hogy ő hívei isteni életének eledele legyen. Miként a természetes életben is táplálkoznunk kell, hogy így küzdjünk folytonosan a halál ellen, úgy a kegyelmi életben is szükség van táplálékra, amely a lélekben ugyanazt hozza létre, amit a természetes táplálék a testi életben. Ez az isteni táplálék is fenntartja, erősíti és megőrzi az isteni életet mibennünk, erőt ad a szenvedélyek és a kísértések elleni küzdelemben és felemel, felsegít a természetfeletti életnek magasabb színvonalára. És épp az

a csodálatraméltó ebben, hogy a szentáldozásban az isteni életnek forrását, az Úr Jézust, személyileg magunkhoz vesszük, aki, mikor pár percig tartózkodik lelkünk szentélyében, azt megszenteli és isteni kegyelmeinek mintegy illatát hátrahagyva megsegít, erősít az élet küzdelmeiben és gazdagítja bennünk az isteni életet.

Igy lesz a szentáldozás záloga az örök életnek (Szent Tamás). Ő maga mondotta magáról, hogy aki eszi az ő szent testét és issza az ő szent vérét, annak élete leszen, az élni fog. Él itt e földön természetfeletti isteni életet és élni fog az Isten örök országában. Az isteni élet e pár perce között a szentáldozás perceiben és az örök élet között nemcsak hasonlóság van, hanem sokkal több, megvan a tárgynak az azonossága is. Isten ugyanaz a szentáldozásnál és ugyanaz az égben. Mindkét esetben az Isten adja magát nekünk, az Isten lakik bennünk, az Isten éltet bennünket, csak az ő bírásának a módja más. Az égben az Istent színről-színre látjuk és bírjuk, ellenben itt e földön mindez csak a hit, továbbá a kenyér és a bor színeinek fátyolán át valósul meg. De az Isten ugyanaz. Isten van a megtestesült Igében, ez áldozza fel magát oltárainkon és ezt fogadjuk szívünkbe a szentáldozás szent percében. Ennek a tökéletlen Isten-bírásnak lesz betetőzése és megkoronázása az égben az Isten boldogító örök látása és bírása. Ezért mivel a szentáldozásban ugyanazt az Istent vesszük magunkhoz, azért ez csakugyan méltó záloga az örök életnek.

Az örök élet záloga

A kereszténység életének, amely oly sokszor a hitetlenek csodálatának tárgya, *forrása kétségtelenül a szentáldozásban keresendő*. Az első századokban a vértanúk idejében a keresztények megszentelt korporálékban lakásaikban maguknál tartották a fehér ostya színei alatt jelenlevő Úr Krisztust és ő adott nekik erőt, ha kellett, az élet feláldozására is. Mi az Úr szent asztalához járulunk és ott merítünk erőt és vigaszt az élet

A keresztény élet forrása

Az Úr Krisztus
szeretetének
pazar bőkezű-
sége

nehézségei közepette. A szentáldozás mindenkor éltető forrása volt a keresztény erkölcsi életnek. Ha van lelki erő, amely a törékeny testben diadalra viszi az evangélium uralmát, ha van még hófehér tisztaság ebben a bűnbe merült világban, ha van még szeretet és önfeláldozás ebben az önzésbe kövült világban, úgy azt a szentségi Jézusnak köszönjük, aki a szentáldozásban szent testének vételével erőt és kegyelmet ad a keresztény élet sokszor áldozatot parancsoló törvényeinek megtartására és erényeinek gyakorlására.

Az Úr Krisztus nem törődött azzal, hogy éppen *az ő szeretetének határtalanul nagy bőkezűsége magával hozza szeretetének megvetését.*

Reánk nagy hatást gyakorol a fény és a pompa, mi nagyrabecsüljük a ritkaságot, ellenben nem tartjuk sokra a jelentéktelent, az egyszerűt, a közönségest, a mindennapit, amit sokszor vehetünk magunkhoz. A mindennapi kenyeret sokszor nem becsüljük eléggé, a napsütés is hosszú borongós tél után másként hat, mint a forró nyár végén. Ó, Uram, mondom az Úr Jézusnak, ha csak egy helyen volnál jelen a földön, akkor jobban becsülnök meg szentségi jelenlétedet! Ó ha csak gyönyörűséges dómokban, aranyoszlopok között, drágaköves trónuson jelennél meg, Te, az ég Ura, aki villámbetűkkel írod fel nevedet az égboltra, akkor jobban becsülnök meg jelenlétedet! De Te feláldozod a külső fényt és a tehetetlenség köntösében jelensz meg az ostyá alakjában, amelyet elfúj a szél és amely az emberek gyalázatának van kitéve. Ha csak egyszer hallgathatnánk szentmisét az életben, vagy az esztendőben, vagy a föld egy helyén Rómában, a kereszténység központjában, vagy Jeruzsálemben, áldott halálad helyén, akkor a világ minden tájékáról odazarándokolnánk, hogy szemtanúi lehessünk ennek a nagy csodának! De amikor még az utolsó falusi templomban is bemutatják a szentmisét, nem formálódik-e ajkunkon önkénytelenül a kérdés, hát ez az örök áldozat, amelyet a próféták megjövendöltek és amelyet az Úr a

világ végezetéig rendelt? Nem volna-e jobb, Uram, ha Téged csak nagy ritkán, életünk folyamán csak egyszer-kétszer vehetnénk magunkhoz, úgy, mint azt a rideg janzenisták akarták, akkor talán jobban jártál volna és az emberek jobban szeretnének! Az Úr Jézus azonban nem az emberi önző számítás, hanem az ő isteni szeretetének mértékét alkalmazta és nem gondolt az ő nagy szeretete megvetésének veszélyére. Az Úr tudta, hogy az ő nagy szeretetét, éppen azért, mert pazar és bőkezű, az emberek nem fogják nagyrabecsülni. *Ő azonban mégis így akarta ezt, mert így lehetővé tette, hogy a föld minden helyén jelen lehessen szeretetei körében, hogy magát a szentmisében mindennap feláldozza értük és hogy a szentáldozásban hűveivel egyesülhessen és az ő lelküknek tápláléka lehessen.* A hívő pedig látva azt, hogy Isten a keresztény világ csodáit az emberi becslés szerint oly igénytelen szent Ostyával valósítja meg, ezen nemcsak meg nem ütközik, hanem ellenkezőleg, *ebben az isteni hatalom bizonyágtételét látja, mert ezt csakis Isten teheti meg.*

Az Oltáriszentség az Isten hozzánk való szeretetének legnagyobb műve és azért szólítja fel az Egyház a híveket, hogy e nagy szentséget térdreborulva imádjuk. Ezért a jó kereszténynek kötelessége mindenkor tisztelettel üdvözölni a szentségházban közöttünk lakozó Úr Krisztust és azért, ha elmegy a templom előtt, nem szégyelli üdvözölni a szent Ostyában jelenlevő Úr Jézust. A jó keresztény minden vasárnap ájtatos lélekkel részt vesz a szentmisén, mert csak így tisztelheti méltóképpen az Istent és csak így részesülhet a megváltás kegyelmeiben. Végül a jó keresztény legalább egyszer az évben, de ha teheti, többször is, alázatos lélekkel magához veszi a szentáldozásban az Úr Krisztust, hogy ő lelkét megszentelje, annak isteni életét erősítse és kegyelmét gazdagítsa, hogy ez így záloga lehessen a boldog örök életnek.

**Kötelességeink
az Eucharisztia-
val szemben**

Légy, Uram Jézus, mindenkor az én Uram, az én örök áldozatom és az én lelkem mindennapi kenyere. Légy Te így záloga a jövő életnek, az örök életnek. Szent kegyelmed segítsen fel engem az égbe, a Te csillagtrónusodhoz, ahol majd látni fogom az Istent és az Úr Jézus Krisztust az ő dicsőségének minden képzületet felülmúló fényében, a soha el nem múló boldog örökkévalóságban. Amen.

Testvér! Az Isten dicsőítése és az örök boldogság elérése az Istenben, erkölcsileg rendezett életeddel, a Te életed felső célja. Istent önmagunk, saját erőnkkel nem érhetjük el. Ezt csak az Isten Fia tette lehetővé, aki emberré lett és megváltotta a bűnbeesett embereket a keresztfán és aki a megváltás művét tovább folytatja a századok folyamán az Ő Egyházában, amelynek életadó központja Ő Maga az Oltáriszentségben. Itt a katolikus Egyházban Neked is, mint öntudatos katolikusnak, bele kell kapcsolódnod az Isten felé vezető erkölcsi és kegyelmi világba imádságos és munkás életed által, eleget téve személyes, családi és társadalmi kötelességeidnek, hogy így Isten kegyelméből egyszer elérjed végső életcélodat. Ha a földi életben mindenkor élsz ebben az Isten felé irányuló erkölcsi és kegyelmi világrendben, akkor életed szép és értékes lesz az Úr előtt, akkor állandóan közeledel a végtelenül tökéletes Lény felé, az Isten felé, és ha majd egyszer Te is átlépted a halál titokzatos küszöbét, akkor Te is eljutsz az Ő csillagtrónusához és keresztény életed jutalmául Tied lesz az Isten, akinek boldogító látásában és szeretetében eléred életed végső célját: az örök boldogságot.

TARTALOM

I. Mi a lelkigyakorlat?	7
II. Az eredet problémája	19
III. A cél problémája	33
IV. A) A földi javak keresztény értékelése	49
IV. B) Az isteni Gondviselés	61
V. Az etikai világregend. Az angyalok és az emberiség tragédiája	73
VI. Az erkölcsi élet szentesítése: az örök élet és az örök halál	87
VII. A halál	102
VIII. Az erkölcsi világregend törvényei	112
IX. A) Visszatérés az Istenhez	124
IX. B) A tékozló fiú	135
X. Az Úr Krisztus királysága	141
XI. Az egyéni keresztény élet eszménye	163
XII. A keresztény család eszményképe	173
XIII. A) Az Úr Krisztus szenvedése és halála	190
XIII. B) Az Úr Krisztus feltámadása és további élete az Egyházban	195
XIII. C) A Mária-kultusz	201
XIII. D) A Szent Szív kultusza	207
XIV. A legméltóságosabb Oltáriszentség	212

NORDA
RT IN VOMDIEGEBEST